

ΠΕΛΕΚΑΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

Ὡσπερ Πελεκάν, τετρωμένος τὴν πλευ-
ράν σου, Λόγε σοὺς θανόντας παῖδας ἐ-
ζώωσας, ἐπιστάξας ζωτικούς αὐτοῖς κρουνοὺς.
Ἄπο τὸν ὄρθρο τοῦ Μ. Σαββάτου.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΑ

		σελ.
Δημήτρη Θεοδωρίδη	Ζωή πρωτινή (ποίημα)	1
Ρίτσαρντ Κράσω	Χριστούγεννα (ποίημα)	3
Γιοχάννες Έκχαρτ	Η σπηλιά τῆς οὐράνιας γέννησης	3

ΕΝΑΡΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ 1965-1966

Άγλ. Ζάννου	Έλευθερία καί Ειρήνη	5
-------------	----------------------	---

ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Τάνη Σωτήρχου	Δέν ξέρω	10
μαζαόκα Σίνι	Ραγίζει τή σιγαλιά	11
Αίμιλίας Ίβου	Μυστική ώρα	11
Δημήτρη Θεοδωρίδη	Τό ρόδο τοῦ Δεκέμβρη	12

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΕΣ

Άγλ. Ζάννου	Άλπερτ Σβάϊτσερ	12
Λάμπη Λούκου	Καταξιωτής	15
Άγλ. Ζάννου	Άντρεάς Βεζάλ	18
Δημήτρη Κάββουρα	Άντρεάς Βεζάλ (στίχοι)	19

ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΚΙΠΛΙΝΓΚ

Μαρίας Οίκονόμου	Κίπλινγκ	21
P. Κίπλινγκ	Τό 'κατώφλι (ποίημα)	24

ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΣ

Ουώλτερ Στέης	Η μυστικιστική συνείδηση	26
---------------	--------------------------	----

ΠΑΛΙΟΙ ΜΥΣΤΙΚΟΙ

Χάϊνριχ Σουζο		
Τόμας Τράχερν		
Γιάν Ρούσμπρουκ	Σκέψεις	30
Τόμας Μπράουν		
Άγίας Θηρεσίας τῆς Άβιλας		
Άγίου Ιωάννη τοῦ Σταυροῦ		
Χουσεϊν Άλ Χαλλάϊ		
Χαφίζ		

(Η συνέχεια τῶν περιεχομένων στή μέσα σελίδα τοῦ πίσω ἐξώφυλλου

ΠΕΛΕΚΑΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ
ΣΟΛΩΜΟΥ 4 (1ος ΟΡΟΦΟΣ) ΑΘΗΝΑΙ Τ.Τ. 148

Διευθύνεται υπό Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς

Ἐπιμελητὴς Συντάξεως Ἀγλ. Ζάννου Καρνεάδου 4

Ἐπιμελητὴς Τυπογραφείου Ν. Παναγόπουλος, Ἀγ. Κωνσταντίνου 14

Διανέμεται δωρεάν — Ἐκδίδεται ἀνά τριμηνίαν

Ἀριθ. Δελτ. 29 Χειμῶνας 1965 - 66

Ὀκτ. — Ἰουν. Κάθε Τρίτη καὶ Παρασκευή ὁμίλει ἀπὸ τῆς 8 μ.μ. Τὰ γραφεῖα ἀνοιχτὰ 7—9 μ.μ.

Μέ τοῦ κάθε ἀνθρώπου τῆ δημιουργικῆ δράση φανερω-
νεται τό μυστήριον τῆς Γέννησης τοῦ Παγκόσμιου Χριστοῦ.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΑ

Α' ΖΩΗ ΠΡΩΤΙΝΗ

Ἐκείνη τοῦ Δεκεμβρη τῆ νυχτιά
ὁ ἑκατόνταρχος Terrenius Donatus
ἦρες πολλές στριφογυροῦσε στό κρεβάτι του.

Γιά πρώτη του φορά
ἔνοιωθε πῶς ἀρνιόταν ὁ Μορφέας
—τοῦ θάνατου ὁ αὐτάδερφος—
βαριά νά κάνει τὰ ματόφυλλα
καί μέ τόν ὕπνο τό γλυκό
κορμί, καρδιά, μυαλό νά ξεκουράσει.

Σηκώθηκε καί πῆγε νά καθήσει
ἔξω ἀπό τῆ σκηνή του.

Εἶχε μιά λύπη στήν καρδιά
βαριά, ἀκαθόριστη,
πού ὅμως φωτίζονταν περίεργα
ἀπό ἓνα ἀχνόφεγγο πρωτόφαντο

ἀνέγνωρης ὡς τότε ἐλπίδας.

Συλλογιζότανε:

"Τά κύματα τῆς Αἰώνιας Ζωῆς
ἔρχονται καί ξανάρχονται
ἐπίμονα κι ἀπάνωτά
κι ἄδικα μοιάζουν τήν ὀρμή τους νά ξεοδιάζουν,
χτυπόντας τή μεγάλη πόρτα τήν κλειστή
τοῦ κάστρου τῆς ἀνθρώπινης καρδιάς.

Ποιός ἄμοιρος σακάτης τάχατες
νά μένει μέσα κλειδωμένος;
Γιατί κανένα χέρι σπλαχνικό
δέ βρίσκεται κοντά,
δέ δείχνει προθυμία
τοῦ χωρισμοῦ τῆ σιδερένια ἀμπάρα νά σηκώσει;

Πά στίς χορδές τῶν τανυσμένων νεύρων μας
οἱ ἀγέρηδες τῶν μύριων πόθων μας
σφυρίζουνε σέ τόνους ἀψηλούς,
σάν τά φαρμακερά τά φίδια,
καί τά κορμιά τά δόλια κι οἱ καρδιές
στιγμῆ δέν παύουν νά πονοῦν
καί νά βογγοῦν
μέσα στήν κόλαση τῶν σκοταδιῶν.

Τά μαῦρα σύγνεφα τοῦ νοῦ
κοπαδιαστά τρέχουν ἐδῶ κι ἐκεῖ
σάν τίς κυνηγημένες ἐλαφίνες
μέσα στά σκοτεινά τά σύδεντρα τῆς σκοπιμότητας
δίχως νά βρίσκουνε καιρό
νά ξαποστάσουνε κομμάτι,
κάπου νά κατασαλαγιάσουνε στό ξέφωτο,
καί μέ τό γάλα τό γλυκό τοῦ "εἶναι" τους
νά θρέφουν τά μανάρια τους.

Τί κι ἄν γιά λίγο καθαρίζει ὁ οὐρανός;
Ὁ σαδισμός τοῦ φεγγαριοῦ τή φάτσα παίρνει
κι εἰρωνικά χαμογελά μέσ στή νυχτιά,
βλέποντας τήν κακομοιριά,
τήν ἀπονιά, τό φόβο,
χορό νά στήνουν ἄγριο
πάνω στίς παγωμένες στέπες τῆς ἀνθρώπινης καρδιάς.

Τό ἀντικαθρέφτισμα
τοῦ πράσινου, τοῦ λιόλουστου, τοῦ φωτεροῦ παράδεισου
ἔχει χαθεῖ, κι ἄν κάποτες ὑπῆρχε ἐδῶ στή γῆ.

Γιά πάντοτες; Για πόσο τάχατες;"

Πάνω στὰ βελουδένια τ' οὐρανοῦ τά μάγουλα
γοργά κυλοῦν τά πεφταστέρια
σάν νά 'ναι δάκρυα φωτερά.

Πάνω ἀπ' τή φάτνη τῶν ἀλόγων
πάνω ἀπό τή σπηλιά τῆς Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας,
ὁ ἐκατόνταρχος Terrentius Danatus εἶδε
ξάφνου νά λάμπει ἀπόκοσμη
ἀστέρι μοναχό.

Τότε ἔνοιωσε
μέσ στήν καρδιά του νά φυτρώνει
καί πάλι ἀνθός ἀπαντοχῆς παραδεισιένιος.

Ἦταν νυχτιά Δεκέμβρη
τό 749 ab urbe condita.

Δημήτρης Θεοδωρίδης

Β' ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Σ' ὄραμα νιό, μοναδικό,
ὅλα τά θαύματα καλωσορίστε ἀπόψε:
Τό "Ἄπειρο ἰδέστε μέσ στή σπιθαμή,
τό καλοκαίρι μέσα στό χειμώνα,
τή μέρα μέσα στή νυχτιά,
πάνω στή γῆ τά οὐράνια,
τό Θεό μέσα στόν ἄνθρωπο.
Θωρῆστε Γέννηση παιδιοῦ τρανοῦ
καθολικά παγκόσμια
πού μπόρεσε
τή γῆ μας νά ζυγώσει στόν Παράδεισο.
Κατάφερε
τόν Οὐρανό στή γῆ νά φέρει.

Ρίτσαρντ Κράσω (Richard Crashaw, 1613-1644), ἄγγλος ποιητής
Ἄπό τόν "Ἕμνο στή Γέννηση". Ἀπόδοση Δημήτρη Θεοδωρίδη

Γ' Η ΣΠΗΛΙΑ ΤΗΣ ΟΥΡΑΝΙΑΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ

Στήν καρδιά τῆς ψυχῆς εἶν' ἡ κεντρική σιγή, ἡ ἀγνή εἰρήνη
καί ἡ σπηλιά τῆς οὐράνιας γέννησης.

Γιοχάννες "Εκχαρτ (Johannes Eckhart), γερμανός μυστικός
Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

Α. Μαντένια (A. Mantegna)

Η ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΓΩΝ

ΕΠΕΣΚΕΨΑΤΟ ΗΜΑΣ

Ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἐξ ὕψους ὁ σωστήρ ἡμῶν
Ἀνατολή ἀνατολῶν· καί οἱ ἐν σκότει καί σκιᾷ
εὔρομεν τήν ἀλήθειαν· καί γάρ ἐκ τῆς Παρθένου
ἐτέχθη ὁ Κύριος .

Ἄπό τόν Ὁρθρο τῶν Χριστουγέννων

ΕΝΑΡΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Στίς 16 τοῦ Νοέμβρη ξανάρχισε ἡ Θ.ΕΝ, τίς ἐργασίες τῆς ὑστερα ἀπό τίς καλοκαιριάτικες διακοπές. Ἄρχησε φέτος ἡ ἐναρξη ἐπειδὴ ἔγινε ἡ μετακόμιση στὰ νέα μας γραφεῖα (Ὁσὸς Σολωμοῦ ἀρ.4).

Δημοσιεύουμε παρακάτω τὴν ἐναρκτηρία ὁμιλία τῆς ἀδ. Διαχειρ. Ἀγλ. Ζάννου.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ

Σᾶς καλωσορίζω στίς νέες μας αἴθουσες. Ἄς θελήσουμε καί τίς νέες μας αὐτές αἴθουσες νά τίς θερμάνουμε μέ τὴν ἀκτινοβολία τῆς ἀγάπης μας, τοῦ ἐνθουσιασμοῦ μας, τῆς ἐργασίας μας, ὅπως εἴχαμε θερμάνει καί τίς παλιές. Καί πιο πολὺ ἀκόμα, γιατί ὅσο ο χρόνος περνᾷ τόσο κ' ἡ ἀγάπη μας κ' ὁ ἐνθουσιασμός μας κ' ἡ ἐργασία μας πρέπει νά γίνονται ὀλο καί πιο ζωντανά, ὀλο καί πιο φωτεινά. Ζωντανία στό νοῦ καί στήν καρδιά. Τό ἐνδιαφέρον τό ζωντανό κ' ἡ σταθερή θέληση ἐπιστρατεύουν κ' ἀματώνουν τίς δυνάμεις μας. Ἡ σκέψη φωτίζει τὴν πράξη κ' ἡ πράξη στεριώνει τὴν σκέψη. Ἡ πράξη ὀλοκληρώνει καί τὴ σκέψη καί τὴν ἀγάπη. Εἶναι: ἡ ἐπισφράγιση τους. Δείχνει στήν ἐκδήλωσή τοῦ φυσικοῦ κόσμου ἂν ἡ ἀγάπη κ' ἡ σκέψη βασιζονται σέ γερά θεμέλια καί δέν εἶναι θεωρίες δίχως δύναμη κ' ἄβαθοι συναισθηματισμοί. Ἄς δοῦμε ἂν νιώθουμε ἀληθινὴ ἀγάπη γιὰ τό ἔργο μας. Ἄν ἀγαποῦμε πραγματικά τό σκοπό μας, πού εἶναι νά διαδώσουμε τίς Θεοσοφικές, τίς πραγματικὲς ἀλήθειες στόν κόσμο, καὶ τὴν ἀγάπη θά μᾶς δώσει τὴν δύναμη, τὴν περίσκεψη πού σφραγίδα τους εἶναι ἡ δράση. Ἡ ἀγάπη αὐτὴ θ' ἀκονίζει τὴ σκέψη μας, θ' ἀναφέρει τόν ἐνθουσιασμό μας, θά μᾶς κάνει ξυπνητούς, ζωντανούς, γεμάτους χαρὰ γιὰ τὴ δράση. Γιατί χωρὶς δράση δέν ὑπάρχει ζωὴ, δέν ὑπάρχει πείρα, δέν ὑπάρχει σκέψη. Δέν πρόκειται μόνο γιὰ τὴν ἐξωτερικὴν δράση. Κ' ἡ σκέψη δράση εἶναι.

Ἄς μὴ φοβομαστε καμμιά δυσκολία. Ἰσα ἴσα οἱ δύσκολες στιγμές μετροῦν καί ζυγιάζουν τὴν ἀγάπη. Γίνονται ἀποδείξεις πὺς εἶναι πραγματικὴ καί δέν εἶναι μόνο λόγια. Μιά τέτοια ἀληθινὴ ἀγάπη δίνει καί τὴν ἀληθινὴν γαλήνη. Γιατί τὴν ταραχὴ τὴ φέρνουν οἱ φόβοι, οἱ δισταγμοί, οἱ ἀμφιβολίες. Χάνομε τὴ γαλήνη μας ὅταν δέν ἔχομε ἐμπιστοσύνη στόν ἑαυτό μας, οὔτε στόν Ἄορατο Κόσμο πού βρῆσκειται ὀλόγουρά μας καί μᾶς βοηθεῖ στήν προσπάθειά μας καί θέλει ἡ προσπάθειά μας νά καρποφορήσει. Γιατί ὁ ἐσωτερικὸς σκοπὸς εἶναι νά πραγματοποιηθεῖ στόν ὀρατό κόσμο τό ἄορατο ἀκόμα Θεϊκό Σχέδιο. Κι ὀλοι γι' αὐτό τό Θεϊκό Σχέδιο ἐργαζόμαστε. Ἄς θελήσουμε τό Σχέδιο τῆς Ἀγάπης καί τοῦ Φωτός νά πραγματοποιηθεῖ.

Μέσα στό Σχέδιο αὐτό εἶναι τό ξυπνημα, τό ωρίμασμα τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ, ἡ ἀνθιση τῆς ἀνθρώπινης καρδιάς. Εἶναι ἡ ἀρμονία ἀνά-

μεσα στους ανθρώπους, τό παναρμόνιο παγκόσμιο σύμπαν. Πώς μπορούμε νά φτάσουμε στην άρμονία πού εἶναι ἐλευθερία, ἂν εμεῖς οἱ ἴδιοι εἴμαστε ταραγμένοι κι ἂν συμβιβαζόμαστε μέ τή σκλαβιά; Πώς μπορούμε νά πραγματοποιήσουμε τούς σκοπούς τῆς Θεοσοφίας, τήν Ἀδελφότητα, τήν Εἰρήνην σ' ὅλους τούς ανθρώπους, ὅταν μέσα μας ὑπάρχει ἡ ἐχθρότητα ἢ κ' ἡ ἀντιπάθεια κι ὅταν δεχόμαστε νά εἴμαστε σκλάβοι, ἢ ἐξωτερικά ἢ ἐσωτερικά σκλάβοι; Ὁ σκοπός τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ σκλαβωμένου ἀνθρώπου, εἶναι νά φτάσει σ' αὐτή τήν Ἐλευθερία, σ' αὐτή τήν ἀπόλυτη Εἰρήνην κι Ἀρμονία. Μά ἡ Ἀρμονία δέν νοεῖται χωρίς τόν καθαρό.

Ὁ ἄνθρωπος πάντα γυρεύει νά γνωρίσει τούς Νόμους τῆς Ζωῆς, πρῶτα ἀπ' τά φαινόμενα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου - τόν λεγόμενο ἀντικειμενικό κόσμο - ἀπ' τίς ἐκδηλώσεις πού βλέπει ὀλόγυρά του, κ' ἔπειτα στρέφεται στόν ἐσωτερικό κόσμο, στόν ὑποκειμενικό κόσμο, καί προσπαθεῖ νά καταλάβει κι ὅλους τούς Νόμους τῆς ψυχικῆς του ζωῆς. Ἄν ὁ ἄνθρωπος δέν ρίξει τό φῶς τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς γνώσης στά βάρη τοῦ ἑαυτοῦ του, δέν θά μπορέσει νά προχωρήσει στό δύσβατο Μονοπάτι πού θά τόν φτάσει στόν τελικό του σκοπό. Πώς θά μπορέσει νά φτάσει στην Ἐλευθερία καί στην Εἰρήνην ἂν πρῶτα δέν καταλάβει τά δεσμά του, ἂν δέν δεῖ τίς ἀλυσίδες πού τόν δένουν καί δέν νιώσει τή δυνατή λαχτάρα νά τίς σπάσει; Ἄν δέν δεῖ τόν πόλεμο πού πρῶτα γίνεται μέσα στόν ἴδιο τόν ἑαυτό του κ' ἔπειτα ἐκδηλώνεται στόν ἐξωτερικό κόσμο; Πώς μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νά σπάσει τίς ἀλυσίδες του, νά ἐλευθερωθεῖ ἀπ' τόν ἐσωτερικό του πόλεμο, ἂν πρῶτα δέν δεῖ πῶς ὑ π ἄ ρ χ ο υ ν οἱ ἀλυσίδες αὐτές, ἂν δέν νιώσει βαθεῖα μέσ στό εἶναι του ὅλες τίς ψυχολογικές του ἀντιδράσεις; Ὁ πραγματικά σκλάβος εἶναι ἐκεῖνος που βρῖσκειται σέ τέτοιο βαθύ πνευματικό λήθαργο πού οὔτε καν τό καταλαβαίνει πῶς εἶναι σκλάβος. Πού οὔτε βλέπει τίς αἰτίες πού προκαλοῦνε τόν ἐσωτερικό του πόλεμο. Καί τότε βέβαια πῶς μπορεῖ νά ποθήσει τήν Ἐλευθερία καί τήν Εἰρήνην ἀφοῦ δέν εἶναι ἱκανός ν' ἀντιληφθεῖ τί θά πεῖ Ἐλευθερία καί Εἰρήνη; Ὅσο παραμένει σκλάβος τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ του, τοῦ περιορισμοῦ του, τοῦ ἐγωισμοῦ του, ὅλης τῆς ἐσωτερικῆς του ταραχῆς καί διαμάχης, εἶναι ἀδύνατο νά προχωρήσει στό ἀνηφορικό Μονοπάτι πού ὀδηγεῖ στην κορφή τοῦ Βουνοῦ, δηλαδή στή Λύτρωση.

Ὁ προσωπικός ἑαυτός τοῦ ἀνθρώπου, τό ἐγώ του, εἶναι ὁ περιορισμός του, εἶναι ἡ ἐπιθυμία του νιά τήν ἀσφάλειά του, γιά τήν δική του ικανοποίηση, γιά τή δική του ὑπόσταση. Γιά τή συντήρησή του, τήν ἀξίησή του τόν πολλαπλασιασμό του. Ἡ ἐπιθυμία, ἡ σκέψη, ἡ δράση τοῦ ἀνθρώπου περιστρέφονται γύρω στόν ἴδιο τόν ἑαυτό του. Ἡ βάση του, τό κέντρο του, εἶναι τό ἐγώ του. Κ' ἡ κινήτηρια δύναμη πού τόν σπρώχνει στή ζωή εἶναι ἡ ἱκανοποίηση τοῦ ἐγῶ.

Ἄν ὁ ἄνθρωπος δέν τά δεῖ ὅλα αὐτά, ἂν δέν καταλάβει ὅλη τήν

κίνηση του εαυτού του, μέ τά πάθη του, τίς έχθρότητες, τίς αν-
τιθέσεις του, δέν θά μπορέσει ποτέ νά ἐλευθερωθεῖ, δέν θά μπο-
ρέσει ποτέ νά φτάσει στήν ἐσωτερική Εἰρήνη. Νά δεῖ μέσα του ὁ
ἄνθρωπος τίς δυνάμεις πού παλεύουν ἡ μιὰ μέ τήν ἄλλη, νά δεῖ τή σύγ-
κρουση τοῦ "Εγώ μέ τό "Μή ἐγώ", δηλαδή μέ τό "Εσύ. Εἶναι ὁ δυϊ-
σμός τοῦ ξεκίνησε ἀπ' τό "Ἐνα, ἀπ' τόν Μονισμό. Στήν ἀρχή τῆς ἐξέ-
λιξής του ὁ ἄνθρωπος νιώθει ἔντονα τή δύναμη τοῦ ἐγκεντριτισμοῦ.
Καί ἡ δύναμη αὐτή, πού τόν φέρνει ἀντιμέτωπο μέ τό "Μή ἐγώ", μέ
ἄλλα τά ἄλλα "Εσύ, τοῦ φέρνουν τή σύγκρουση καί κατά συνέπεια
τόν πόνο. Μέ τόν πόνο, μέ τόν ἀγῶνα, μέ τήν ἀκούραστη, ἀσταμά-
τητη καί σταθερή προσπάθεια ὁ ἄνθρωπος ἀρχίζει σιγά σιγά ν' ἀν-
τιλαμβάνεται πῶς ἡ σύγκρουση αὐτή εἶναι ὁ σκοτεινός λαβύρινθος
τῆς ζωῆς του, πού πουθενά δέν ὀδηγεῖ παρά μονάχα στά ὅλο καί πιό
βαθειά σκοτάδια, στόν ὅλο καί πιό δυνατό πόνο. Τότε ἀρχίζει νά
σκεπτεται ποιά εἶναι ἡ αἰτία ὅλου αὐτοῦ τοῦ πόνου. Καί φάχνον-
τας ὀλοένα καί πιό βαθειά ἀρχίζει νά καταλαβαίνει πῶς αὐτή ἡ
διασπασή, αὐτός ὁ χωρισμός ἀνάμεσα στό ἐγώ καί στό ἐσύ, αὐτή ἡ
σύγκρουσή τους κ' ἡ προσπάθεια τῆς ἐπιβολῆς τοῦ ἐγώ, ἦταν ἡ αἰτία
ὅλης τῆς δυστυχίας του, τῆς δυσαρμονίας του μέσα στή ζωή. Γιατί
ἄληθινή ζωή θά πεῖ "Ἐνα, θά πεῖ Ἀρμονία, κι ὅσο ὁ ἄνθρωπος πε-
ριπλανιέται μέσα στόν χωρισμό τοῦ Δύο, μέσα στή σύγκρουση καί
στίς έχθρότητα, κ' ἡ μόνη του σκέψη εἶναι τό γόητρο τοῦ εαυτοῦ
του, εἶναι ἀδύνατο νά βρεῖ τήν Ἀρμονία, τήν Εἰρήνη, τήν Ἀγάπη.
Γιατί δέν νοεῖται βέβαια Ἀρμονία, Ἐλευθερία καί Εἰρήνη δίχως
τήν Ἀγάπη. "Ὅλα, κ' οἱ τέσσερις αὐτές βαθειές ἐννοίες, εἶναι "Ἐ-
να. Εἶναι ἡ ἴδια ἡ Ἀλήθεια, δηλαδή ὁ Θεός.

Μή φανταζόμαστε τόν Θεό σάν κάτι τό συγκεκριμένο, σάν μιὰ
προσωπική ἐννοια πού ἐστίαζε τά δημιουργήματά του καί εἶναι ἔξω
ἀπ' αὐτά, κάπου μακριά, μέσα στό βῆθος τοῦ οὐρανοῦ. Εἶναι καί τό Ἀ-
νεκδήλωτο καί ἡ Ἐκδήλωση, βρεῖσεται παντοῦ, καί ἔξω καί μέσα
στός δημιουργήματά του, μέσα στό κάθε τί πού ζεῖ. Εἶναι καί ἡ
θεϊκιά ἡ Δπίδα καί τό θεϊκό τό Φῶς. Μά ὅλες οἱ ιδιότητες τοῦ ἐγώ
μας εἶναι σάν σκοτεινά χρωματιστά γυαλιά πού σκοτεινιάζουν
τό φῶς αὐτό. Εἶναι τά δεσμά μας πού θαμπώνουν τόν ἐσωτερικό μας
Ἥλιο. Δέν τόν βλέπομε, γυρνοῦμε σιά τυφλά ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀντίθετά
του, κι ὅπως εἶπε ὁ Πλάτων δέν βλέπομε παρά μονάχα τίς σκιές πῶ-
νω στόν τοῖχο τῆς πλάνης. Καί τά θολωμένα μάτια μας δέν μποροῦ-
νε νά δοῦνε τό Φῶς.

"Ἐτσι λοιπόν αὐτά τά σκοτεινά γυαλιά πρέπει ἔνα ἔνα νά σπά-
σουνε. Εἶναι οἱ ἀλυσίδες μας, πού πρέπει νά λυθοῦνε. Κι αὐτός
εἶναι ὁ ρόλος κι ὁ σκοπός τῆς αὐτογνωσίας, πού δείχνει στόν ἄν-
θρωπο πῶς θά μπορέσει νά ἐλευθερωθεῖ ἀπό τά δεσμά του. Καί γι'
αὐτή τήν αὐτογνωσία μᾶς μιλεῖ ὁ Κρισναμούρτι. Νά καταλάβουμε τόν
ἐαυτό μας. Καί μόνο ὅταν καταλάβουμε τόν ἐαυτό μας θά μπορέσου-
με νά καταλάβουμε καί τούς ἄλλους.

Μόνο καταλαβαίνοντας τον εαυτό μας "έτσι, όπως είναι", κι όχι όπως θα θέλαμε να είναι, θα μπορέσουμε να φτάσουμε στην Πηγή των Πάντων, στην Αλήθεια που βρίσκεται μέσα μας, που είναι η Φλευθερία ή η Ειρήνη. Πού είναι η αληθινή Αγάπη, κι όχι αυτή, η φευτική, πορνομορφωμένη αγάπη που νιώθουμε συνήθως εμείς, που ο Κρισναμούρτι λέγει πως δεν έχει καμιά σχέση με την αληθινή Αγάπη.

Κι αυτή η κατανόηση έρχεται με την επίγνωση του εαυτού μας, δεν είναι μια διανοητική γνώση, αλλά μια άλλη βαθειά εσωτερική κατάσταση, ένα εσωτερικό ζήσιμο του νου και της καρδιάς, ένα εσωτερικό ζύπνημα, που φέρνουν μια γενική αναμόρφωση μέσα μας. Και τότε φως που ρίχνει η κατανόηση μέσα μας διαλύει κάθε φέμα, κάθε απάτη, και μας κάνει να δούμε την πραγματική Ζωή όπως είναι. Οπου υπάρχει το φως δεν μπορεί να υπάρξει σκοτάδι λέγει ο Κρισναμούρτι. Όλες οι σκίες σβήνουνε και φεύγουν οι απάτες. Πρέπει το φως αυτό να το ρίξουμε σε κάθε γωνιά του υποσυνείδητου μας. Το υποσυνείδητο συμβολικά είναι σαν ένα μεγάλο παγόβουνο. Ένα μικρό κομματάκι βγαί να στην επιφάνεια της θάλασσας. Μά με του ήλιου τīs άχτίδες, το κομματάκι αυτό λιώνει κι άλλο βγαίνει από κάτω. Λιώνει κι αυτό, άλλο ολόενα βγαίνει ως που στο τέλος ολόκληρο το παγόβουνο διαλύεται.

Έτσι κι οι δικές μας τīs κατανόησης οι άχτιδες θα φωτίσουνε και θα διαλύσουνε ολο το παγόβουνο του υποσυνείδητου μας. Δεν χρειάζεται εξωτερικός αγώνας. Μονάχα η βαθειά ηρεμη ανατένιση του εαυτού μας.

Και τότε μια εσωτερική επανάσταση ξυπνά. Μια επανάσταση ενάντια στις μouxλιασμένες ιδέες, στις προκαταλήψεις, στις μισαλλοδοξίες στις εγωιστικές σκέψεις κι επιθυμίες, στην εγωκεντρική κίνηση του εαυτού μας. Και τότε μια μεταμόρφωση γεννιέται μέσα μας. Ένας αναγεννημένος, ελεύθερος, ξύπνιος εαυτός.

Μά σήμερα άς τόν δούμε έτσι όπως είναι. Με όλες τīs άσχημίες του, με όλες τīs κακίες του, με όλο τόν άπεραντο εγωκεντρισμό του. "Άς μήν τρώμαξουμε, όπως ειπε ένας μεγάλος ψυχολόγος, ο Jung, "Άς δούμε μέσα μας "τά δύσμορφα χαρακτηριστικά ενός διαβόλου". "Άς τόν κοιτάξουμε κατάματα με μια βαθειά, ηρεμη παρατήρηση που ξυπνά απ τήν εσωτερική ώθηση τής ζωής και διαλύει τά σκοτάδια, τό κάθε τί που αντίβαίνει στο παγκόσμιο Ρεύμα τής Αλήθειας.

Σήμερα δέν θέλομε να δούμε τήν ωμή πραγματικότητα του εγώ μας, μά προσπαθούμε να τό ωραιοποιούμε και θέλομε να ξεγελοούμε τόν εαυτό μας και να τόν φανταξόμαστε διαφορετικό απ αυτό που στ αλήθεια είναι.

"Άς έχομε τό θάρρος να δούμε αυτό πού είμαστε σήμερα και τότε θα μπορέσει να ξυπνήσει αυτό τό "άλλο" όπως τό λέγει ο Κρισναμούρτι.

Μέσα στον άνθρωπο υπάρχουν δύο δυνάμεις. Η δύναμη της "άνοδου", όπως τη λέμε, κ' η δύναμη της "καθόδου". Η μία πού τραβά προς τα πάνω, προς τα μπρός, κ' η άλλη πού τραβά προς τα κάτω, προς τα πίσω. Η ανέλιξη κ' η κατέλιξη. Είναι οι δύο δυνάμεις της Δημιουργίας. Απ' το Απόλυτο, απ' την απόλυτη άνειδήλωτη Θεότητα, η Εκδήλωση κατέβηκε, όπως λέμε, ως τον κόσμο της πυκνής ύλης, απ' όπου θά ξαναρχίσει την άνοδό της καί θά γυρίσει καί πάλι "εις τās ἀγκάλας του Πατρός", όπως γράφει η Βίβλος.

Φυσικά αυτό τό "ανέβηκε" καί τό "κατέβηκε", αυτό τό "ὄδος ἄνω κάτω μίη" του Ἡράκλειτου, πού εἶναι γραμμένο καί στό ἔμβλημα μας, δέν εἶναι κάτι πού γίνεται μέσα στό χῶρο. Εἶναι οἱ λεπτότεροι κ' οἱ πυκνότεροι κραδασμοί. "Ἀνεβαίνομε", λέμε ὅταν οἱ κραδασμοί εἶναι λεπτότεροι καί δυναμικότεροι καί "κατεβαίνομε" ὅταν οἱ κραδασμοί εἶναι βραδύτεροι καί πιό ἀδρανεῖς.

Απ' τό ἀπόλυτο Ἐνα, όπως εἶπαμε, γεννιέται τό Δύο. Καί μέσα στό Δύο εἶναι οἱ δυνάμεις τῆς κατέλιξης καί τῆς ἀνέλιξης. Εἶναι ὅλη ἡ ἔσωτερική πορεία τῆς Δημιουργίας. Εἶναι ὁ ἀτέλειωτος Κύκλος τῆς Ζωῆς.

Μέσα στον άνθρωπο αὐτές οἱ δύο δυνάμεις συνέχεια ἀντιπαλεύουνε. Πότε θά μπορέσει ὁ ἄνθρωπος νά ξυπνήσει τελειωτικά μόνο τή δύναμη τῆς ἀνέλιξης καί νά μή γυρνᾷ ολοένα πρὸς τά πίσω; Πότε θά μπορέσει νά κοιτάξει κατὰματα πάνω ψηλά τήν ἠλιοφώτιστη Κορφή, τό Τέρμα του ἀτέλειωτου ὀδυνηροῦ του δρόμου πούναί γεμάτος "μ' ἀγκάθια καί μέ βράχους", όπως γράφει κάποιον ποίημα, καί δέν θά τόν τραβά πιά ἡ ελκτική δύναμη πού σέρνει πρὸς τά κάτω; Απ' αὐτόν ἐξαρτᾶται. Απ' τή δύναμη τῆς ἐπιθυμίας του νά σπάσει τά δεσμά του, νά γίνει ἐλεύθερος, νά φτάσει στήν ἀτέλειωτη Εἰρήνη.

Αὐτή τήν ἐργασία ἄς προσπαθήσουμε ὅλοι μας νά κάνουμε. Ἄς θελήσουμε νά δοῦμε τόν ἑαυτό μας ὅπως σήμερα εἶναι, ἄς θελήσουμε ν' ἀτενίσουμε τήν ὠμή πραγματικότητα, τά χρωματιστά γυαλιά πού σκεπάζουνε τό φῶς, γιά νά μπορέσουμε νά ξυπνήσουμε μέσα μας τήν ἀληθινή πραγματικότητα τῆς Θεϊκῆς Ζωῆς.

Μονάχα ἔτσι θά βοηθήσουμε ἀληθινά τούς ἀδελφούς μας πού σήμερα βογγοῦνε μέσ στις βαρεῖες τους ἀλυσίδες. Μονάχα ὅταν φέρουμε μέσα μας τήν Εἰρήνη θά μπορέσουμε νά τή φέρουμε καί στον κόσμο. Τότε θά τήν ἀχτιβοηθήσουμε ολόγυρά μας. "Ἄν θέλουμε ὁ κόσμος νά μεταμορφωθεῖ πρέπει πρῶτα νά μεταμορφωθοῦμε ἑμεῖς. Καί μόνο μέ τήν ἀνατένιση καί μέ τήν κατανόηση μποροῦμε νά μεταμορφωθοῦμε. Καί τότε θά μπορέσουμε ἀληθινά νά σχηματίσουμε τόν "πυρήνα τῆς Παγκόσμιας Ἀδελφότητος", πού εἶναι ὁ πρῶτος κ' ὁ βασικός Σκοπός τῆς Θεοσοφίας.

Θεοσοφία εἶναι ἀγάπη καί ἔρευνα γιά τήν Ἀλήθεια. Εἶναι ἡ Θεϊκῆς Σοφίας πού ὑπάρχει παντοῦ μ' αὐτά τ' ἀσφαλισμένα μάτια μας ἀκόμα δέν τή βλέπουν. Μά ἄμα τή δοῦμε θά δοῦμε πῶς ὅλοι

στήν ουσία μας είμαστε Ένα, μέρη τῆς Παγκόσμιας, Θεότητας, τῆς Παγκόσμιας Ἀδελφότητας. Καί τότε θά ἔχομε πάντα τόν ζωντανό πόθο νά ἐργαστοῦμε γιά τή ματωμένη Ἀνθρωπότητα, πού περιμένει μέ λαχτάρα τήν ωρα πού θά μπορέσει νά ἐλευθερωθεῖ ἀπ' τή σκλαβιά της. Θ' ἀγωνιστοῦμε μ' ὅλη μας τή δύναμη ἐναντία στή σκληρότητα, στή στενοκεφαλιά, στήν ἄγνοια.

Γι' αὐτό ἄς θελήσουμε πρῶτα νά ξυπνήσουμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι κι ἄς γίνει ζωντανός σκοπός μας νά ξυπνοῦμε τίς ἀνθρώπινες συνειδήσεις.

Μόνο μέ τό ἔσωτερικό ξύπνημα θά μπορέσουμε νά φτάσουμε στήν Ἐλευθερία καί στήν Εἰρήνη.

Ἄγλ. Ζάννου

ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Α' ΔΕΝ ΞΕΡΩ

Φοβήθηκα Κύριε καί φώναξα
κι ἔκανα τήν πίσρα μου φωτιά νά ζεσταθῶ
ἐγώ τό ταπεινό φύλλο πού τρέμει.
Δέν ξέρω ν' ἀπολογηθῶ γιά τά ἐγκλήματα
τοῦ αἵωνα... Φαρμάκι ἔσταζαν τά ροῦχα
καθώς ἀνέβαινα στό γυμνό ὑψωμα τοῦ μαρτυρίου
κι ἔλεγα μέ παιδικά χεῖλη προσευχές
γιά κάθε ὁμορφιά καί κάθε ἀγάπη.
Δέν ξέρω νά μιλήσω γιά τίς φριχτές λόγχες
πού μᾶς ἔκοψαν κι ἔφτασαν ως τό πλευρό σου.
Ἡ γλώσσα μου νεκρή γιά τόσο θάνατο
γιά τόσο αἷμα, τό αἷμα τῶν παιδιῶν
τό αἷμα τῆς χαρᾶς...
Δέν ξέρω νά πῶ τί χειρότερο εἶδαμε
τί πιό φοβερό πάθαμε...
Σβῆσε Κύριε ἀπ' τή μνήμη τούς σκελετούς,
τά ὄπλα τοῦ νακοῦ. Σβῆσε
ἀπό παντοῦ τά σκουρα χρώματα, τίς κραυγές.
Διῶξε τούς ἐφιάλτες, λυῶσε μέσα στά χέρια σου
τόν τρόμο, τήν νύχτα, τόν χειμῶνα.
Τά αἵματα Κύριε, τά αἵματα...

Γάνης Σωτηρόπουλος
Ἀπό τή συλλογή "Μετοικεσία"

Β' ΡΑΓΙΖΕΙ ΤΗ ΣΙΓΑΛΙΑ

Μετρώντας τὰ λεφτά του
ὁ ζητιάνος ραγίζει τή σιγαλιά.
Κι ἀπόψε τί παγωνιά.
(χαϊκεί, σύντομο γιαπωνέζικο ποίημα)

Μαζαόκα Σίνι, γιαπωνέζος ποιητής (1867-1902)
Ἐπόδοση Σοφίας Ἐμμ. Χατζιδάκη

Γ' ΜΥΣΤΙΚΗ ΩΡΑ

Μές στό ἀκίνητο, βουβό καί παγωμένο Τίποτε
ποῦχε ἀπλωθῆ παντοῦ μετά τό πέρασμα τῆς καταγίδας
ποιό στοργικό χέρι μέ πήρε καί μ' ἀνοιξε τὰ μάτια
μπρός στή φιλική παρουσία σου
ὦ μικρή δαμασκηνιά,
μοναχική, μυστική ζωή τῆς νεκρῆς αὐλῆς;

Τά τελευταῖα ἀπομεινάρια τοῦ ζεστοῦ καλοκαιρινοῦ σου ὄνειρου
σκόρπισαν στόν τελευταῖο βορῆ.
Κι ἔτσι ολόγυμνοι τώρα κι οἱ δύο,
μ' ἄδεια ἀπλωμένα χέρια,
στέκουμε κάτω ἀπ' τήν κρύα βροχή
ἢ ξεαγρυπνοῦμε ἀδιάφορα στίς παγερές ἀστροφεγγιές.

Ἀπλή, ἀπαλή ψυχή. Ἡ μεγάλη σιωπή σου
εἶν ἡ ἀδιάκοπη ομιλία σου μέ Κεῖνον.
Μούγνεφες νᾶρθω κοντά σου
κι ἡ ψυχή μου ἀκουσε στό μυστικό κάλεσμά σου
ἀνήκουστους φωτεινοῦς τόνους φερμένους ἀπό μακρυνά,
ἀπ' τήν ἀφταστή χώρα τῆς Σιγῆς καί τ' ἀγνώστου.

Παράξενο ἦτανε κι ἀπόκοσμα γλυκό
ν' ἀνταμωθοῦμε ξάφνου ἐδῶ καί νά περάσουμε μαζύ
τήν τρομερή αὐτή ἐποχή τοῦ Τίποτε,
σάν δύο μικρά, ἀνήμπορα, ὀρφανά καί τυφλά ζῶα
πού δέν πεθαίνουν γιατί ἔχει μείνει μέσα τους βαθειά,
σάν κρυφός σπόρος, ἡ ἐλπίδα γιά τό φῶς.

Ἄν ἴσως πίσω σου μ' ἀφίσεις κάποιαν ὥρα
κι ἔτσι τὰ μάτια σου πρῶτα ἀνοιχθοῦνε πρὸς τό Φῶς
μικρή ἀδελφή, τό ξέρω τώρα δέν μπορεῖς νά μέ ξεχάσης.
Ἡ ενωσή μας γράφτηκε φωτεινή γιά πάντα ἐκεῖ,
μές στό ἀλάθητο βιβλίο τῆς Αἰωνιότητος.

Ὅμως θά πρέπει, ὥστόσο, νά προσεύχεσαι...
Μικρή ἀδελφή μου, νά προσεύχεσαι γιά μένα.

Αἰμιλία Ἴβου

Δ' ΤΟ ΡΟΔΟ ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ

Μέσα στό καταχείμωνο τῶν χρόνων μας,
Ἐσύ βουλήθηκες τό λόγο Σου νά πεῖς
κι ἔτσι νά κάνεις μπορετό μέ τήν ἀνάσα Σου
ν' ἀνοίξουν τά χλωμά ροδόφυλλα τῆς ὑπαρξῆς,
τοῦ ἀνθοῦ τῆς πιό στερνῆς ζωῆς μου.

Θέλησες ὁ ἀνθός ἐτοῦτος νά φτουρήσει
μέσα στίς χειμωνιάτικες τίς παγωνιές τοῦ κόσμου μας
καί μέ τ' ἀχνό τό χρωμα τῆς ἀγάπης του
λίγο νά σπάσει τοῦ χιονιοῦ
τήν παγερή λευκότητα.

Ποῖν λουλουδιάσει πλέρια ὁ ἀνθός
ἕνα ἕνα ὁ βοριάς - τοῦ χρόνου ὁ μακελλάρης-
τ' ἀδύναμα τ' ἀνθοφύλλα ξεφύλλισε,
κι ὅμως προφτάσανε τά μάτια τῆς καρδιάς τ' ἀνθοῦ
τ' ἄστρου τῆς Γέννησης νά ἰδοῦν τό φῶς,
καί τ' ὄραμα τό ἀνείπωτο
τό κρυφε στά σπειριά του.

Ἔτσι βουλήθηκες Ἐσύ.

Δημήτρης Θεοδωρίδης

Ἄπό τίς "Ἐποχές" τῆς συλλογῆς "Ἀντίλαλοι", 23-12-1902

ΟΥΣΙΟΓΝΩΜΙΕΣ

ΑΛΜΠΕΡΤ ΣΒΑΪΤΣΕΡ

Στίς ἀρχές τοῦ πρώτου φθινοπωριάτικου μήνα μιὰ ἀπ' τίς πιό ἱ-
ρωικές φυχές πού ἔζησαν πάνω στή γῆ, ἡ φυχή τοῦ Ἄλμπερτ Σβᾶϊ -
τσερ, ἔφυγε ἀπ' αὐτόν τόν κόσμο. Λίγοι ἄνθρωποι ἔδειξαν τόση αὐ-
τοθυμία, τόση ἀφοσίωση στήν ἱερή ἰδέα τῆς Ἀδελφότητας, τόση
στοργή στόν πονεμένο ἀδελφό, ὅσο ὁ Ἄλμπερτ Σβᾶϊτσερ. Ἔδωσε τή
ζωή του ολόκληρη, ἀγωνίστηκε μ' ὅλο τό εἶναι του, υἱέ τό μυαλό
του, μέ τήν καρδιά του, μέ τά χέρια του, μέ ὅλη τὴν πνευματική
καί σωματική δράση γιά νά πολεμήσει ἐνάντια στήν ἀρρώστεια, στόν
πόλεμο, στήν ἀδικία, στή βία, στήν προκατάληψη, στόν ψυχικό καί
σωματικό πόνο. Λίγοι ἄνθρωποι ἔζησαν μιὰ ζωή τόσο πλούσια σέ
δράση καί εἰδάν τόν καρπό τῆς δράσης τους, τὴν υἱεία στόν ἄρρω-
στο, τὴν καλοσύνη καί τὴν ἀγάπη νά μαλακῶνει τὴν ἄγρια καρδιά
τοῦ ἀνθρωποφάγου, πού μέ τή δική του ἐπίδραση ἀρχίζε νά νιώθει
συμπόνια ὄχι μονάχα γιά τούς ἀνθρώπους, μά καί γιά τά πιό μικρά
ζῶα ἀκόμα.

Ὁ Ἄλμπερτ Σβᾶϊτσερ γεννήθηκε τό 1875 στό Κάιζερπεργκ τῆς

Ἄνω Ἀλατίας. Γεννήθηκε τόσο ἀσθενικός πού ὅλοι πίστευαν πώς δέν θά ζοῦσε. Ποιός μποροῦσε νά φανταστεῖ πώς τό ἀσθενικό αὐτό μωρό θά ζοῦσε τήν πιό ἔντονη, τήν πιό δραστήρια ζωή, πώς θά ἔδειχνε τέτοια ἀντοχή στό τόσο δύσκολο κλίμα τῆς Ἀφρική, τόση σιδερένια, ἀδάμαστη θέληση πού θά νικούσε καί τίς πιό μεγάλες δυσκολίες καί θά ἔφτανε στά ἐνενήντα του χρόνια;

Ὁ πατέρας του ἦτανε παπᾶς κι αὐτός μικρό παπαδοπαίδι εἶχε τόσο εὐαίσθητη ψυχή πού σέ κάποια του γενέθλια, ἀντί νά γιορτάζει σάν ὅλα τά παιδιά, ἔχυνε πικρά δάκρυα γιά τή δυστυχία πού ὑπάρχει στόν κόσμο. Σπούδατε φιλοσοφία καί θεολογία στό Πανεπιστήμιο τοῦ Στρασβούργου καί εἰκοσιτεσσάρων χρόνων ἔγινε διδάκτωρ στό Πανεπιστήμιο αὐτό μέ τή διατριβή "Περί τῆς φιλοσοφίας τῆς θρησκείας τοῦ Κάντ". Ἐγραφε στά χρόνια ἐκεῖνα πολλά θεολογικά καί φιλοσοφικά συγγράμματα γεμάτα βάθος κ' ἐπιστημονικότητα καί προσπάθησε ν' ἀποδείξει τήν ἱστορικότητα τοῦ Ἰησοῦ. Μαζί μ' αὐτά εἶχε καί τή φήμη περίφημου ὀργανίστα καί μουσικολόγου μέ σπάνιες σέ βάθος κριτικές ἀναλύσεις καί ἔγραφε καί φιλοσοφικές καί ἱστορικές μελέτες μέ ἐπαναστατικές ιδέες.

Θά εἶχε μιά λαμπρή θρησκευολογική σταδιοδρομία ἂν μιά μέρα τοῦ 1909 δέν διάβαζε σ' ἓνα ἱεραποστολικό περιοδικό τοῦ Παρισιοῦ ὅτι ζητοῦσαν ἄνθρώπους πού θά ἤθελαν νά ἐργαστοῦν μέ ἀφιλοκέρδεια στό Κογκό. Ἀποφάσισε ἀμέσως ν' ἀφιερωθεῖ στό ἔργο αὐτό. Καί γιά νά εἶναι καλύτερα ἐξοπλισμένος καί νά φέρεי ἀμεσώτερα ἀποτελέσματα στους μαύρους ἀδελφούς του ἀποφάσισε νά σπουδάσει ἰατρική. Τό 1913 ἔγινε διδάκτωρ μέ τή διατριβή "Ἡ ψυχιατρική ἐκτίμηση τοῦ Ἰησοῦ" καί τόν ἴδιο αὐτό χρόνο ἔφυγε μέ τή γυναίκα του γιά τό Λαμπαρνέ τοῦ Γκαμπόν στή Γαλλική Ἰσημερινή Ἀφρική, σ' ἓνα μικρό χωριό, σ' ἓνα νησάκι χαμένο μέσα στή ζούγκλα, πάνω στόν ποταμό Ὀγκουέ.

Ἐγκατέλειψε ὅλη τή λαμπρή σταδιοδρομία πού τόν περίμενε, ὅλα τά πλούσια σαλόνια πού μ' ἀγάπη καί θαυμασμό τοῦ ἄνοιγαν τίς πόρτες τους, γιά νά δοθεῖ ὀλόκληρος στους ἀπόγονους τῶν ἀνθρωποφάγων, ἀκόμα καί στους ἴδιους τους ἀνθρωποφάγους, σ' ὅλους αὐτούς τους καθυστερημένους καί δυστυχισμένους πού ζοῦσαν μέσα στήν ἀθλιότητα, σέ πρωτόγονες συνθήκες ζωῆς, στή σωματική καί ψυχική ἀρρώστεια, χωρίς νάχουν καμμιά ιδέα ἰατρικῆς, οὔτε βεβαία καί καμμιά ἰατρική περίθαλψη. Μόνο οἱ μάγοι ἀσκοῦσαν μιά θεραπευτική ἐπίδραση ἀπάνω τους.

Ἐκεῖ ἔζησε πενήνταδύο χρόνια, μέ μερικές διακοπές ὅπου ταξίδευε στήν Βρώπη καί στήν Ἀμερική γιά νά δώσει ἑκατοντάδες συναυλίες καί διαλέξεις μέ θέματα καλλιτεχνικά, φιλοσοφικά καί κοινωνικά, πού τό κύριο θέμα τους ἦταν πάντα ἡ εἰρηνιστική ἱεολογία, γιά νά μαζέψει τ' ἀπαιτούμενα χρήματα γιά τόν σκοπό του.

Μερικές καλύβες ήταν τὰ πρῶτα "κτίσματα" τοῦ νοσοκομείου πού ἴδρυσε στό Λαμπαρενέ. Ἐκεῖ πάλεψε μέ τρομερές δυσκολίες, μέ θανάσιμους κινδύνους, πού μόνο χάση στήν ὑπεράνθρωπη θέλησή του κατόρθωσε νά τοῦς νικήσει. Κοιμόταν μονάχα 4-5 ὥρες τή νύχτα κι ὅ- ὅλες τίς ἄλλες ὥρες του ἀδιάκοπα δούλευε. Κολοσσός δράσης πού ἔτσι μόνο μπόρεσε νά στεριώσει τό ἔργο του. Κοπάδια φτάνανε οἱ ἄρρωστοί ἀπ' ὅλα τὰ βάρη τῆς ζούγκλας, πού ὑποφέρανε τρομερά ἀπό τόσες καί τόσες ἀρρώστειες πού ἡ πιο φριχτή ἦταν ἡ λέπρα. Καί πάνω σ' ὅλους ἔβαλε τό στοργικό του χέρι, τό χέρι αὐτό πού δέν κρατοῦσε μονάχα τό νυστέρι, μά ἔκοβε καί τὰ ξύλα, κουβαλοῦσε καί τίς πέτρες γιά νά χτίσει τό νοσοκομεῖο, πού ἔγινε μιά μικρή κωμόπολη. Ἐκανε ὅλες τίς δουλειές, ἀπ' τίς πιο ἀνώτερα πνευματικές, ὡς τίς πιο λεγόμενες κατώτερες χειρωνακτικές, χωρίς ποτέ νά περιφρονήσει καμμιά. Καί στά ταξίδια του, μέσα στό καράβι, ὅπου εἶχε τόν ἀπαιτούμενο χρόνο, κι ἀκόμα καί μέσ στίς περιουδεῖες του στή ζούγκλα, ἔγραψε τὰ πολύτιμα βιβλία του: "Ἡ φιλοσοφία τοῦ πολιτισμοῦ", "Οἱ μεγάλοι στοχαστές τῆς Ἰνδίας", "Ἡ μυστικισμός τοῦ Ἀπόστολου Παύλου". "Πραελούντια καί φοῦγκες γιά ὄργανο τοῦ Μπάχ" (Τό ὀγκῶδες αὐτό περίφημο ἔργο τό ἔγραψε τό 1912) καί δεκάδες ἀντιπολεμικά μανιφέστα. Καί τέλος μέσα σέ μιά ἀναλαμπή τοῦ πνεύματός του τήν ὥρα πού περιόδευε τή ζούγκλα συνέλαβε τήν ἰδέα γιά τό ἀνώτερο ἀπ' ὅλα του τὰ βιβλία "Σεβασμός στή ζωή". Αὐτός ὁ σεβασμός στή ζωή, ἡ ἀπέραντη ἀγάπη του γιά κάθε ζωντανό πλάσμα ἦταν τό βασικό μοτίβο πού κινουῦσε ὅλη τήν ὑπαρξή του. Γι' αὐτό κι ὅλοι οἱ μαῦροι: στά περίχωρα τοῦ Λαμπαρενέ τόν ἀγαπήσαν πολύ βαθεῖα, πίστεψαν στή γιαντρική του ἰκανότητα καί δύναμη καί τόν ἀποκαλοῦσαν "Λευκό Μάγο". Ἦ ἔτσι ἀκόμα κ' οἱ μισοάγριοι ἀπόγονοί τῶν ἀνθρωποφάγων ἔγιναν ἄνθρωποι μέ ἀληθινά χριστιανική εὐαισθησία, τόση πού νά λυποῦνται κ' ἕναν τραυματισμένο βάρταχο. Ἡ κληρονομή ἀρχή τῆς φιλοσοφίας τοῦ Σβάιτσερ ἦταν αὐτός ὁ σεβασμός στή ζωή. Ὅπως γράφει ὁ ἴδιος στό βιβλίο του: "Γιά μένα ἡ ἠθική δέν εἶναι ἄλλο παρά ὁ σεβασμός στή ζωή. Τό καλό εἶναι ἡ διατήρηση, ἡ ὑποστήριξη, ἡ ἐκτίμηση τῆς ζωῆς, ἡ δέ καταστροφή, ἡ βλάβη, ἡ ἡ παρεμπόδιση τῆς εἶναι τό κακό. Ἡ ἀντίληψη ὅτι ὁ ἄνθρωπος θά ἦταν δυνατό κάποτε νά ἐλευθερωθεῖ ἀπ' τίς εὐθύνες γιά τοῦς ὁμοίους του εἶναι ὀλοτέλα ξένη στήν ἠθική τοῦ σεβασμοῦ γιά τή ζωή, πού ἀπαιτεῖ ὅλο: μας κατ' ἕνα ἡ τόν ἄλλο τρόπο νά ζοῦμε σάν ἄνθρωποι γιά τοῦς ἀνθρώπους. Ὑστερα ἀπό μισό καί περισσότερο αἰῶνα πού ζῶ στήν Ἀφρική, ἔξακολουθῶ νά εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀγάπη, ἡ εἰρηνικότητα, ἡ πραότητα κ' ἡ καλοσύνη εἶναι οἱ δυνάμεις πού μποροῦν νά ὑποτάξουν κάθε ἄλλη δύναμη".

Ὅλη του ἀυτή ἡ δράση τόν ἔκανε νά πάρει τόν τίτλο τοῦ "Διδάκτορος τιμῆς ἔνεκεν" ἀπό τὰ μεγαλύτερα πανεπιστήμια. Ἐκλέγεται ἀντεπιστέλλον μέλος σέ Ἀκαδημίες, παίρνει ὀνομαστά βραβεῖα καί

τέλος..τό Νόμπελ τῆς Εἰρήνης τοῦ 1953. Ὁ Σβάίτσερ μαζί μέ τόν Ἀϊνστάϊν εἶναι ὁ πιο διασημὸς του αἰώνα μας. Ἀλλά ἀν' δέν ξεπέρασε τόν "Αἰνστάϊν ἀπ' τὴν ἀποψη τοῦ νοῦ, τόν ξεπέρασε ἀπ' τὴν ἀποψη τῆς καρδιάς καί τῆς ἀνθρωπιστικῆς δράσης.

Κ' ἔτσι ἔπειτα ἀπό μιά τόσο γόνιμη, ζωντανή καί χρήσιμη ζωὴ, στά ἐνενηντα του πιά χρόνια, ἀπλά καί ἤρεμα, μέ τὴ γαλήνη ἐκείνη πού ἔχει κάθε ἀνθρώπος πού ξέρει πὺς ἔδωσε στή ζωὴ, ὅ,τι καλύτερο μπορούσε νά δώσει, στίς πρῶτες φθινοπωριατικὲς μέρες τοῦ 1965, ὁ "Αλμπερτ Σβάίτσερ ἄφησε τὴν τελευταία του πνοή.

Ἄγλ. Ζάννου

ΚΑΤΑΕΙΩΤΗΣ

Δημοσιεύουμε παρακάτω μερικὰ ἀποσπάσματα ἀπό τὴν ἐπιστολή πού ἔγραψε γιὰ τὴ ζωὴ καί τό ἔργο τοῦ Σβάίτσερ ὁ ἀδελφὸς Δάμης Λοῦκος. Καί εὐχόμαστε νά βγεῖ γρήγορα ἀπὸ τὴν δημοσιότητα ἡ ἀξιόλογη αὐτὴ μελέτη τοῦ ἀδελφοῦ. Τό εὐχόμαστε στό συγγραφεὶα τοῦ ἀδελφοῦ ἀγαπητοῦ μας καί σ' ὅλο τό ἑλληνικὸ ἀναγνω-

στικό κοινόν. Σεβαστὴ στίς σεβαστές, πέρα σχεδόν ἀπ' τὴν ἀποψη, δῶθε ἀπό τό θρόλο, κοντά στό θαῦμα, ὑπέροχη, μεγαλειώδης, ἀφθαστη, βιβλική, τιτανική καί γιγάντια ὑψώνεται ἡ εὐλαβική μορφή τοῦ Ἀλβέρτου Σβάίτσερ.

... Γιὰ τό μελετητή, τόν κάθε μελετητή τοῦ βιβλίου κείνου, πού γράφει μέ τὴ ζωὴ του ὁ δευτερότοκος γιὸς τοῦ ἀββᾶ Σβάίτσερ, ὅλα ἔχουνε τὴ σημασία τους. Καί μόνον αὐτό; Στίς ἐκδηλώσεις, στή συμπεριφορὰ, τοὺς τρόπους, τίς σκέψεις, τὰ συναισθήματα, τίς ἡντιδράσεις τῶν προσχολικῶν καί τῶν σχολικῶν του χρόνων, θά βρεῖ τίς καταβολάδες καί τίς πηγές τοῦ ἀτέλειωτου ποταμοῦ καί τοῦ θεόρατου δέντρον πού στόν ἥσκιο του καί στά νερά του θά ξεκουραστεῖ καί θά δροιστεῖ ὁ ἀνθρώπος τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα καί θά γίνεῖ σω-τελεστής, σ' ἓνα μεγάλο βαθμό, στό νά ξεκολουθήσει ἡ ζωὴ τὴν πορεία της τὴν ἐξελιχτικιά.

... "Δέ μπορούσα νά ἐξηγήσω γιατί στή βραδυνὴ προσευχή μέ μάθαιναν νά παροικαλῶ μόνάχα γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, μᾶς ξεμολογιέται. Σάν ἔφευγε ἡ μητέρα μου ἀπ' τό δωμάτιο, σιγανὰ συμπλήρωνα: Θεέ μου προστάτεψε κι εὐλόγησε ὅ,τι ἀναπνέει. Προφύλαξε ἀπό κάθε κακό ὅλα τὰ ζωντανά, καί κοιμίσε με μέ εἰρήνη". Σάν ἓνα ἀνοιξιὰτικο πρωινὸ τῆς βδομάδας τῶν Παθῶν φτιάξε ἀποσπασμένα ἀπὸ λάστιχο μέ τό φίλο του Ἑρρίκο καί βγήκανε νά κυνηγήσουν πουλιά, δέ μπόρεσε νά βρεῖ τὴ δύναμη νά ξαπολύσει τὴν πετρούλα τῆ μικρῆ. "Μέ τό ἄκουσμα τῆς καμπάνας γιὰ τὴ λειτουργία ἔνωσα τόν οὐρανὸ νά μοῦ μιλάει. Πετᾶω τὴ σφεντόνα μου, τρομάζω τὰ πουλιά νά ξεφύγουν ἀπ' τὴ σφεντόνα τοῦ Ἑρρίκου καί τρέχω, μ' ἔση δύναμη εἶχα, στό σπίτι μου. Κάθε φορὰ πού οἱ καμπάνες τῆς ἐκκλησιᾶς τῆ βδομάδα τῶν Παθῶν ἀντηχοῦν μέσα στόν ἀνοιξιὰτικο οὐρανὸ καί τὰ δέντρα ἀπλώνουν τὰ γυ-

μνά κλαδιά τους, σκέφτομαι μέ συγκίνηση κι εὐγνωμοσύνη τήν ἀνατολή πού μοῦ θύμισε ἄλλοτε ἢ ἐπιβλητική φωνή τους: Οὐ φονεύσεις"

... Ὁ Ἀλβέρτος Σβάϊτσερ γνωρίστηκε μέ τή μοῖρα του, μίλησε μέ τό πεπρωμένο καί τήν ἀποστολή του ἀκριβῶς τήν ὥρα κείνη πού ἀποφάσισε νά καταθέσει ὅ,τι εἶχε ὡς τότε κερδίσει καί νά σπουδάσει γιατρός μέ τό συγκεκριμένο ἀποκλειστικό καί ταχτό σκοπό νά ἀνακουφίσει τούς ἰθαγενεῖς τῆς Μάυρης Ἡπείρου μέ τήν πάντα φλιμμένη ὄψη καί τή γιομάτη σκέψη ματιά. Ἡ στιγμή πού διάβασε τό ἄρθρο "Οἱ ἀνάγκες τῆς ἀποστολῆς τοῦ Κογκό γίνηκε γι' αὐτόνε ὁ ἄρομος πρός τή Δαμασκό". Τό ἔργο του ἀρχίζει μέ ὀδηγητή τή μεγάλη του πίστη στήν ἀποστολή του καί βοηθό τή σύντροφο τῆς ζωῆς του, τή γυναίκα του Ἐλένη.

... Εἶδε τ' ἀραπάκια πληγιασμένα, ἀδύναμα, νηστικά, νά ἀνακατεύουνε τά σκουπίδια γιά νά βροῦνε κανά σάπιο φρούτο... Εἶδε τίς ἀραπίνες κλεισμένες μέσ' στά μαντριά καί τίς στρουγγες νά καρτεροῦνε τούς ἐμπόρους πού θά τίς ἀγοράσουνε μέ λίγο ροκί, ἄλατι ἢ καπνό καί θά τίς πουλήσουνε μέ χρυσάφι στά κρυφά καί φανερά πορτέλλα τῆς Ἀμερικής μέ τά δολλάρια καί τῆς Βύρως με τίς λίρες.. Εἶδε ἀκόμα... μύρους καί μαῦρες νά ὀρῶνε μέσα στά νερά τά πηγμένα ἀπό κροκόδειλους καί ἵπποπόταμους γιά ν' ἀρπάξουνε τά ἀποφουόδια πού οἱ ταξιδιῶτες πετᾶνε ἄπό τά ποταμόπλοια...

... Ἡ φλόγα πούκαιγε καί ἡ ἀγάπη πού φώλιαζε στήν καρδιά τοῦ ἡμιθέου μας γιά τόν ἄνθρωπο, γιά τόν κάθε ἄνθρωπο, μά πιότερο τόν περιφρονημένο, τόν ἀπολίτιστο καί πρωτόγονο τῆς Ἀφρικής, στάθηκε στ' ἀλήθεια τρανότερη κι ἀπό τή φλόγα τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἀφοῦ μόρεσε νά νικήσει καί τή ζούγκλα καί τό θάνατο. "Ἔργο ἀναντίρρησης τιτάνιο, πού ἀρχίνησε μέσα στόν τροπικό τόν ἥλιο, μέσα σέ κουμάσια, πού κάνανε χρέη νοσοκομείου, γιά νά μεταμορφωθοῦνε μέ τά χρόνια, χάση στόν ἀκατανίκητο ἔρωτα τοῦ "Μάγνου τῆς Ἀφρικής" σέ πολυτελέστατα νοσοκομεῖα μέ αἴρ κοντίσιον καί Τράπεζες αἵματος.

... Ἀρρωστοί, ἄρρωστοί, ἄρρωστοί. Δυσεντερικοί, γαγγραινίασμένοι, λεπροί, ἐλονοσιόβλητοι, μυρλοί, φυματικοί, τραχωματικοί καρδιοπαθεῖς, κερκίνοπαθεῖς, γκαστρωμένες ἀκατάσχετα αἱμοραγοῦσες καί ἄλλοι, καί ἄλλες, ἀπό ἀρρώστειες ἄγνωστες σέ μᾶς, ὅπως ἡ σμεουρία, τό μπέρι-μπέρι, τά φαγεδαινικά ἔλκη.

... Ὁ Σβάϊτσερ θά μαλᾶξει καί θά νικήσει ὅλα τά κακά καί ὄλες τίς ἀρρώστειες πού πηγάζουν ἀπό τήν Ἀφρική, ἀπό τούς ἀνθρώπους της, γιατί γνώρισε τήν ἀγωνία, τόν πόνο, τά χτυποκάρδια τους δέθηκε μαζί τους μέ δεσμό ἀκατόλυτο, αἰώνιο. Μέ τό πέρασμα μάλιστα τῶν χρόνων θά ἀξιωθεῖ νά πάρει καί τήν πληρωμή, τήν ἠθική ἱκανοποίηση, πού μόνη αὐτή ἀπ' ὄλες τίς ἄλλες συγκινεῖ τήν παλιόχρονη ψυχή του. Θά μάθει, θά βεβαιωθεῖ, θά δεῖ πῶς ἰθαγενεῖς καί ἄγριοι δέ σκοτώνουνε πιά, στ' ὄνομα τοῦ Μεγάλου Γιατροῦ, κανένα ζωντανό πλάσμα. Οὔτε βάρσαχο οὔτε κάβουρα.

... Μά μέ τίς ἀρρώστειες πού πηγάζουν ἀπ' τήν Εὐρώπη, τούς ὀμοθρήσκους του ἀδελφούς, πῶς νά πλῆθει ὁ ἀπόστολος καί τιτάνας; Πονάει γι' αὐτό πολύ καί σπαραχτικά χτυπάει ἡ καρδιά του. Καί μόνο αὐτό. Νιώθει, ἄν καί ξεκομμένος τέλεια ἀπό τούς ἐγωϊστικούς καί ἀπάνθρωπους κόσμους της, ὑπεύθυνο τόν ἑαυτό του. Τό θύμα πονάει γιά τό θύτη. Τό ἀηδόνι γιά τό γεράκι πού τό σπαράζει. Ὁ Χριστός γιά τούς σταυρωτές του. Μέ τήν εἰλικρίνεια πού τόν διακρίνει δέ διστάζει νά πεῖ: "Πρέπει νά ἠναγνωρίσουμε πῶς ἡ Εὐρώπη εἶναι ὑπεύθυνη γιά τά περισσότερα τερατοουργήματα καί τίς μεγαλύτερες ἀπανθρωπίες".

... Βίβει καί γνώρισε ὁ γίγαντας τό νόμο τῆς ζούγκλας: "Ὁ θάνατός σου ζωὴ μου". Γι' αὐτό μιά μέρα, μέσα ἀπό κάποια του ἔκσταση, καθίως ὀδοιποροῦσε πολύ ἔξω ἀπό τό Λαμπαρενέ, ἀνέκραξε: **ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ.**

... Σεβασμός τῆς ζωῆς. Ὅπως τόν κήρυξε ὁ Φτωχούλης τῆς Ἀσσίζης, ὅπως τόν διαλαλοῦν οἱ Βέδες οἱ ἱερές. Σεβασμός τῆς ζωῆς. Νά ἡ πεμπτουσία τοῦ πολιτισμοῦ, ἡ ἠθική τελείωση, ἡ τέλεια τελείωση τοῦ ἀνθρώπου. "Κεῖνος πού τιμᾷ μέ τήν κάθε του πράξη, τήν κάθε του ἐνέργεια, τή ζωὴ ἐπιτελεῖ τό μεγαλύτερο ἠθικό χρέος", γράφει ὁ Σβαίτσερ στήν Εὐρώπη τόν καιρό πού ἀλληλοπολεμῆται μέ ὀδηγό της τό νόμο τῆς ζούγκλας. Νά ριφικινδυνεύεις γιά νά σώσεις, μέ τήν ἀγάπη, τήν ἀφοσίωση καί τόν ἀγώνα, κάθε ζωὴ πάνω στή γῆ, ξακολουθεῖ, εἶναι πραγματικά ἡ ὑψηλότερη ἠθική".

Παλεύει ὁ ἡμίθεος νά γιατρέψει τούς μαύρους του ἀδελφούς, νά τούς μάθει ν' ἀγαπᾶνε καί τούς τερμίτες καί τά φίδια καί τούς πιθήκους. Σεβασμός κάθε ζωῆς. Κι εὐτύχησε νά τό δεῖ. Καί χάρισε τή ζωὴ σέ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἀρρώστους. Μά ἀτύχησε κιόλας γιὰ τί εἶδε καί ξαναεἶδε τούς ὀμοθρήσκους του στήν Εὐρώπη νά σκοτώνονται συναμετάξω τους. Νά τοῦ ἀνατρέπει ἡ Εὐρώπη τά πάντα, νά τοῦ φράζει τό δρόμο. Στό ἔργο του "Ἡ φιλοσοφία τοῦ πολιτισμοῦ" θά μᾶς πεῖ πῶς μόνο ἡ ἠθική τοῦ σεβασμοῦ τῆς ζωῆς μπορεῖ νά σταματήσει τή δραματική πτώση τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Κι ἡ Εὐρώπη γι' ἀπάντηση τόν ἀποκαλεῖ ἀνατροπέα, ἀναρχικό, τοῦ φτιαχτεῖ φάκελλο φρονημάτων.

... Ὁ μεγάλος ἀνθρωπιστής, καθίως γίνεται γνωστό ἀπό τό ἔργο του "Τά παιδικά μου χρόνια" γεννήθηκε θεόσοφος... Πρίν μᾶς μιλήσει ὁ σοφός μας γιά τήν ἀνακουφιστική ἐξήγηση πού δίνει ἡ μετενσάρκωση στήν πραγματικότητα τῆς ζωῆς - οἱ λέξεις εἶναι δικές του - πρίν μᾶς ξεμολογηθεῖ γιά τή μελλοντική ἐνότητα πρὸς τήν ὁποία πρέπει νά στρέφονται οἱ ἐλπίδες τῶν ἀληθινῶν χριστιανῶν, σκοποὶ καί θέσεις τοῦ ἰδανικοῦ κόσμου τῶν θεοσόφων, ἀπό τά πρῶτα του κιόλας δέκα χρόνια μᾶς εἰδείξε καθαρά καί ξάστερα πῶς θά συμπορευθεῖ στή ζωὴ του μέ τίς θεοσοφικές ἀρχές. Δέ μποροῦσε διαφορετικά ἀποῦ χρησιμοποίησε τήν ἐπιστήμη του, τή φιλοσοφία του, τό θρησκευτικό του πιστεῦμα, ἐξήντα καί πάνω χρόνια, ἀποκλειστικά καί μόνο γιά τό καλό τῶν ἀνθρώπων.

... Καί μέσα απ' όλα αυτά, μέσα σ' όλα αυτά δέν ξέχασε ούτε μιὰ στιγμή τό Θεό, τό λόγο Του, τό θέλημά Του. Τό λόγο τούτονε τόν διάδε, τόν κήρυξε ό Σβάϊτσερ στους άγριους, μέ τή ζωή και τόν τρόπο του κι όχι μέ λόγια όπως οι άλλοι χριστιανοί Ιεραπόστολοι.

... Καί γρήγορα εΐδε ό "Μεγάλος Γιατρός" και ό Μεγάλος Μάγος, καταπώς τόν αποκαλούσανε, τά ήθικά σκιρτήματα τών ως τά χτές άνθρωποφάγων.

... "Αν πέτυχε ό 'Αλβέρτος Σβάϊτσερ, μέσα σέ έξη δεκαετίες κείνο πού δέν πέτυχαν μέσα σέ έξη και πλέον αιώνες χιλιάδες και χιλιάδες Ιεραπόστολοι, τό πέτυχε κοντά στ' άλλα γιατί άδιαφόρησε άν χαρακτηριστεί άρνησήθικος, ή έξωθητικός, κατά τό λόγο του Νίτσε, πού τόσα ηξερε από άπωθημένα και ύποσυνείδητα.

... "Όλα, μά όλα για τόν άνθρωπο, τόν κάθε άνθρωπο, πιότερο τόν άγριο, τόν μαύρο, τόν περιωρημένο, πού σήμερα πουλιέται στά μυστικά τά σκλαβοπάζαρα, σφάζεται από τούς πληρωμένους τής Βυρώπης και τής 'Αμερικής, πού ένας μεγάλος λαός του άρνιέται θέση στή γή, τά ίσα δικαιώματα, από άφορμή τό χρώμα τής πέτσας του και ξεκάνει από ήνάμεσό του έναν ανθρωπιστή, έναν υπερασπιστή τών καταφρονεμένων, έναν κήρυκα και άπόστολο τής ειρήνης, τόν Τζών Φιτζέραλντ Κέννεντυ, πού πήρε άπάνω του τήν προσβολή και τό φτύσιμο του ήνθρώπου από τούς κοκούς του συμπολίτες, κατά τό λόγο του.

... 'Ο Τζών Φιτζέραλντ Κέννεντυ στάθηκε μεγάλος θαυμαστής του βιβλικού μας πατριάρχη και προφήτη. Στήν παράλληλη μ' αυτόνε πορεία ποιός ξέρει πόσο έπηρεάστηκε. Λένε πώς στεκότανε έκστατικά μπρός στή φωτογραφία του Σβάϊτσερ.

... 'Η ανθρωπότητα αποκαλύπτεται εύλαβικά μπρός στό μεγαλειό του 'Αλβέρτου Σβάϊτσερ, έκδηλώνει τό θαυμασμό της και τόν μακαρίζει, γιατί ήρθε φαίνεται ν' αποδείξει και νά έπιβεβαιώσει, περίτρανα και πανηγυρικά, τίς άπέραντες δυνατότητες πού έχει ό άνθρωπος. Νά γίνει ακόμα και Θεός, μιὰ και μπορεϊ νά γίνει ένας 'Αλβέρτος Σβάιτσερ, μιὰ και ό Σβάϊτσερ ήταν άνθρωπος.

Λάμπης Λούκος

ΑΝΤΡΕΑΣ ΒΕΖΑΛ

"Ένας απ' τούς μεγαλύτερους ανατόμους γιατρούς, ό Αντρέας Βεζάλ, ήταν ό πρώτος πού άνοιξε τό μονοπάτι τής νεότερης ανατομικής. Γεννήθηκε στις Βρυξέλλες τό 1514 και πέθανε στή Ζάκυνθο τό 1564. Από 14 ετών άρχισε νά μελετᾶ τήν ανατομία. Σπούδασε στό Λουβαίν και στό Παρίσι και 23 ετών έγινε καθηγητής τής χειρουργικής και τής ανατομίας στό πανεπιστήμιο τής Πάδουας κι άργότερα τής Μπολώνιας και τής Πίζας. "Έγραφε διάφορα βιβλία και τό πιό μεγάλο του έργο είναι τά δυό συγγράμματα του για τήν κατασκευή του ανθρωπίνου σώματος. Τό έργο αυτό πλουτισμένο μέ τριακόσιες ωραιότατες εικόνες από ξυλογραφίες, έκανε έξαιρετική έντύπωση. Τά κυριώτερα κεφάλαια

τοῦ βιβλίου γράφουν γιά τήν ὀστεριολογία, τή μυοθία, τήν καρδιολογία. Ἀνέτρεφε πολλές ἀπ' τίς θεωρίες τοῦ Γαλιῆου, γιατί ὁ Βεζάλ ἦταν ὁ πρῶτος πού μελέτησε τήν ἀνατομία πρὸς τὸ ἀνθρώπιν σῶμα κι ὄχι πάνω στά ζῶα, ὅπως ὁ Γαλινοῦς. Ἡ φημι του ἔγινε ποί μεγάλη κ' ἔφτασε καί στίς ξένες χῶρες.

Ἐπειτα ἀπ' τήν ἔκδοση τοῦ ἔργου του παραιτήθη ἀπ' τή διδασκαλία ἐδρα κ' ἔγινε ἓνας ἀπ' τούς προικτικούς γιάτρος τοῦ αὐτοκράτορα Κάρολου τοῦ Β'. Ὅταν ὁ αὐτοκράτορας παραιτήθηκε τό 1559, ὁ Βεζάλ πῆγε στήν Ἰσπανία κ' ἔγινε γιστρός τοῦ Φίλιππου τοῦ Β'.

Συνοφαντίες, ραδιουργίες. Ἡ ἀνθρώπινη κακία κἀθε του βί. Καί τό κορύφωμα ἡ Ἰερά ἐξετάση. Τῆ ἐφορευλία ν' αἰσθάνεται καί νά βασιλεύει τό ἀνθρώπινο σῶμα, τό Νάδ τοῦ Θεοῦ.. Χάρις τίς φιλία τοῦ σιλιά ὁ Ἄντρεας Βεζάλ γλύτωσε τή ζωή του, ἀλλά ἐπαγιάστηκε νά βρεῖ στούς ἄγιους Τόπους. Κ' ἐκεῖ πῆγε πῆνυμα νά ξαναγίσει στή Ἰαδουα καί νά ξαναγίνει καθηγητής. Γύριε, μά ἡ βαίρα του δέν τό ἔφησε νά ξαναδεῖ τήν Ἰταλία. Μιά μεγάλη φουρτοῦνα ἀπό Ἰόνιο πῆγε γος τόν ἔρριξε στή Ζάκυνθο. Ἐκεῖ ἀρρώτησε (Ἰσως ἀπό φύση) καί ἔθανε μέσα σέ πολύ μεγάλη φτώχεια.

Ἐτσι ἡ ἀνθρωπότητα ἠντάμειψε ἓνα ἀπό τά μεγαλύτερα παιδιά της, πού τό φωτεινό του μυαλό ἀνοιξε τό δρόμο τῆς σμερὶνῆς Ἐπιστήμης τῆς ἀνατομίας καί τῆς χειρουργικῆς...

Ἄγλ. Ζάννου

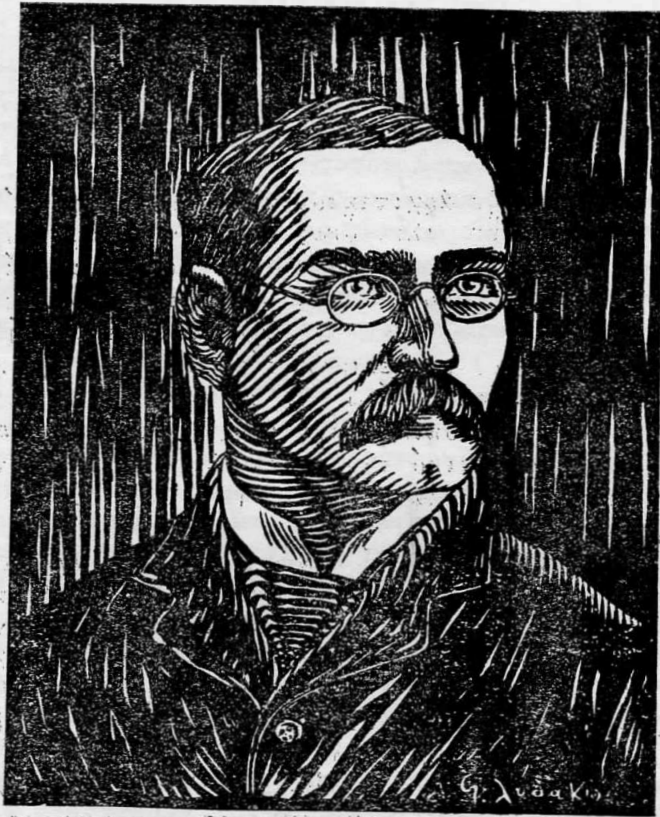
Τό καλοκαίρι τοῦ 1964 γιορτάστηκαν στή Ζυνη, ἐτετρακόσια χρόνια ἀπό τό θάνατο τοῦ Βεζάλ. αὐτ' ἡ γιορτή ὁ συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ μας ὁ πρῶτος ἡμῆρης Κάββουρας ἀπάγγειλε πολύστιχο ποίημα ἑυκρινερωμένο στόν πρωτοπόρο ἀνατόμο. Μέ χαρά δημοσημε παρανάτω ἓνα ἀπόσπασμα ἀπό τό ὅρατο ποίημα τῆς Κάββουρας.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΒΕΖΑΛ

Ἄντρεά Βεζάλ. Ἦρθε ὁ κισρός
στοχαστικός, κρατώντας ἄνυστέρι
σάν σέ μιά πόρτα κόσμου νέου ὀμπρός
στέκεις κι ἀπλώνεις πρῶτος χέρι.
Ἄντρεά Βεζάλ. Ἦρθε ὁ καιρός
γιορτερά νά σημάνουν οἱ καμπάνες
ὄχι γιά νά γελάσει ἓνας νεκρός
μά γιά νά μὴ θρηνησοῦν ἄλλο οἱ μάνες.
μέσ στά παλιά μυαλά πιο νέος καί π' ὀφός
τόν ἄνθρωπο ζητᾶς μέσ στοῦς ἀνθρώπου.

μαζί του δέ σέ κλάνεψε ὁ Γαληνός
 σ' ἄλλου βασίλειου τόπους.
 Τόλμη τ' ἀνθρώπου ὁ σκελετός,
 τόλμη ὁ νεκρός καί τό νυστέρι.
 Ὁ Ἐξεταστής, ἡ κόλαση, ὁ σταυρός
 ἀπειλή καί καρτέρι.
 Μάγο ἄν σέ λέν καί κολασμένο
 δέν κυτῶς κι ἄς ἀνάβουν φωτιά.
 Τόν καιρό κυνηγᾶς τό χαμένο
 καί καιρούς πηλαλῶς πιό μπροστά.
 μέ τῆς ψυχῆς καί μέ τοῦ νοῦ τῆ φλόγα
 στῆς ἐρευνας τό σπήλαιο ρίχνεις φῶς
 κι ἐνῶ ἡ μελλούμενη γενιά σ' εὐλόγα
 ἄπιστος στέκει ἐσένανε ὁ καιρός.
 Θριαμβευτές τῆς μισαλλοδοξίας οἱ λύκοι
 καί σένα ἡ παραγνώριση μιστός.
 Δόξα τοῦ ἀδικημένου, ἡ καταδίκη
 καί τοῦ μαρτύριου ὁ δρόμος ἀνοιχτός.
 Ἀντίστροφα πρὸς τὴν πορεία Ἐκείνων
 πού Ἀπόστολοι γενήκαν τοῦ Χριστοῦ
 φέρνεις γιὰ τὴν πατρίδα τῶν ραββίνων
 τό βάρος τοῦ δικοῦ σου τοῦ σταυροῦ.
 Καρτερικός, μέ πίστη καί μ' ἀγάπη
 στὸν πούχες τάξει στή ζωὴ σκοπὸ
 στένεις ὀρθὸς στοῦ μίσους τό δρολάπι
 καί στῆς ἐκδίκησης νικᾶς τὸν πειρασμό.
 Κι ὡς τῆ ζωῆ σου ἐγέμιζαν οἱ ὥρες
 τῆς ἐγνοίας γιὰ τ' ἀνθρώπου τό καλὸ
 στό θάνατό σου ἀδέρφωσες δυὸ χῶρες
 κι ἓνα τὸν κόσμῳ ἔκαμες λαὸ
 πού τῶρα ὁδοιπορεῖ προσκυνητῆς σου
 τό θαυμασμό του ὑψώνοντας Ναό.
 Ἀντρέα Βεζάλ. Τόν ἥλιο πιά ἄς χαρεῖ ἡ ψυχὴ σου.
 Ἐτή χῶρα αὐτὴ παντοῦ κι ὀλοῦθε φῶς.
 Ἡ χλόη πολλὴ γιὰ τὴν ἀνάπαψή σου
 ἡ γῆ ἀλαφριά κι ὁ τόπος ἴσρος.
 Πελαγωμένος στοῦ πέλαου τὴν ἐρημία
 χέρι σοῦ ἀπλώνει ὁ βράχος
 κι ἀπάνεμο ὁ γιालός
 νά ξεποστάσεις ἡσυχος. Λεύτερος καί μονάχος.
 Δόξα σου ὁ Σταυρός.

Δημήτρης Κάββουρας
 Ἐκείνη τὴν ἡμέρα "Ἀντρέα Βεζάλ" (ἐλεγείο). Πάτρα 1964

Ρ. ΚΙΠΛΙΝΓΚ

1865 - 1965

ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΚΙΠΛΙΝΓΚ

Κ.Ι.Π.Α.Τ.Ν.Ρ.Κ.

Το τέλος τούτης τής χρονιάς, στις 30 του Δεκέμβρη, κλείνουν εκατό χρόνια από τη γέννηση του Κίπλινγκ. Και παντού ο κήσμος τιμάει τη μνήμη αυτού του Άγγλου καλλιτέχνη του στίχου και της πρόζας, που τόσο δημοτικότητα απέκτησε και στην πατρίδα του και σ' όλες τις χώρες τής γης και που τόσο αξία βραβεύτηκε με τό Κομπέλ τής λογοτεχνίας στα 1907.

Ο Ράντσαρντ Κίπλινγκ (Rudyard Kipling, 1865-1936) γεννήθηκε στην Ινδία, στη Βομβάη, όπου ο πατέρας του ήτανε διορι-

σμένος καθηγητής τῆς ἀρχιτεκτονικῆς γλυπτικῆς στή Σχολή Καλῶν Τεχνῶν. Μικρὸ τὸν ἔστειλε, ὡπως καὶ τὴν ἀδερφή του, ἡ οἰκογένεια του στὴν Ἀγγλία, σὲ συγγενικό σπίτι, γιὰ νὰ πάρουνε καλὴ ἀγγλικὴ μόρφωση στὸν τόπο τους. Δεκαεπτὰ χρονῶ ξαναγύρισε στὸ πατρικό του σπίτι. Ἦτανε τότες ἐγκαταστημένο στή Λαχόρη, ὅπου εἶχε γίνει ὁ πατέρας του ἐπιμελητὴς τοῦ Κυβερνητικοῦ Μουσείου. Ὁ Ράντσαρντ ἀσχολήθηκε ἀμέσως μὲ τὴ δημοσιογραφία καὶ σὲ λίγο ἔγινε ὑποδιευθυντὴς τοπικῆς ἀγγλικῆς ἑφημερίδας. Δὲν ἄργησε νὰ φανερωθεῖ τὸ λογοτεχνικό του ταλέντο. Δημοσίευε στὴν ἑφημερίδα του ποιήματα καὶ σύντομα διηγήματα. Γρήγορα ἔγινε γνωστός καὶ στὴν Ἀγγλία.

Ἐμεινε πολλὰ χρόνια στὶς Ἰνδίες ὁ Κίπλινγκ καὶ περιηγήθηκε πολλές ἰνδικὲς περιοχές. Ταξίδεψε καὶ στὴν Κίνα, στὴν Ἰαπωνία, στὴν Ἀμερική κι ἀργότερα στὴ Νότια Ἀφρική. Στὴν Ἀμερική ἔμεινε κάμποσα χρόνια καὶ πῆρε γυναίκα ἀμερικανίδα. Τελικὰ ἔγκαταστάθηκε ὀριστικά στὴν Ἀγγλία, πολυταξιδεμένος σὲ θάλασσες καὶ στεριές, ἔχοντας θησαυρίσει μνήμες, ἔχοντας γνωρίσει ἀπὸ κοντὰ λογῆς λογῆς τόπους καὶ λαούς καὶ συνήθειες καὶ νοοτροπίες. Λογῆς λογῆς ψυχές. "Πολλῶν δ' ἀνδρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνων" σάν τὸν Ὀδυσσεά. Καὶ οἱ λογοτεχνικὲς του κεραῖες, οἱ ἀσυνήθιστα αἰσθαντικὲς, δεχτήκανε ἀπὸ πολλές πηγές μηνύματα.

Ἡ πατρίδα του καὶ ἡ χώρα τῆς γέννησῆς του ἔχουνε ξεχωριστὴ θέση στὴν πλούσια τὴ συγγραφικὴ του παραγωγή. Εἶναι φλογερός πατριώτης, ὅλος θαυμασμό καὶ περηφάνεια γιὰ τὴν κοσμοκρατία τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ὅλος θαυμασμό καὶ περηφάνεια γιὰ τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ τίς ἀρετές. Τὸν ἐμπνέουν τὰ ὑπερωκεάνια καὶ τὰ μηχανοστάσια. Τὸν ἐμπνέει ἡ ζωὴ τοῦ φαντάρου καὶ τοῦ ναύτη. Καὶ μὲ ἀγάπη μεταχειρίζεται συχνὰ τὸ γλωσσικό τους ἰδίωμα ξεκόβοντας ἔτσι ἀπὸ τὴν ποιητικὴ φρασεολογία τοῦ καιροῦ του καὶ μπάζοντας στὸ λόγο του ζεστὲς λαϊκὲς νότες σπαρταριστῆς καθημερινότητας. Μά εἶναι καὶ τῆς Ἰνδίας συνεπαρμένος θαυμαστής. Τῆς ἀπέραντης χώρας τοῦ μύθου καὶ τοῦ μυστήριου, πού φάνταζε μπροστά στά παιδικὰ καὶ στά νεανικὰ του μέτια σὰ χώρα μαγικὴ κι ὀνειρεμένη, σάν τὴ χώρα τῶν θαυμάτων ὅπου βρέθηκε ἡ Ἀλίκη τοῦ ἀγγλικοῦ παραμυθιοῦ. Χαρακτήκανε βαθιά στὴ θύμησή του οἱ πολιτείες της οἱ πολυάνθρωπες μὲ τὰ γραφικὰ τους τ' ἀνατολίτικα παζάρια, οἱ πολλοὶ καὶ διάφοροι λαοὶ της μὲ τίς φανταχτερές τίς φορεσιές. Οἱ πολλὲς καὶ διάφορες θεησκεῖες της, πού τὰ ρεύματά τους ξεχύνονται καὶ σμίγουνε στὴν πνευματικὴ τῆς ἀτμόσφαιρα ὅπως οἱ προσκνητὲς τῶν βωμῶν τους συναπαντιοῦνται στά σταυροδρόμια καὶ στά τρίστρατα. Ἡ ὀργιαστικὴ τῆς βλαστηση καὶ οἱ ἴδια πυκνὲς γλυπτὲς παραστάσεις πού σκεπάζουνε τοὺς τοίχους τῶν μεγαλόπρεπων ναῶν της ἀπὸ πάνω ἴσαμε κάτω καὶ πού εἰκονίζουνε θεότητες τοῦ βραχμανικοῦ πάνθεου. Τ' ἀγάλματα τοῦ Βούδδα πού καθλώνουνε τὸ θεατὴ μὲ κείνη τὴν ἀπόκοσμη γαλήνη τους καὶ μὲ

το φεγγοβόλημα ἀποθεωμένης ἑσωτερικῆς ζωῆς.

Τοῦτες οἱ θύμησες ἀπ' τὴν Ἰνδία θαυμάσια καθρεφτίζονται στὸ καλύτερο μυθιστόρημα τοῦ Κίπλινγκ, στὸν "Κίμ", πού σωστά ὀνομάστηκε ἰνδικὸ πανόραμα. Στὴν ἱστορία τοῦ ἀλητόπαιδου τῆς Λαχόρης, πού ὁ πατέρας του, εἷς ἱρλανδὸς λοχίας, τ' ἄφησε ὄρφανό κι ἀπροστάτευτο. Ὁ Κίμ, πού ἀντιπροσωπεύει τὸ συγγραφέα, σεργιανώντας στοὺς δρόμους τῆς Λαχόρης συναντᾷ ἕναν πλανόδιο προσκυνητὴ, ἕνα βουδδιστὴ ἀσκητὴ ἀπὸ τὸ Θιβέτ. Συνδέεται μ' αὐτόν ψυχικά. Ὅμως ἀργότερα χωρίζεται ἀπ' αὐτόν. Μπαίνει στὴν υπηρεσία τῆς ἀγγλικῆς κατασκοπείας κ' ἔχει πολλές περιπέτειες. Ὑστερα ἀπ' αὐτὴ τὴν πολυτάραχη ζωὴ ἀνταμώνει πάλι κείνο τὸ γκουρού καὶ κοντὰ του η κουρασμένη του ψυχὴ βρῖσκει τὴ γαλήνη καὶ τὴ λύτρωση στὴ μυστικὴ θεώρηση τῆ βουδδιστῆ.

Τὴν ἰνδικὴ ἐπίδραση ξεκάθαρα τὴ βλέπουμε καὶ σέ μιὰ γοητευτικὴ ἱστορία τῆς συλλογῆς ἀπὸ διηγήματα πού ἔχει τὸν τίτλο "Πολλὰ ἐπινοήματα" ("Many Inventions"), στὴν "Πιὸ ὁμορφὴ ἱστορία στὸν κόσμῳ" ("The Finest Story in the World"), πού θέμα τῆς εἶναι ἡ μετενσάρκωση.

Ἀπὸ τὰ πιὸ ἀντιπροσωπευτικὰ πεζογραφήματα τοῦ Κίπλινγκ εἶναι "Τὸ βιβλίον τῆς ζούγκλας" ("The Jungle Book") καὶ τὸ "δευτέρον βιβλίον τῆς ζούγκλας" ("The Second Jungle Book"), ὅπου κείνες οἱ ὀνομαστὲς του οἱ ἱστορίες ζῶν μαγεύουνε μικροὺς καὶ μεγάλους. Ἡ πιὸ σαγηνευτικὴ ἱστορία τῆς πρώτης ἀπὸ τοῦτες τῆς δύο τῆς συλλογῆς εἶναι ὁ "Μόγγλις" ("Mowgli"), ἡ ἱστορία τοῦ παιδιοῦ ποιοῦμεγάλωσε μέσα στὴ ζούγκλα μὲ συντροφία του τὰ θηρία τῆς κ' ἔμαθε τὸ νόμον τῆς μέ δασκάλους του τὸν πάνθηρα καὶ τὴν ἀρκουδα. Ἀπὸ τὰ διηγήματα τῆς δευτέρας συλλογῆς ξεχωριστὴ γοητεία ἔχει μιὰ ἱστορία παρμένη ἀπ' τὴ ζωὴ τοῦ ντόπιου πληθυσμοῦ τῆς Ἰνδίας "Τὸ θαῦμα τοῦ Πουρούν Μπαγκάτ" ("The Miracle of Furun Bhagat").

Ἀπὸ τὰ ποιήματα τοῦ Κίπλινγκ κείνα πού ἀποχτήσανε τὴ μεγαλύτερη δημοτικότητα εἶναι ἡ "Ἀποχώρηση" ("Recessional"), ἡ "Ἐπαλλάντα Ἀνατολῆς καὶ Δύσης" ("Ballad of East and West") καὶ τὸ "Ἄν" ("If"). Τὸ "Ἄν" πολὺ ἀγαπήθηκε στὴν Ἀγγλία ἐπειδὴ ἐκφράζει τὰ ἰδανικά τῶν Ἀγγλων. Μά κ' ἔξω ἀπ' τὴν πατρίδα τοῦ ποιητῆ ἀγαπήθηκε. Γιατὶ δίνει θαυμάσια τὴν εἰκόνα τῆς ψυχικῆς ἀνωτερότητας. Στὴν Ἑλλάδα ἔγινε πολὺ γνωστὸ καὶ μεταφράστηκε πολλές φορές.

Ὁ Κίπλινγκ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ δόκιμους ποιητὲς καὶ πεζογράφους τῆς Ἀγγλίας. Στὰ ποιήματά του γίνεται ἀριστοτεχνικός

1. Εἶναι πολὺ γνωστὴ ἡ μετάφραση τοῦ Νίκου Καρβούνη. Στὸ περιοδικό μας ἔχει δημοσιευτεῖ ἡ μετάφραση τοῦ Τίμου Βρατσάνου (βλ. τεῦχος 5 σελ. 12).

συνδυασμός από λέξεις κι από ρυθμούς. Είναι γεμάτα μελωδικούς τόνους κι ώρες ώρες θυμίζουν εμβατήριο. Μά ξεχωρίζουμε ολοκάθαρα και τη σφραγίδα του φιλοσοφικού στοχασμού και κάποιο ιδιότυπο μυστικιστικό πνεύμα, μια μυστικιστική πνοή χαρακτηριστικά αγγλοσαξονική, που είναι ένδη ορμή για τη δράση. Για τη δράση που είναι ανάταση και λύτρωση. Η πρόζα του θαυμάζεται για την ποικιλία που έχουν οι υποθέσεις, για τις παραστατικές και πλούσιες εικόνες που μεταχειρίζεται, για τους ζωντανούς διαλόγους και πάνω απ' όλα για τη συναρπαστική αφήγηση. Ο Κίπλινγκ είναι εξαίρετος αφηγητής, από τους καλύτερους της αγγλικής λογοτεχνίας. Ιδιαίτερη επιτυχία έχει στο σύντομο διήγημα.

Είναι ένας από τους τελευταίους λογοτέχνες του δέκατου ένατου αιώνα κι ένας από τους πρώτους του είκοστου. Άνηκει όμως πιο πολύ στον είκοστό αιώνα. Τα περισσότερά του έργα δημοσιεύτηκαν ύστερα από το 1900. Το ταλέντο του δοκιμάστηκε σε θέματα του αιώνα του δικού μας. Στίς λογοτεχνικές του σελίδες και θρεφτίζονται οι ανησυχίες και τά προβλήματα του σύγχρονου κόσμου, του δικού μας του κόσμου.

Μαρία Οικονόμου

ΤΟ ΚΑΤΩΦΛΗ

Στίς βαδιές τίς σπηλιές τους, στους βράχους,
Ζωγραφίζαν τους Θεούς της Τροφής,
Λάφια κι Άλογα, θεώρατους Βούβαλους,
Για να πάει τό κυνήγι καλά.
Ζωγραφίζαν ακόμη θανάτου και τρόμου Θεούς,
Τό Μαιμούθ, την Άρκουδα, τόν Τίγρη.
Και στό φώς των δαδίων οι φιγούρες αυτές ανάδειονταν
Για να δείξουν πώς είταν οι Θεοί τους εκεί!
Μά ήταν πριν να υπάρξη η Ίωνία-
(Ή τά εφτά τά Ίερά της Ίωνίας νησιά),
Πριν πετάξουν τά βουνά της Ίωνίας
Τίς κορφές τους στόν κρυστάλλινο άγέρα.

Στιβαχτήκανε πίσω τους χρόνια και χρόνια,
Σάν στιβάδες χιονιού που δαγκώνουν κι αλέθουν
Και οι κοιλάδες οι νιόστρατες γέμισαν
Θεούς κάθε λογής,
Θεούς τρανούς, παντοδύναμους-
Θεούς μέ μάτια που βλέπουν τά πάντα -
Μά απαιτούσε ο καθένας λατρεία ταπεινή

Καί μονάχα μέ φυσία κερδίζονταν,
Ὡς πού, υστερ' ἀπό τόσους χειμῶνες ἡ Ἰωνία ξεπρόβαλε
(Στήν Ἰωνία παράξενοι ἀνθρώποι ἐφανήκανε),
Οἱ Σοφοί τῆς Ἰωνίας μέ τὰ κρουστάλλινα μάτια,
Πού εἶπαν " Ὅλες αὐτές οἱ ιστορίες εἶναι φέμμα".

Μιά Πνοή ὄνειρευόμαστε μέσα στά πάντα,
Κα' πού ἀνάμεσα σ' ὅλα τὰ πάντα φυσᾶ.
Μέσ' στά πάντα, μίαν ὕλη ὄνειρευόμαστε ἐμεῖς -
Ἀμετάβλητη, ἀόρατη, αἰώνια.
Μά ἔρημ μένει τῆς Ὑλης καί μονάχη ἡ καρδιά
Πρὶν τὴν κρᾶξη ἡ Πνοή νά προβάλη -
Τόν πλησίον της διαλέγοντας εἶτε καί χάνοντας -
"Στή γῆ ἀπάνω τὰ πάντα ἐγινήκανε".
Μά εἶπε ἡ Γῆ πῶς σοφώτερη στάθηκε, στήν Ἰωνία ἀντιλέγοντας
(Γνωστικώτερη ἢ Βαβυλώνα κι' ἡ Αἴγυπτος)
Κι' ἀποσκέπασαν ὅλα τῆς Ἰωνίας τὰ διδάγματα
Κι' ἔτσι ἐπνίγηκε ἡ νιογέννητη Ἀλήθεια.

Μπρός στήν Πύλη τῆς Γνώσης ξεφύχησε
Τό κλειδί της κρατώντας στό χέρι -
Καί οἱ παπάδες οἱ ἀνήσυχοι καί τ' ἀσκέρεα τῶν μάγων
Ξαναστραβῶσαν πάλι τῇ Γῆ πού ἐξυπνοῦσε
Γιατί δείχναν μέ μάγια κι ἀντίλαλους
Κυνηγώντας τὰ σύγνεφα μόλις σηκώνονταν,
Πῶς στούς ἡσκιους μποροῦσαν νά βροῦν καταφύγιο
Γιά τούς πόρους τους οἱ ἄνθρωποι.
Κάποιοι τότες ξανά τὴν Ἰωνία θυμήθηκαν
(Διγοστοί, πού δέν εἶχαν τὴν Ἰωνία ξαστοχήσει)
Ἢ τό Λόγο, πού ἐκεῖ στήν Ἰωνία ψιθυρίζονταν
καί τούς ἡσκιους καί τὰ μάγια παράτησαν.

Μιά Πνοή βεῆκαν σ' ὅλα τὰ πάντα
Καί πού ἀνάμεσα σ' ὅλα τὰ πάντα φυσᾶ.
Μέσ' στά πάντα μίαν ὕλη ἐφάνερωσαν -
Ἀμετάβλητη, ἀόρατη, αἰώνια.
Μά ἔρημ μένει τῆς ὕλης καί μονάχη ἡ καρδιά
Πρὶν τὴν κρᾶξη ἡ Πνοή νά προβάλη -
Ὅπως λέγαν στήν Ἰωνία χαμηλόφωνα,
Στήν Ἰωνία μέ τὴν ἄσβυστη δίψα τῆς γνώσης, στήν Ἰωνία
μέ τὴν ἀλύγιστη ἀπόφαση
Ὅταν ὁ Λόγος, στήν Ἰωνία ψιθυρίζονταν -
Στή γῆ ἀπάνω τὰ πάντα γνωστά.

Ράντσαρντ Κίπλινγκ (Rudyard Kipling , 1865-1936)

Μετάφραση Νίκου Καρβούνη

ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΣ Η ΜΥΣΤΙΚΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

... Ο μυστικισμός δέν είναι τό ίδιο μέ κείνο πού έχουμε τή συνήθεια νά ονομάζουμε "άπόκρυφο", όποια έννοια καί νά δίνουμε σέ τούτη τή λέξη. Δέν έχει τίποτα νά κάνει μέ τόν πνευματισμό, μέ τά πνεύματα, μέ τά τραπέζακια. Καί δέν τοῦ ἀνήκουν ἀναγκαστικά τά φαινόμενα πού γενικά λέγονται "παραψυχολογικά", ἡ τηλεπάθεια, ἡ τηλεκινησία, ἡ διόραση, τά προαγγελτικά φαινόμενα. Αὐτά δέν είναι φαινόμενα μυστικιστικά. Εἶναι ἴσως ἀλήθεια πώς φορές φορές βεβαιώνουν οἱ μυστικοί πώς ἔχουνε τέτοιες εἰδικές ικανότητες. μά κι όταν τό βεβαιώνουνε ξέρουνε πολύ καλά πώς αὐτές οἱ ικανότητες δέν αποτελοῦνε μέρος τῆς μυστικιστικῆς τους ἐμπειρίας, πώς είναι ξεχωρῆς ἀπ' αὐτή. Τοῦτες τίς δυνάμεις ἂν ὑπάρχουν καί γνώμη γι' αὐτό δέν ἐκφράζω-μποροῦν νά τίς ἔχουν ἀνθρώποι πού δέν είναι μυστικοί. Κι ἀντίθετα ἀκόμα κ' οἱ μεγαλύτεροι μυστικοί μπορεῖ νά μὴν τίς ἔχουνε, νά μὴν ἔχουν ἰδέα γιά τέτοια πράματα.

... Πρέπει νά καταλάβουμε πώς τά οράματα καί οἱ "φωνές" δέν είναι φαινόμενα μυστικιστικά. Τίς φωνές πού πιστεύεται πώς ἀκούσανε μερικά ἱστορικά πρόσωπα, ὅπως ὁ Ζωκράτης, ὁ Μωάμεθ καί ἡ Ζάν ντ' Ἀρκ, δέν πρέπει νά τίς κατατάξουμε στά μυστικιστικά βιώματα. Ὁ Ζωκράτης, ὁ Μωάμεθ καί ἡ Ζάν ντ' Ἀρκ ἀπ' ὅ,τι ξέρω μπορεῖ νά ἦτανε μυστικοί. Μά δέ θά τοὺς κατατάξουμε στούς μυστικούς γι' αὐτές τίς φωνές... Εἶναι πολύ γνωστό πώς μερικοί μυστικοί εἶδανε οράματα. Μά καί οἱ ἴδιοι δέν τά θεωροῦνε μυστικιστικά βιώματα. Τό δείχνει ἡ περίπτωση τῆς ἁγίας Θηρεσίας τῆς Ἀβίλας. Εἶδε πολλά οράματα, μά τόξερε πώς δέν ἦτανε τά βιώματα πού πο-
θοῦσε.

... Μ' ὅλο πού ἀπό ὀρισμένες πλευρές τά μυστικιστικά βιώματα ἔχουνε διαφορετικά γνωρίσματα σέ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου, σέ διάφορες ἐποχές καί σέ διάφορους πολιτισμούς, ὑπάρχουν ὀρισμένα βασικά γνωρίσματα πού είναι κοινά. Θί συμφωνίες είναι πιο βασικές καί πιο οὐσιαστικές καί οἱ διαφορές πιο ἐπιφανειακές καί σχετικά λιγότερο σημαντικές.

... Τό πιο σημαντικό, τό κεντρικό χαρακτηριστικό γνώρισμα, ὅπου συμφωνοῦν ὅλα τά μυστικιστικά βιώματα τά φ τ α σ μ έ ν α σ τ ῆ ν π λ έ ρ ι α τ ο υ ς ἀ ν ά π τ υ ξ η, τό γνώρισμα πού σέ τελευταία ἀνάλυση είναι ὀριστικό, καθοριστικό, καί τά διαχωρίζει ἀπό ἄλλα βιώματα, είναι πώς ὑπάρχει σ' αὐτά τό αἶσθημα μι-
ας τ ε λ ε ι ω τ ι κ ῆ ς ἑ ξ ω α ι σ θ η τ η ρ ι α κ ῆ ς ἔ -
ν ο τ η τ α ς ὅ λ ω ν τ ῶ ν π ρ α γ μ ά τ ω ν, μιά ἔνωση, ἔ-
να "Ἐνα, ὅπου μήτε τά αἰσθητήρια μποροῦνε νά μποῦνε μήτε ἡ λογική. Πού μ' ἄλλα λόγια ξεπερνάει πέρα γιά πέρα τήν αἰσθητηριακή μας συνείδηση.

Δέν πρέπει νά παραλείψουμε νά ποῦμε πώς μόνο στήν πλέρια τους ἀνάπτυξη τά μυστικιστικά βιώματα νιώθουν ἀναγκαστικά τό Ἐνα .

Περιγράφονται πολλά βιώματα πού τούς λείπει αυτό τό κεντρικό γνώρισμα κι όμως έχουν άλλα μυστικιστικά γνώρισμα. Αυτές είναι περιπτώσεις πού βρίσκονται έξω από τά σύνορα τής μυστικής - στικής εμπειρίας.

... Η μυστικιστική συνείδηση φαίνεται πώς είναι δυό είδων. Τό ένα είδος είναι έξωστροφικό, κοιτάει πρός τά έξω μέ τά μάτια. Βλέπει τόν υλικό κόσμο μεταμορφωμένο έτσι πού μέσα απ' αυτόν νά λάμπει τό Ένα, η υπέρτατη Πνευματική Παρουσία του Σύμπαντος. Τό άλλο είδος κοιτάει κατά μέσα, είναι ενδοστροφικό, βλέπει τό Ένα κρυμμένο στό βάθος, ή στην κορυφή (άν προτιμάμε τούτη τή μεταφορά), του ατομικού εαυτού. Απ αυτά τά δυό είδη τό δεύτερο έχει πολύ μεγαλύτερη από τό πρώτο ιστορική και πνευματική αξία.

Στό βίωμα τό ενδοστροφικό, τό ενδοσκοπικό, φτάνει ο άνθρωπος καταργώντας συστηματικά τά στοιχεία τής αίσθησης, τίς αισθησιακές παραστάσεις και τή σκέψη τήν έννοιακή, όπως και τίς θυμικές και τίς βουλητικές καταστάσεις πού τίς συνοδεύουνε. Βγάζοντας πραγματικά από μέσα του όλη τήν πολλαπλότητα του εμπειρικού περιεχόμενου τής ψυχής του, του εγώ του. Κείνο πού γίνεται τότε δέν είναι χάσιμο τής συνείδησης ή ύπνος, όπως ίσως θα περίμενε κανένας. Είναι ένα νέο είδος συνείδησης, είναι συνείδηση όχι αισθησιακή και έννοιακή. Είναι αδιαφοροποίητη ενότητα. Όλο τό περιεχόμενο τής αισθησιακής και νοητικής συνείδησης έχει φύγει. Και κείνο πού απομένει είναι καθαρή συνείδηση. Δέν είναι συνείδηση κάποιου πράγματος, δέν έχει αντικείμενο (ούτε και τόν εαυτό της). Γιατί όλα τ' αντικείμενα έχουνε χαθεί μέ τήν κατάργηση. Είναι τέλειο κενό, είναι τό τίποτα. Κι όμως είναι πληρότητα άστραφτερής μακαριότητας. Τήν άρνητική πλευρά, τήν κενότητα, συνηθίζουμε νά τή λέμε μεταφορικά σκοτάδι, επειδή στό σκοτάδι χάνονται όλοι οι χωρισμοί. Τή θετική πλευρά συνηθίζουμε νά τή λέμε μεταφορικά φώς. Αυτό είναι παραδοξολογίαέρα για έρα. Δέν είναι παράξενο νά υπάρχει κενότητα και πληρότητα, σκοτάδι και φώς. Παράξενο είναι πώς ή κενότητα είναι ή πληρότητα και ή πληρότητα είναι η κενότητα, πώς τό σκοτάδι είναι τό φώς και τό φώς είναι τό σκοτάδι.

Κάθε μυστικισμός είναι κάτι τό παράδοξο κι άντιφατικό. Στό βουδδισμό ή παραδοξότητα είναι άπροκάλυπτη κι ο βουδδιστής ο μυστικός τή χαίρεται. Στό χριστιανισμό οι άντινομίες έρμηνεύονται, γιατί ή λογική είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα τής Δύσης. Όχι πώς είναι λιγότερες ή μικρότερες στό χριστιανισμό παρά στό βουδδισμό. Ολοίδιες παρουσιάζονται στό μυστικισμό του κάθε πολιτισμού. Είναι λιγότερο φανερές στό χριστιανισμό, γιατί ή Δύση τούς λογικιστές τούς φοβάται και γυρεύει νά κρύψει τίς άντιφάσεις. Μά είναι απλό νά σκεφτούμε πώς λογική μπορούμε νά έχουμε όταν έχουμε διακρίσεις και πολλαπλότητα. Και πώς στό βίω-

μα πού είναι αδιαίρετη ενότητα, όπου χάνονται όλες οι διακρίσεις, δε μπορεί να υπάρχει λογική. Αντινομία φανερή είναι και τό να υπάρχει βίωμα πού είναι απόλυτη ενότητα δίχως εσωτερική πολλαπλότητα.

... Είναι λοιπόν αδιαφοροποίητη ενότητα η μυστικιστική συνείδηση. Αυτή είναι η καρδιά της μυστικιστικής εμπειρίας. Σ' όλους τους πολιτισμούς, αν εξαιρέσουμε ίσως τό βουδδικό, αυτή η αδιαφοροποίητη ενότητα ερμηνεύεται σαν ενότητα του εγώ. Κ' έτούτο πάει να πει πως τό άτομικό εγώ ή ταυτίζεται ή τουλάχιστο έχει φτάσει σε κάποια ενωση με τό Παγκόσμιο Πνεύμα. Ο βουδδισμός αρνιέται τήν ύπαρξη του ατομικού εαυτού (του εγώ) για τους ίδιους λόγους πού τήν αρνιέται και ο Χιούμ. Καί ερμηνεύοντας τήν αδιαφοροποίητη ενότητα λέει πως είναι η Νιρβάνα.

Υπάρχει ένας μεγάλος διαχωρισμός ανάμεσα στην Ανατολή και στην Δύση σχετικά με τή φύση της μυστικής "Ένωσης". Σύμφωνα με τίς Ούπανισάντ τό άτομικό εγώ στη μυστικιστική κατάσταση νιώθει να ταυτίζεται με τό Βράχμαν, τό Παγκόσμιο Έαυτό. Οι δυτικές θρησκείες, ο χριστιανισμός, ο ιουδαϊσμός και ο ισλαμισμός, θεωρούν αιρετικό ή και βλάσφημο να έχει τήν αξίωση τό πλάσμα πως ταυτίζεται με τον Πλάστη. Γι αυτό και τήν ερμηνεύουν τήν ένωση δυϊστικά. Υπάρχει ενωση μά όχι ταυτότητα της ψυχής με τό Θεό. Η γνώμη του συγγραφέα τούτης της μελέτης είναι πως η ινδική αντίληψη βρίσκεται πιο κοντά στην αλήθεια. Η πλέρια ή ανάπτυξη της μυστικιστικής συνείδησης σημαίνει εξαφάνιση κάθε διάκρισης, ακόμα και της διάκρισης ανάμεσα στό υποκείμενο και στό αντικείμενο, ανάμεσα στον ατομικό εαυτό και στό Παγκόσμιο Έαυτό. Κι όμως υπάρχει ένα φανερό λάθος στη σκέτη βεβαίωση: "Είμαι ο Θεός". Τό λάθος είναι πως αποτελεί τό μισό της αντινομίας. Τό άλλο μισό λέει: "Δέν είμαι ο Θεός". Η αλήθεια είναι πως δέν υπάρχει ούτε μόνο ταυτότητα ούτε μόνο διαφορά, πως υπάρχει ταυτότητα στη διαφορά. Τούτη η φράση ίσως να φανεί πως μυρίζει Χέγκελ. Μά δέν κηρύχνω τή θεωρία του Χέγκελ. Υποστηρίζω πως "έχει δικό ο Χέγκελ να βεβαιώνει πως η ενότητα στη διαφορά είναι νέο είδος λογικής. Αντίθετα είναι αλογική. Η αντινομία δε μπορεί να λυθεί ούτε μ' αυτό πού λέμε "σύνθεση" ούτε με τίποτα άλλο.

Η αδιαφοροποίητη ενότητα αυτή καθ'εαυτή δέν είναι φαινόμενο χριστιανικό ή ιουδαϊκό ή ινδουϊκό ή βουδδικό. Είναι παγκόσμιο φαινόμενο. Δέν ανήκει αποκλειστικά σε καμιά θρησκεία παραπάνω από καμιά άλλη. Μά η κάθε θρησκεία μπορεί να τό θεωρεί δικό της και να τό ερμηνεύει με τά δικά της τά δόγματα. "Έτσι ο Έκχαρτ τό ερμηνεύει με τή διδασκαλία της Αγίας Τριάδας, ο Πλωτίνος λέει πως είναι τό Ένα, ο βουδδισμός πως είναι η Νιρβάνα. Έξόν απ' αυτό ο μυστικισμός μπορεί να αντίσει κ' έξω από τά όρια της κάθε συνβατικά αναγνωρισμένης θρησκευτικής πίστης. Ο Πλωτίνος δέν ήταν όπαδός καμιάς θρησκείας. Τή μυστικιστική του εμπειρία

τή συνυφαίνει μέ τήν πλατωνική μεταφυσική. Πολλοί σύγχρονοί μας πού είναι άγνωστικιστές, πού δέν άνήκουνε σέ καμιά ιδιαίτερη θρησκεία, φτάσανε στή μυστικιστική συνείδηση καί μείνανε έξω άπό όλα τά δόγματα. "Οχι έπειδή ήτανε λιγότερο θρησκευτικοί άπό τούς χριστιανούς ή τούς μωαμεθανούς ή τούς άλλους." Ισα ίσα έπειδή ήτανε πιο θρησκευτικοί. "Η τουλάχιστο έπειδή τό πνεύμα τής θρησκείας δέν είναι άναγκαστικά ενωμένο μέ τό σύστημα κάποιας άναγνωρισμένης πίστης. Γιατί σέ τελευταία άνάλυση ο μυστικισμός δέν είναι θεωρία γιά τή Θεότητα καί δέν προϋποθέτει καμιά θεωρία. Είναι άμεση έμπειρία του Θεϊκού καί μπορεί νά υπάρξει καί χωρίς καμιά θεωρία.

Ουώλτερ Στρές (Walter Stace), σύγχρονός μας άμερικανός φιλόσοφος. Άποσπάσματα άπό τόν πρόλογο καί τόν επίλογο του βιβλίου. "Οι διδασκαλίες τών μυστικῶν". Μετάφραση Μαρίας Οικονόμου.

II. ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΑΛΙΩΝ ΜΥΣΤΙΚΩΝ

1. "Όλα τά πλάσματα υπήρξαν αιώνια μέσα στή θεϊκιά τήν ουσία, μέσα στό πρότυπό τους... Ο Θεός δημιουργεί μέσα στό χρόνο κεϊνο πού υπήρχε καί υπάρχει στήν αιωνιότητα. Αιώνια τά πλάσματα ήτανε Θεός μέσα στό Θεό. Κι όσο είναι μέσα στό Θεό, είναι ή ίδια ζωή, ή ίδια ουσία, τό ίδιο Ένα. Τίποτα λιγότερο.

Χάϊνριχ Σουζο (Heinrich Suso, 1295-1366), γερμανός μυστικός, μαθητής του Έκχαρτ. Μετάφραση Μαρίας Οικονόμου

2. "Όλα τά πράματα τά διαβαράρικα αιώνια υπάρχουνε μέσα στό Θεό.

Τόμας Τράχερν (Thomas Traherne, 1636-1674), άγγλος θεολόγος, φιλόσοφος καί ποιητής. Μετάφραση Δημήτρη Θεοδωρίδη

3. Η εικόνα του Θεου βρίσκεται ουσιαστικά καί προσωπικά σ' όλο τ' ανθρωπίνο γένος. Ο καθένας τήν έχει άνέρια, άτόφια, άδιάρετη. Κι όλοι μαζί δέν τήν έχουμε πιότερο άπό όσο τήν έχει μονάχος του ένας. Έτσι είμαστε όλοι ένα, πλείρια ενωμένοι στήν εικόνα μας τήν αιώνια, πού είν' ή εικόνα του Θεου, κι όλης μας τής ζωής ή πηγή μέσα μας. Η δημιουργημένη ουσία μας κι ή ζωή μας είναι δίχως ενδιάμεσο δεμένες μ' αυτή, πού είν' η αιώνια αίττα τους.

Γιάν Ρούσμπροεκ (Jan Ruysbroek, 1293-1381), φλαμανδός μυστικός. Μετάφραση Μαρίας Οικονόμου.

4. Κουβαλάμε μέσα μας όλα τά θαυμάσια πού φάχνουμε νά βρούμε έξω άπό μάς.

Τόμας Μπράουν (Thomas Browne, 1605-1682), άγγλος γιατρός καί συγγραφέας. Άπό τό "Religio medici"

Μετάφραση Σοφίας Σουλιώτη

5. Ὁ παράδεισος καί ἡ κόλαση δέν εἶναι τόποι, εἶναι τρόποι ὑπαρξῆς τῶν ψυχῶν.

Ἁγία Θηρεσία τῆς Ἀβιλας (1515-1582)

Μετάφραση Χρυσῆς Καφαλοπούλου

6. Ἡ πίστη εἶναι ὁ γάμος τοῦ Θεοῦ μέ τήν ψυχή
Ἁγιος Ἰωάννης τοῦ Σταυροῦ (San Juan de la Cruz 1542-1591)
ἰσπανός μυστικός. Μετάφραση Σοφίας Σουλιώτη

7. Σάν δέν μπορεῖς νά νοιώσεις τό Θεό, κοιτάξε, ἄν ὄχι ἄλλο, νά γνωρίσεις τά σημάδια Του.

Χουσέϊν ἄλ χαλλάϊ ἰσλαμιστής πού καταδικάστηκε γιά βλασφημία καί θανατώθηκε τό 922. Μετάφραση Δημήτρη Θεοδωρίδη

8. Σάν ξεχαστεῖς στούς ἄλλους μέσα
ξεχνιέσαι μέσα στό Θεό.

Χρφίξ, πέρσης ποιητής σουφί τοῦ 14 αἰώνα
ετάρραση Ἀγλ. Ζίννου

III. ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

Α' Η ΔΡΑΣΗ ΜΕΣΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΕ ΤΟ ΘΕΟ-

Τό κάθε μας ἔργο μέ τό λίγο ἢ πολύ μακρινό κι ἄμεσο ἀντίχτυπο πού ἔχει στόν πνευματικό κόσμο συγτελεῖ στή μυστική τήν ολοκλήρωση τοῦ Χριστοῦ. - Νά ἡ ἀπάντηση, ὅσο γίνεται πιο πλέρια στό ρώτημά μας: Πῶς μπορούμε ν' ἀκολουθήσουμε τό κάλεσμα τοῦ Ἀπόστολου Παύλου καί νά δοῦμε τό Θεό μέσα στό ἐνεργό μέρος τῆς ζωῆς μας; Ἀλήθεια, χάρησθή Σάρκωση, πού ἡ πορεία της δέ σταματάει ποτέ, τό Θεικό μπαίνει μέσ στίς ἐνεργειές μας τόσο τέλεια ὥστε γιά νά τό ἀγκαλιάσουμε δέ μπορούμε νά βροῦμε περίγυρο πιο κατάλληλο ἀπ' τή δικιά μας τή δράση.

Στή δράση μου πρῶτα πρῶτα συνδέομαι στενά μέ τή δημιουργική δύναμη τοῦ Θεοῦ, συνταιριάζομαι ολότελα μ' αὐτή. Δέ γίνομαι μονάχα ὄργανό της, γίνομαι ζωντανή της ἐπέχταση. Κ' ἐπειδή στά ὄντα δέν υπάρχει τίποτα πιο βαθιά, πιο οὐσιαστικά δικό τους ἀπό τή θέλησή τους, γίνεται κάποια ἐνωση μου, κάποια ἐνωση τῆς καρδιάς μου μέ τήν ἴδια τήν καρδιά τοῦ Θεοῦ. Τούτη ἡ ἐπαφή εἶναι ἀσταμάτητη, ἀφοῦ ὀλοένα ἐνεργῶ.

... Καλλιτέχνες, ἐργάτες, ἐπιστήμονες, ὅποιο κι ἄν εἶναι τό ἀνθρώπινο τό λειτούργημά μας, μπορούμε, ἄν εἴμαστε χριστιανοί, νά ὀρμήσουμε στό ἀντικείμενο τοῦ μόχτου μας σά σέ μιά διέξοδο πού ἀνοίγεται μπροστά μας γιά νά τραβήξουμε γιά τήν υπέρτατη τελείωση τῆς ὑπαρξῆς μας.

Πιέρ Τεγιάρ ντέ Σαρντέν (Pierre Teilhard de Chardin, 1881-1955), γάλλος ἐπιστήμονας, στοχαστής καί μυστικός.
Ἀποσπάσματα ἀπό τό "Θεικό περίγυρο". Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

Β' ΣΚΕΨΕΙΣ

1. Στά χρόνια μας ο δρόμος πού οδηγεί στην αγιότητα περνάει ανάμεσα από τον δρόμο της δράσης.

Ντάγκ Χαμμερσελντ (Dag Hamerskjöld) σύγχρονός σουηδός συγγραφέας (ο άδικοσκοτωμένος Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ). Από τή " Ορόσημα (Vägmärken"). Μετάφραση Σοφίας Σουλιώτη.

2. Όποιος άνθρωπος κατέχει κείνο τό φῶς πού είναι ο κρυμμένος Θεός βρίσκεται σέ τραγική θέση. Δέ μπορεί πιά νά ζει τή χρυσή μεσότητα, πρέπει νά ζει χωρίς ανάσα μέσ στην ένταση τή δημιουργημένη από απαιτήσεις πού αποκλείουν η μιά τήν άλλη.

Ζυλιέν Γκραάν (Julien Graeques), σύγχρονός μας γάλλος λογοτέχνης. Από τό μυθιστόρημα "Τό άκρογιαλί μέ τίς σύρτες" (" Le rivage des syrtes ") Μετάφραση Σοφίας Σουλιώτη

V' ΜΥΣΤΙΚΙΣΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

A' ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΣΤΡΑΤΙ

Τό κάτω αύτί τής σάρκας σφράγισε,
γιατί κι αυτό σάν τό μπαμπάνι
ολοῦθε τή συνείδηση
σκεπάζει, τήν τυλίγει καί τήν πνίγει,
κάνει κουφό
νά ναι τ' αύτί τό μέσα μας.

Μεΐνε χωρίς αύτί,
ανάίστητος στά πάντα,
μ' άδειο από σκέψη τό μυαλό
κι άκουσε του Θεου τό κάλεσμα:
" Γύρισε πίσω".

Η κάθε σκέψη κι η κουβέντα μας
τό έξω ταξίδι κάνει.

Κάνουμε τό ταξίδι μέσα μας,
σάν περπατήσουμε πιο πάνω από τους ουρανούς.

Πάνω στή σκόνη ταξιδεύει τό κορμί.

Τό πνέμα περπατάει
πάνω στή θάλασσα
σάν τό Χριστό.

Τζαλαουντίν Ρούμι (1207-1373), πέρας ποιητής σουφί
Άπόδοση Δημήτρη Θεοδωρίδη

Β' ΤΟ ΚΡΥΦΟ ΡΟΔΟ

Ὡ Ρόδο ἀπόμακρο κι ἀπρόσιτο,
τό πιο κρυφό κι ἀμίαντο κι ἀμόλυντο,
τὴν ὥρα τούτη τῶν ὥρῶν μου
στὴν ἀγκαλιά σου πάρε με.
Μέσ' ἀπό τὰ βαριά ματόφυλλα
πού σφαιλιστά κρατιοῦνται ἀπό τόν ὕπνο,
βαθιά σ' ἀντίκρισαν
μέσ' στὴν καρδιά τους οἱ ἄνθρωποι
πού ὀνομάσαν ὀμορφιά.
Μέσ' στά πυκνά ροδόφυλλά σου
τά πάντα βρῖσκονται.
Ὅλοι οἱ πανάρχαιοι ἀσπρογένηδες σοφοί
κι οἱ μάγοι καί οἱ κορῶνες τους,
μ' ὅλα τους τὰ ρουμπίνια καί τὸ μάλαμα.
Κι ὁ βασιλιάς πού ἀπόθανε τρελλός
σάν εἶδε μέ τὰ μάτια του
τίς τρυπημένες ἀπαλάμες, τὸ σταυρὸ τὸν ξύλινο
ν' ἀστράφτουν μέσ' ἀπὴν καταχνιά τοῦ στέδεντρου
καί νά γτροπιάζουν τοὺς δρυΐδες
μύριες φορές σέ λάμψη τὰ δαυλιά τους ξεπερνώντας
Καί κείνος πού τὴ Φάντ συνάντησε νά περπατάει
πά σέ δροσοσταλίδες φωτερές, φλογάτες
σέ κάποια ἀχτὴ μουνητή κι ἀπάνεμη
κι ἓνα βασίλειο ολάκερο τῆς χάρισε
γιά ἓνα φιλί μοναδικό της.
Κι αὐτός πού τοὺς θεοὺς πολέμησε
κι ἀπό τὰ βάρβα τους τοὺς γκερέμισε
κι ὕστερα μέρες ἐκατό μεθοκοποῦσε
θρηνώντας τοὺς νεκροὺς του.
Κι ἐκεῖνος ὁ περήφανος κι ὁ ὄνειροπόλος βασιλιάς
πού τὴν κορῶνα καί τίς λύπες πέταξε μακριά
καί μέ τοῦ παλατιοῦ τὸ βάρδο καί τὸ φασουλή παρέα
στό δάσος πῆγε κι ἔζησε
μαζί μ' ἀλῆτες μεθυσμένους,
Κι αὐτός πού σπῖτι κι ὅλα τὰ καλά του ξέκανε
καί χρόνια ἀμέτρητα πλανήθηκε
πάνω σέ χῶρες καί νησιά
ὡς που νά βρεῖ μέ δάκρυα χαρᾶς
κάποια γυναίκα τέτοιας ὀμορφιάς λαμπρῆς
πού φέγγε κι ἀστραποβολοῦσε τόσο
πού νά μποροῦν οἱ ἀγρότες
τό μεσονύχτι ν' ἀλωνίζοῦν τὸ σιτάρι τους
μέσα σέ μιά κλεμμένη σίτα.
Κι ἐγὼ προσμένω τώρα τὴ στιγμή

του ἀγέρα τοῦ τρανοῦ σου
ἢ τῆς ἀγάπης ἢ τῆς καταφρόνιας.
Πότε τ' ἀστέρια σου στον οὐρανό
θά σκορπιστοῦν καί θά ἀποθάνουν
σέ σπίθες πού πετιοῦνται
ἀπό τό γύφτικο τό ἀμόνι;
Τῆς δυνατῆς πνοῆς σου
σίγουρα ἡ ὠρα ζύγωσε.
Ὡ Ρόδο ἀπρόσιτο,
τό πιο κρυφό κι ἀμίαντο.

Οἴλλιαμ Μπάτλερ Γέητς (William Butler Yeats, 1865-1939)
Ἀπόδοση Δημήτρη Θεοδωρίδῃ

Γ. ΒΥΘΕ ΜΥΣΤΙΚΕ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ ΜΟΥ

Βυθέ μυστιμέ τῆς καρδιάς μου,
τόξο πού ενώνεις τά σύμπαντα,
κρυφή τῶν δακρυῶν μου παρηγοριά.
Μεθύσι στή σιγή τοῦ μεσανυχτιοῦ,
λαχτάρα νά ἔ' ἀγγίξω στ' ἀπόμακρα,
νά ἔ' ζώνω σάν ἴσκιος τῆς νύχτας καί τῶν δεντρῶν.
Μουσική κι ἄπειρη θάλασσα τῆς σιγῆς.
Πῶς ἔ' βρέισκω στά βάθη τοῦ εἶναι μου ἀκίνητο,
πῶς μοῦ γνέφεις μέ τ' ἄπειρο πρόσωπο
στῆς καρδιάς σου τά πέπλα ν' ἀναπαυτῶ.

"Ὀλγα Βότση. Ἀπό τή Συλλογή " Ὑπαρξῆ καί σιωπή"

Δ. ΡΑΪΝΕΡ ΜΑΡΙΑ ΡΙΛΚΕ

Δέν εἶναι ἄσχετο πρὸς τά ἐνδιαφέροντα τῶν θεοσόφων τό νά γνωρίσουμε τόν ποιητή Rainer Maria Rilke.

"Ὅχι γιατί στάθηκε ἕνας ἀπό τούς πιο μεγάλους ποιητές τῆς ἐποχῆς μας, μιά ἀπό τίς πιο βαθειές καί γνήσιες ποιητικές φωνές ὅλων τῶν ἐποχῶν, μά γιατί ὁ Rilke εἶναι κατ' ἐξοχήν ὁ ποιητής τοῦ ἀόρατου καί τοῦ ἀνείπωτου, τοῦ πέρα ἀπ' τήν ὕλη κόσμου. Εἶναι ὁ ποιητής τοῦ Θεοῦ. Ὅλο του τό ἔργο, παράλληλα μέ τό ἔργο του ὅλη του ἡ ζωή, δέν εἶναι παρά μιά βαθειά ἐσωτερική θεώρηση τοῦ κόσμου, μιά ἀκούραστη πορεία γιά τήν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ, μιά μεγάλη νοσταλγία, μιά ἀναμονή καί μιά προσδοκία γιά τήν πραγματοποίησή του ἀπό τόν ἄνθρωπο ἐπάνω στή Γῆ.

Συναισθάνεται βαθειά πῶς ὅλη ἡ πραγματικότητα τῶν αἰσθήσεων δέν εἶναι παρά ἔκφραση πνεύματος κι ὅτι ὅλα εἶναι ἐμφυχωμένα μέ θεία δύναμη, πού οἱ σκοποὶ καί ἡ δράση τῆς παραμένουν ἀγνωστα στίς περιορισμένες ἀτομικές μας μορφές. Αὐτός ὁ περιο-

ρισμός του στήν άτομική του μορφή είναι ή μεγάλη του αγωνία, κι η νοσταλγία για τή λυτρωσή του, για τή διάχυσή του στο "Απειρο πλημμυρίζει τά ποιήματά του.

Προικισμένος ο Ρίλκε μέ τό προνόμιο νά βλέπη πέρα απ' τίς μορφές τῆς ὕλης, ἔχει πολλά προσωπικά του βιώματα, πού τόν ἔχουν διδάξει πώς τό 'Εδῶ καί τό 'Εκεῖ (τό Ὑπερέραν) δέν εἶναι ὅπως νομίζουμε δύο χωριστοί ἀναμεταξύ τους κόσμοι, ἀλλά ἕνα ἐνιαῖο βασίλειο μέ δύο μορφές ἐναλλασσόμενες. Γράφει κάπου: Αὐτή ἡ ζωή πού ἀποκαλοῦμε φανταστική, τό υπερφυσικό, ὁ θάνατος, ὅλ' αὐτά, εἶναι τόσο συνεχῶς παρόντα, στόν γνωστό μας κόσμο, τόσο οἰκεία μαζί μας, μιά καθημερινή ὁμῶς ἀπαγόρευση τάχει διώξει ἀπ' τή ζωή μας σέ τέτοιο βαθμό, ὥστε οἱ αἰσθήσεις μας πού θά μπορούσαν νά τά συλλάβουν ἔχουν πιά ἀτροφήσει. Ὁ ἴδιος ζεῖ ὀλοένα μέσα σ' αὐτόν τό διπλό διάφανο καί ρευστό κόσμο, περνώντας συνεχῶς ἀπό τό ἕνα βασίλειο στό ἄλλο, σάν ενας νέος Ὀρφέας. Κάποτε ἀκουμπώντας ὡρα πολλή πάνω στόν κορμό μιᾶς γέρινης ἑληῶς, ἔνοιωσε ξαφνικά τήν ἐντύπωση πώς εἶχε ἐνωθῆ μέ τή φύση κι' εἶχε μετατεθῆ σέ μιάν ἄλλη κατάσταση, ὅπου ὅλα εἶχαν ἀλλάξει νόημα κατὰ θαυμαστόν τρόπο.

"Ποῖός ξέρει. Ἴσως ἰδωμένες ἀπ' τούς ἀγγέλους οἱ κορυφές τῶν δέντρων νά μὴν εἶναι παρὰ ρίζες πού πίνουν ἀπ' τούς οὐρανοὺς".

"Ἐνα εἶδος ἀντίστροφης ἀγωγῆς ἔχει περιορίσει κατὰ τόν Ρίλκε τόν ἄνθρωπο ἀπ' τίς ἀναλογίες τοῦ ὅλου, στίς ἀναλογίες τοῦ περιορισμένου γνωστοῦ μας κόσμου.

Κάποιο σιωπηλό παιδί χάνεται κάποτε πρὸς τά ἐκεῖ, μὰ τό σκουντοῦν γιά νά τό ἀποτραβήξουν ἢ κάποιος μελλοθάνατος κοντεύει ἐπίσης νά φθάσῃ ἐκεῖ..."

Ἀντίθετα πρὸς τόν ἄνθρωπο, τό ζῶο δέν ἔχει ὑποστή τήν ἴδια αὐτὴ ἀναπηρία. Πηγαίνει πρὸς τό Θεό, κι' ὅταν βαδίξῃ εἶναι σάν νά πορεύεται πρὸς τήν Αἰωνιότητα", ὅπως κυλάει μιά πηγὴ.

Πολυάριθμα εἶναι τά ζῶα στό ἔργο τοῦ Ρίλκε πού μᾶς διδάσκουν γι' αὐτό τό ἄγνωστο σέ μᾶς ὑπερέραν. Οἱ αἰσθήσεις τοῦ ζῶου εἶναι πιό ἀγνές, πιό ἱκανές ἀπ' τίς δικές μας γιά νά συλλάβουν τίς δυνάμεις του. Ἔτσι ενας σκύλος μπορεῖ νά μᾶς προειδοποιῆ γιά τήν παρουσία τοῦ κινδύνου, τήν παρουσία τοῦ θανάτου. Στό βιβλίο του "Τὰ τετράδια τοῦ μάλτε Μπρίγκε", πού εἶναι κατὰ μέγα μέρος ἡ ἴδια ἡ αυτοβιογραφία του, εἶναι ἀφθονες οἱ ἀόρατες, ὑπεραισθητές παρουσίες νεκρῶν προσώπων, πού τριγυροῦν στά μέρη ὅπου εἶχαν ζήσει. Ἡ Ἴνγκεμποργκ, ἡ χαρμηλή, ἀφοσιωμένη υπηρέτρια τοῦ σπιτιοῦ, ἔχει πεθάνει. Καί κανεῖς φυσικά δέν μπορεῖ νά τή δεῖ. Ὅμως ὁ σκύλος τοῦ σπιτιοῦ, αὐτός εἶναι ἱκανός νά τή βλέπη ἀκόμη. Τίς συνηθισμένες ὥρες τρέχει πάλι πρὸς αὐτήν νά τή προὔπαντήσῃ, κηδεύῃ γύρω της, ὀρθώνεται νά τήν γλύψῃ, ἀλυχτάει ἀπ' τή χαρά του. Ὅλοι τόν κυττάζουν παγωμένοι ἀπό τόν τρόμο γι' αὐτήν τήν

ζόρατη παρουσία πού μόνον αυτός μπορεί νά βλέπη καί νά ἐπικοινωνή μαζί της.

Ἐνταῦθα καί ὑπερπέραν, παρελθόν καί παρόν, ζῶντες καί νεκροί δέν εἶναι παρά μιᾶ ἀδιάσπαστη καί σύγχρονη ολότητα. Ὁ θάνατος εἶναι ἡ πλευρά τῆς ζωῆς πού δέν εἶναι γυρισμένη πρὸς τό μέρος μας, πού δέν μποροῦν νά φωτίσουν οἱ αἰσθήσεις μας. Τό νά μπορέση κανείς νά φωτίσῃ αὐτή τήν πλευρά εἶναι ἡ πραγματοποίηση τῆς πιό μεγάλης, τῆς πιό υψηλῆς κι' ολοκληρωμένης συνείδησης τῆς ὑπαρξῆς μας, πού βρίσκεται σύγχρονα καί στούς δύο αὐτούς κόσμους καί θρέσσεται κι' ἀπό τούς δύο. Ἡ ζωὴ ἀπ' τό θάνατο κι' ὁ θάνατος ἀπ' τή ζωή. Μέσα στό σκοτεινὸ βάθος κάθε ζωῆς ὑπάρχει ὁ θάνατος σάν ἕνας σπόρος πού ωριμάζει μαζί μέ τή ζωὴ καί γύρω ἀπ' τόν ὁποῖον ὅλα μεταμορφώνονται.

Ὁ κόσμος λοιπόν τοῦ Ρίλκε εἶναι ἀνοιχτός πρὸς τό Ἄγνωστο, εἶναι ἕνας κόσμος ὅπου ὅλα, ἀκόμα καί τὰ πιό ἀσύλληπτα, εἶναι καί ὀφείλουν νά γίνουν δυνατά.

Θά διατρέξουμε ὅσο γίνεται πιό σύντομα τήν ἱστορία τῆς ζωῆς τοῦ ποιητῆ.

Ἀληθινά ὁ Ρίλκε μοιάζει σάν νά στερῆται ἀτομικῆς ζωῆς μέσα στό χρόνο. Ὁ ἴδιος δέν ἔδινε καμμιά σημασία στή χρονολογικὴ σειρά τῶν περιστατικῶν τῆς ζωῆς του. Εἶναι ἐντελῶς φανερό πως δέν ὑπάρχει γι' αὐτόν ἡ ροή κι' ἡ διαδοχὴ τοῦ χρόνου. Ὅλα συμβαίνουν μέσα σ' ἕνα αἰώνιο παρόν, μέσα στό ὁποῖο ὑπάρχει ὅλο τό παρελθόν καί τό μέλλον. Ὁ θάνατος εἶναι ἕνα φυσικὸ περιστατικόν, οἱ νεκροὶ δέν παύουν νά εἶναι τόσο παρόντες ὅσο κι' οἱ ζῶντες. Στά "Τετραδία τοῦ Μάλτε Ἰπρίγκε" ὁ γηραιὸς ἀυλικὸς Christof Rilke, μιλώντας μέ τήν νύφη του, πού βρίσκεται στόν τρίτο μῆνα τῆς πρώτης ἐγκυμοσύνης της, τῆς περιγράφει τὰ ταξίδια πού ὁ ἄγεννητος ἀκόμη γυιὸς της εἶχε κάμει κάποτε, ἐνῶ αὐτὴ τόν ἀκούει μ' ἀπορία καί τρόμο.

Ὡστόσο, γιὰ νά γυρίσουμε στήν πραγματικότητα, ὁ ποιητὴς Ράϊνερ Μαρία Ρίλκε γεννήθηκε στήν Πράγα τό 1875. Ὁ πατέρας του ἦταν βοηθός, ἀνώτερος στρατιωτικὸς, κι' ἡ μητέρα του ἀνήκε στήν ἀριστοκρατία τῆς Πράγας. Ζευγάρι ἀταίριαστο, πού οἱ συμβατικὲς σχέσεις του δηλητηριάζουν τὰ παιδικὰ χρόνια τοῦ μικροῦ Ράϊνερ. Μεγαλώνει στό περιβάλλον τοῦ σπιτιοῦ του, ἀπομονωμένος ἀπ' τούς συνομηλίκους του, σάν ἕνα κορίτσι. "Ἐτσι στά δέκα του χρόνια δέχεται μ' ἀνακούφιση τήν ἐγγραφή του στή Στρατιωτικὴ Σχολή. Μὰ τό στρατιωτικὸ στάδιο εἶναι κάτι τό ἐντελῶς ἀσυμβίβαστο κι' ἐγκληματικὸ γιὰ τόν εὐαίσθητο χαρακτήρα τοῦ νέου. Γι' αὐτό πολὺ γρήγορα ἀπὸ τή φυλακὴ τῆς Σχολῆς θ' ἀρχίσῃ νά νοσταλγῇ τήν ἄλλη φυλακὴ τοῦ σπιτιοῦ του.

Ἀπὸ τή σύντομη φοίτησή του στή Στρατιωτικὴ Σχολή ὁ Ρίλκε δέν ἀπεκόμισε παρά ἕνα ἄγριο μίσος γι' αὐτό τό σαμποτάζ πού λέγεται ἀγωγή καί παιδεία καί πού ἀπογυμνώνει τό παιδί ἀπὸ τόν φυσικὸ του

πλοῦτο γιὰ νά τόν ἀντικαταστήσει μέ κοινές ὁμοιόμορφες γνώσεις κι' ἐφόδια.

Μεγαλώνοντας ὁ Ρίλκε φοιτᾷ στή Νομική Σχολή τῆς Πράγας κι' ἀργότερα στήν Ἀνωτάτη Ἐμπορική στό Λίντς τῆς Αὐστρίας. Δέν ἔχει γνωρίσει ἀκόμη τόν εαυτό του. Ἀρχίζει νά ταξιδεύη, Γερμανία, Σουηδία καί ν' ἀσχολῆται μέ τή λογοτεχνία.

Σημαντικό ρόλο στήν κατοκινή ψυχική διαμόρφωσή του θά παίξουν τά ταξίδια πού νεώτατος ἀκόμη θά κάνη στήν Ἰταλία καί στή Ρωσία.

Ἡ Ἰταλία πλημμυρίζει τήν ψυχή του μέ τίς ἀναρίθμητες καλλιτεχνικές μορφές τῆς Αναγέννησης, πού μέ τόση δύναμη τοῦ ἀποκαλύπτουν τόν ἀγωνιῶντα καί κυφορούμενο μέσα στό χρόνο Θεό.

Ἡ ἐπίσκεψη τῆς Ρωσίας τόν συγκλονίζει μέ τήν ἀπεραντωνή της καί τούς ἀνθρώπους της, πού γειτονεύουν μέ τό Θεό. Ἡ ἀγάπη του πρὸς τή χώρα αὐτή εἶναι μεγάλη. Εἶναι ἡ χώρα πού οἱ ἀνθρώποι εἶναι μοναχικοί, ὁ καθένας μ' ἓναν κόσμο μέσα μου, ὁ καθένας γεμάτος ἀπό σκοτεινιά σάν ἐνα βουνό, ὁ καθένας βυθισμένος στήν ταπεινοφροσύνη του. Εἶναι οἱ μελλοντικοί, οἱ συνεχεῖς, οἱ γινόμενοι. Νοιώθει σάν ἡ ψυχὴ του ν' ἀνήκη στόν κόσμο αὐτόν. Εἶναι Πάσχα ὅταν φθάνει στή Μόσχα. Ὁ νεαρός Rilke καταλαμβάνεται ξαφνικά ἀπό τή συναίσθηση ὅτι ὅλα ὅσα βλέπει τοῦ εἶναι ἤδη πολύ γνωστά, πολύ οἰκεῖα κι' ἀγαπητά. "Ἐνοίωσα ξαφνικά ταραγμένος. Ἦταν τό Πάσχα μου αὐτό, ἦταν ἡ ἀνοιξή μου, ἦταν οἱ ἐκκλησίες μου, οἱ καμπάνες μου. Ἦταν ἡ πόλις τῶν ἀναμνήσεών μου τῶν πιό παλιῶν, τῶν πιό βαθειῶν. Ἦταν ἐνα ἀδιάκοπο νά ξαναβλέπω, νά ξαναθυμᾶμαι, νά ἀναγνωρίζω".

Γιὰ ἐνα διάστημα βρισκόμαστε τόν Ρίλκε νά ζεῖ στό Βορσμέντε, στή βόρεια Γερμανία, ἀνάμεσα σέ ἰδιόρρυθμους καλλιτεχνικούς κύκλους. Ἐκεῖ θά γνωρίσῃ τή νεαρή γλύπτρια Κλάρα Westhoff, μαθήτρια τοῦ Rodin, πού θά γίνῃ σύζυγός του καί πού πρόωρα θά φύγῃ ἀπ' τήν ἐπίγεια ζωή, ἀφίνοντάς τον γεμάτον πόνο, ἀπορίες καί ρωτήματα.

Τό 1902 ὁ Ρίλκε πηγαίνει νά μείνῃ στό Παρίσι. Τό ταξίδι αὐτό εἶναι ὁ μέγας σταθμός τῆς ζωῆς του, εἶναι ἡ γνωριμία μέ τόν μέγало γλύπτη Rodin. Ὁ γιγάντιος καλλιτέχνης θά δώσῃ τή σωστή κατεύθυνση στή δημιουργία τοῦ νεαροῦ ποιητῆ. Θά τόν στρέψῃ πρὸς τήν πραγματικότητα, θά τοῦ διδάξῃ τήν ἐργασία, τόν τρόπο τοῦ νά κάνῃ ἔργο χειρός τό κάθε του βίωμα. Κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τοῦ Ροντέν ὁ Ρίλκε θά ἐργασθῇ ἐντατικά καί θά ἐμφανίσῃ τό μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἔργου πού εἶχε ἀρχίσει ἀπό χρόνια, τό "Βιβλίον τῶν εἰκόνων", τό "βιβλίον τῶν Ὁρῶν", τόν "Μάλτε Μπρίγκε", τά "Νέα ποιήματα".

Ποιό ἦταν αὐτό τό ἄτυχο περιστατικό πού θά ἀναγκάσῃ μιὰ μέρα τό νεαρό Ρίλκε, προστατευόμενο κ' ἐμπιστο γραμματέα τοῦ μεγάλου Ροντέν νά φύγῃ σάν κυνηγημένος ἀπό τό σπίτι του; Μιά παρεξή-

γηση. Είναι γνωστό ότι τό άδικο ήταν μέ τό μέρος τοῦ μεγάλου καλλιτέχνη. Ο θεϊκός Ρίλκε ήταν άθως. Ο πόνος του ωστόσο για τόν χωρισμό είναι μεγάλος. Θα υποστῆ σιωπηλά τήν άδικία πού τοῦ προξενεῖ ο μεγάλος του φίλος. Η αγάπη κι ο θαυμασμός γι αυτόν δέν θά μειωθοῦν, θά συνεχίση νά τοῦ γράφη νά του αφιερώνη ποιήματα.

Ο Ρίλκε νοιώθει τήν ανάγκη νά ταξιδέψη πάλι. Θέλει νά γνωρίση πολλές πόλεις, νά δῆ πολλούς άνθρώπους, πολλά δέντρα, πράγματα, για νά γράψη. Θέλει νά γνωρίση τόν Μεσογειακό κόσμο. Ἐπισκέπτεται τήν Ισπανία, τήν Αίγυπτο, τήν Αφρική. Ο πῶτος παγκόσμιος πόλεμος ἔχει αρχίσει. Ξεαντλημένος ψυχικά καί σωματικά από άλλεπάλληλες συμφορές, βρίσκεται για ένα διάστημα ἐπιστρατευμένος στή Βιέννη. Ο πόλεμος είναι κάτι πού δέν μπορεῖ νά συλλάβη καί νά ἐξηγήση. Η ομαδική άνθρωποσφαγή τόν γεμίζει μέ φρίκη. Η μοῦσα του ἔχει σιγήσει.

Η Ἑλβετία είναι η τελευταία χώρα πού θά ἴδῃ τόν Ρίλκε. Ἐρχεται ἐκεῖ χάρις στίς ἐνέργειες φίλων του, πού τοῦ παραχωρήσανε τόν παλιό πύργο τοῦ Musot για νά ξεκουρασθῆ καί νά ἀναλάβη.

Σ αυτό τό ἐρημητήριο, ανάμεσα στήν ἀγρία σιωπηλή φύση, θά ξαναβρῆ πάλι τή χαμένη επαφή του μέ τόν οὐρανό καί θά γράψη τά δύο τελευταία μεγαλειώδη σέ ἔμπνευση ἔργα του τίς "Ἐλεγείες τοῦ Duino" καί τά "Σονέττα στόν Ὁρφέα". Μά ξαφνικά ἡ υγεία του, κλονισμένη από καιρό, χειροτερεύει. Ο ἴδιος διαισθάνεται, πώς κάτι σοβαρό καί μεγάλο τόν πλησιάζει. Η ἀρρώστεια του, η λευχαιμία, είναι μακρὰ καί βαρεια. Με συγκινητική ἐγκαρτέρηση θ' άνεβῆ ὁλον τόν Γολγοθά του, ἤρεμος, ἀπόλυτα σύμφωνος πρὸς τίς πίστεις του για τή ζωή καί τό θάνατο.

Πεθαίνει τό 1926, σέ ηλικία 51 ἐτῶν, καί θάβεται ἀθόρυβα σ' ένα ὄρεινό κοιμητήρι κοντά στόν πύργο τοῦ Musot. (Συνεχίζεται)

Αἰμιλία Ἴβου

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ I: ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Ο ΚΑΘΕΔΡΙΚΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΚΟΒΕΝΤΡΥ

Η Η. Βρετανία ἔχει πολλές δόξεις. Δόξεις στήν ποίηση, δόξεις στήν ἱστορία, δόξεις στήν τέχνη. Κ' είναι μιά ἀπό τίς λαμπρότερες, δόξεις της οἱ μεγάλοι καθεδρικοί ναοί πού υψώθηκαν μέ πολλή ποίηση, μέ πολλήν ἱστορία καί μέ περισσότερη τέχνη. Οἱ καθεδρικοί ναοί είναι βέβαια ἡ μεγάλη δόξα ολοκλήρης τῆς Ἑρώπης. Ο,τι είναι στήν παῖηση ο Όμηρος, η αρχαία τραγωδία, η "Θεια Κωμωδία" καί ο Σαίξπηρ, τό ἴδιο φαίνεται πώς είναι στήν τέχνη οἱ παλιότεροι Παρθενῶνες οἱ νεώτεροι Καθεδρικοί Ναοί. Μεγάλα συνθετικά ἔργα πού στέκονται ανάμεσα στόν άνθρωπο καί τό Θεό.

Ἐχω ἐπισκεφθεῖ καί πολλές μικρές ἐκκλησίες, ἀριστουργήματα τῆς μεσαιωνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, καθώς ἐκείνη ἡ ἀνυπέρβλητη Sainte Chapelle τῶ Παρισιῶ. Ἐτυχε ἀκόμα νά σταθῶ μεταπολεμικά

περισσότερο στην Ἀμερική καί λιγώτερο στην Εὐρώπη, μπρός σ' ἄλλες μικρότερες ἐκκλησίες πού ἦσαν κομφοτεχνήματα τῆς πιό "μο-
πέρνας", τῆς πιό ἐξωφρενικῆς, θάλεγε κανεῖς, ἀρχιτεκτονικῆς. Ὅλα ὅμως τούτα τά κομφοτεχνήματα εἶναι κάτι ἀνάλογα μέ τό σονέττο ἢ μέ τό χαριτωμένο τραγουδάκι στην ποίηση. Ἰσοδύναμοι μέ τή με-
γάλη ποίηση, τήν ποίηση πού γράφεται με κεφαλαῖο Π, εἶναι μονά-
χα οἱ Καθεδρικοὶ Ναοί. Αὐτοὶ συνθέτουν τή μεγάλη δόξα τῆς Ἀρχι-
τεκτονικῆς.

Ἡ Μ. Βρεταννία νομίζω πῶς ἔχει τήν ὑπεροχή στή δόξα τῶν κα-
θεδρικῶν ναῶν. Βέβαια ἡ Παναγία τοῦ Παρισίου καί τῆς Chartres εἶ-
ναι ἔργα ἀρχιτεκτονικῆς ἀνεπανάληπτα. Ὁ "Ἅγιος Πέτρος τῆς Ρώ-
μης καί τό Ντουόμο τοῦ Μιλάνου, αἰώνιες δόξες τῆς μεγάλης εἰκα-
στικῆς τέχνης. Ὁ Ἅγιος Στέφανος τῆς Βιέννης κι' ὁ καθεδρικός
ναός τῆς Κολωνίας ὑψώνονται καί τούτοι σά μιά θριαμβευτική ἐπι-
βεβαίωση τοῦ ποιητικοῦ μεγαλείου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιτεκτο-
νικῆς. Δέν τολμῶ νά μνημονεύσω τήν Ἁγία Σοφία τῆς Πόλης, γιατί
δέν εἶχα τήν τύχη νά τήν ἐπισκεφθῶ. Ἀλλά τό πλῆθος, τό μέγεθος,
ἡ κομψότητα καί τό κάλλος τῶν μεγάλων καθεδρικῶν ναῶν τῆς Μ. Βρε-
ταννίας, συναρrouμένα σέ μιά συνθετική ἔκφραση τῆς ἀρχιτεκτονι-
κῆς, τῆς γλυπτικῆς καί τῆς τέχνης τῶν χρωματιστῶν ὑαλωτῶν, προσ-
δίδουν μεγαλύτερο ἠθικό βάρος στην ἱστορία τῆς Ἀγγλικῆς τέχνης.
Καί εἶναι ἓνα μέγιστο μάθημα ποίησης, ἱστορίας καί μεγάλης εἰ-
καστικῆς τέχνης, μιά ἐπίσκεψη στούς καθεδρικούς ναοὺς τῆς York
τοῦ Ripon, τοῦ Diorham, τοῦ Lincoln, τοῦ Gloucester, τοῦ Exeter
χωρίς νά παραλειφθεῖ ὁ Ἅγιος Παῦλος τοῦ Λονδίνου καί τό ἀνυπέρ-
βλητο Ἀββαεῖο τοῦ Westminster, τό φορτωμένο μέ τόση δόξα πα-
λιῶν βασιλιάδων, ποιητῶν καί μεγάλων μορφῶν τῆς ἀγγλικῆς ἱστο-
ρίας. Καί σ' ὅλη τούτη τή παλιά δόξα, πού στήθηκε πέτρα τήν πέ-
τρα ἀπό χιλιάδες γνωστούς, καί ἀγνωστούς τεχνίτες μέσα σ' ἓνα διά-
στημα πάνω ἀπό δέκα αἰῶνες, ἦρθε νά προστεθῆ καί μιά δόξα πῶ και-
ρούμας, ὁ κανουργίος Καθεδρικός Ναός τοῦ Κόβεντρυ. Τό πρόσωπο πῶ-
το τῆς σύγχρονης ἀρχιτεκτονικῆς, πού δέν ὑπακούει σέ κανένα ρυθμό

1 Σημ. σύντ(ἀπό ἄλλο ἀπόσπασμα τοῦ ἄρθρου). Ὁ παλιός ὁ Ἅγιος Μι-
χαήλ, τό ξακουστό χτίσμα τοῦ ΙΔ' αἰῶνα, πού ἔγινε καθεδρικός να-
ός τοῦ Κόβεντρυ τό 1919, γκρεμίστηκε στό φοβερό βομβαρδισμό πού
ἔγινε ἐπό χιτλερικά ἀεροπλάνα τή νύχτα τῆς 14 Νοεμβρίου 1940 καί
πού ἰσοπέδωσε τό μεγάλο αὐτό βιομηχανικό κέντρο. Τήν ἄλλη μέρα
τοῦ βομβαρδισμοῦ οἱ κάτοικοι τοῦ Κόβεντρυ περιμαζέφανε δυό μεγά-
λα καμένα δοκάρια τῆς σωριασμένης στέγης, τά δέσανε σέ σχῆμα
σταυροῦ καί τά στήσανε πάνω σ' ἓνα πρόχειρο θυσιαστήριο καμωμένο
ἀπό πέτρες τῆς γκρεμισμένης ἐκκλησίας. Καί δίπλα στό μεγάλο "Κα-
μένο Σταυρό" στήσανε ἓνα μικρότερο, τό "Σταυρό τῶν Καρφιῶν", σχη-
ματισμένο ἀπό τρία μεγάλα καρφιά πού συγκρατούσανε τή στέγη. Ὁ
"Σταυρός τῶν καρφιῶν" ἔγινε σύμβολο παγκόσμιας συμφιλίωσης. Ἡ

καί σέ κανέναν από τούς κανόνες τῆς παλιᾶς αἰσθητικῆς, ἀλλά ἀ-
ξήνει τό πνεῦμα τοῦ δημιουργοῦ ἐλεύθερο νά ἐπινοήσει τούς πιό
ἀπίθανους συνδυασμούς σχημάτων, μορφῶν καί χρωμάτων, μέσα σέ
μιά πρωτογεννημένη ἀρμονία, εἶναι ὁ πιό εὐγλωττος διερμηνέας
τοῦ διαλυτικοῦ πνεύματος τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα, πού πάει νά μορ-
φώσει μέ τά διαλυμένα στοιχεῖα μιᾶ καινούργια αἰσθητική μέ νέους
τρόπους καλλιτεχνικῆς σύνθεσης.

Ἡ καινούργια ὡστόσο ἀρχιτεκτονική τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τοῦ
Κόβεντρου, μ' ὅλη τήν ἀσυδοσία της στήν ἐπινοήση νέων σχημάτων ἀρ-
μονίας, υπακούει σ' ἓνα ἀ priori βαλμένο αἶτημα. Τά πάντα, σχέ-
δια, σχήματα, χρώματα, διαστάσεις, ἔχουν ποιηθεῖ γιά νά ἐκφρά-
σουν τό καθένα χωριστά ἀπό ἓνα ἐπί μέρους σύμβολο, κι ὅλα μαζί
νά συνθέσουν τό καθολικό σύμβολο τῆς "Χριστιανικῆς Ἐνότητος".
Ἡ ἀνάγκη νά τονισθεῖ ἰδιαίτερα ὅτι ἡ καινούργια ἐκκλησία βγή-
κε μέσα ἀπό τήν παράδοση τῆς παλιᾶς, ἀλλά τήν ξεπέρασε ὀριστι-
κά μέ μιᾶ προέκταση μέσα στό πνεῦμα τῶν νέων καιρῶν, ὑποχρέωσε
τόν ἀρχιτέκτονα νά τῆς δώσει ἓναν καινούργιο προσανατολισμό,
ἀντίθετο πρὸς ἐκεῖνον πού ἔχουν ὅλες οἱ χριστιανικές ἐκκλησί-
ες. Ἡ ἐκκλησία τοῦ Κόβεντρου εἶναι ἴσως ἡ μόνη μεγάλη ἐκκλησία
πού τό ἱερό της δέ βλέπει στήν ἀνατολή ἀλλά στό βορρᾶ. Καί τοῦ-
το γιὰτί χτίστηκε ἀκριβῶς δίπλα στήν παλιά καμμένη ἐκκλησία, σέ
τρόπο πού ὁ κεντρικός ἄξονας τῆς νέας ἐκκλησίας, πού ἐνώνει τό
ἱερό της βῆμα μέ τήν ἀντικρυνή κυρία εἴσοδο, περνάει μέσα ἀπό
τή βόρεια πύλη τῆς παλιᾶς ἐκκλησίας. Καί τήν παλιά ἐκκλησία τήν
ἐνώνει μέ τήν καινούργια ἓνα πανύψηλο στέγαστρο, πού τό κρατοῦ-
νε ὀπῶ λιγνές κυλινδρικές κολῶνες, κτισμένες μέ κοικινωπές πο-
ρῶδεις πέτρες, ὁμοιες μέ τίς πέτρες τῆς καμένης ἐκκλησίας. Ἀ-
νάμεσα στίς κερκινές κολῶνες κρέμονται δυό μεγάλοι ξύλινοι σταυ-
ροί.

Ἔτσι δημιουργεῖται μιᾶ στοά, πού ὀδηγεῖ ἀπό τή βορεινή πύ-

ἐκκλησία τοῦ Κόβεντρου ἔφτιασε κι ἄλλους σταυρούς ἀπό καρφιά τῆς
καμένης στέγης καί τούς ἔστειλε σέ πολλές, ἐκκλησίες τοῦ κό-
σμου νά φέρουνε μήνυμα ἀγάπης στή δοκιμασμένη ἀνθρωπότητα καί
νά τήν καλέσουνε νά μελετήσῃ τό νόημα τῆς χριστιανικῆς συν-
διαλλαγῆς. Τά ἐρεῖπια τοῦ παλιοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ ἀποφασίστηκε
νά μείνουνε γιά νά θυμίζουνε τήν τραγωδία τοῦ πολέμου. Ὁ νέος "Α-
γιος Μιχαήλ" χτίστηκε δίπλα στά ἐρεῖπια. Κ' ἔγινε σύμβολο παγκό-
σμιας χριστιανικῆς ἐνότητος καί νέου πνεύματος. Ἀπό τά 215 ἀρ-
χιτεκτονικά σχέδια πού ὑποβληθήκανε ξεχωρίστηκε τό πιό τολμηρό
σέ σύλληψη, τό πιό "ἐπαναστατικό", τό πιό "μοντέρνο", τό σχέδιο
τοῦ Μπέιζιλ Σπένς (Basel Spence). Ἡ Μ. Βρετανία γιά πρώτη φο-
ρά στήν ἱστορία της, υἱοθέτησε τόσο ἐπίσημα τίς ἀρχές μιᾶς τό-
σο ἐπαναστατικῆς τέχνης. Τά ἐγκαίνια τοῦ νέου ναοῦ γίνανε στίς
25 Μαΐου τοῦ 1962.

λη τοῦ παλιοῦ ναοῦ ἴσα μέσα στήν κεντρική εἴσοδο τοῦ νέου ναοῦ. Ἡ ἴδια τούτη στοά, κατά τόν κάθετο ἄξονά της, ἀποτελεῖ ἕνα πέ-
ρασμα ἀνάμεσα στίς δύο ἐκκλησίες κ' ἐνώνει τά δύο τμήματα τῆς πό-
λης, πού βρίσκονται στίς δύο πλευρές τῆς καινούργιας ἐκκλησίας. Στό ἀνατολικό μέρος τοῦ περάσματος κλιμακῶνεται τό σκαλοπάτια
τῆς κυρίας εἰσόδου, πού κυριαρχοῦνται ἀπό τό λαμπρό γλυπτικό ἔρ-
γο τοῦ Jacob Epstein, τοῦ πιό μεγάλου σύγχρονου γλύπτη τῆς Ἀγ-
γλίας μαζί μέ τόν Henry Moore. Κ' εἶναι τοῦτο τό γλυπτό ἔργο μιᾶ
ἐξοχη παράσταση ἀπό μαῦρο μπρούντζο πού παριστάνει τόν Ἅγιο Μι-
χαήλ μέ ἀνοιχτά φτερά καί μέ τή ρομφαία στό χέρι νά πατᾶ στό κε-
φάλι τοῦ νικημένου Σατανᾶ. Ὁ γλύπτης δέ θέλησε μέ τό ἔργο τοῦτο
νά παραστήσει τυπικά τόν πολιούχο Ἅγιο τῆς ἐκκλησίας, ἀλλά νά ἐκ-
φράσει ἕνα γενικώτερο σύμβολο τῆς νίκης τοῦ δοκιμασμένου ἀνθρώ-
που πάνω στό πνεῦμα τοῦ κακοῦ. Κ' ἴσως γιά τόν λόγον αὐτόν ἡ ἐκ-
φραση τοῦ Ἀρχάγγελου δέν ἔχει τό ὕφος τοῦ θριάμβου, ἀλλά μιᾶ
πραότητα, καί μιᾶ θλίψη ἴσως, γιά τό θλιβερό καθήκον πού ἔχει ἐ-
πιτελεσει.

Καί θυμοῦμαι τώρα ἕνα ἄλλο γλυπτό σύμπλεγμα τοῦ Ἁγίου Μιχα-
ήλ στήν πάλη του μέ τό δαίμονα, πούναι στημένο κοντά στή Cité
στήν ομώνυμη πλατεία τοῦ Παρισιοῦ. Ἐκεῖ ὁ Ἀρχάγγελος ἔχει τό
ὕφος Ρωμαίου θριαμβευτῆ κ' ἡ νεοκλασσική ὑφή τῆς σύνθεσης τό κρα-
τᾶ σέ μιᾶ χρονική ἀπόσταση τούλάχιστο εκατό χρόνων ἀπό τό σύγχρο-
νο γλυπτό τοῦ Epstein. Τό δημιούργημα ὅμως τοῦ Ἀγγλου γλύπτη, πού
ξεπερνάει σέ ὕφος τά ὀκτώ μέτρα, δέν εἶναι στημένο πάνω σέ βά-
θος, ἀλλά ἐφαρμοσμένο στό γυμνό ἐξωτερικό τοῖχο τῆς ἐκκλησίας, ἐν-
τελῶς μετέωρο. Κ' ἔτσι, καθώς ὁ τοῖχος τοῦτος, ὅπως κ' ὄλοι οἱ ἄλ-
λοι τοῖχοι τῆς ἐκκλησίας, εἶναι χτισμένοι μέ ἐλαφρά ὑποκόκκινους
πωρόλιθους, δημιουργεῖ ἕνα ἐξαισίαιο πλαίσιο γιά τό γλυπτό τοῦτο
ἀριστούργημα.

Ὀλόκληρη ἡ πλευρά τῆς κυρίας εἰσόδου εἶναι ἕνα τεράστιο πα-
ράθυρο, πού καλύπτει μιάν ἐπιφάνεια ὕψους περίπου 22 μέτρων καί
πλάτους 16 μέτρων. Στά διαφανῆ του τζάμια εἶναι χαραγμένο, σύμφω-
να μέ τήν ἀντίληψη τῆς πιό "μοντέρνας" αἰσθητικῆς, ἕνα πλήθος ἀ-
πό ἐξαίρετες μορφές ἀγγέλων, προφητῶν, πατριαρχῶν καί ἀγίων, πού
στέκονται ἐκεῖ στήν εἴσοδο, ἑτοιμες νά βοηθήσουν τούς "εἰσιόντας",
γιά τήν προσπέλασή τους πρὸς τόν μεγάλο Σωτήρα.

Κι' ὁ Σωτήρας κάθετα "ἐν ὅλῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ" πάνω στό θρόνο κ'
ἡ μεγαλόπρεπη καί γιγάντια μορφή του πιάνει ὀλόκληρο τόν τοῖχο
τοῦ βάθους κατάντικρου τῆς κυρίας εἰσόδου, ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου στίς
ἄλλες ἐκκλησίες βρίσκεται ἡ κόγχη τοῦ ἁγίου βήματος. Μέ τούτη τήν
τοποθέτηση θέλησαν οἱ καλλιτέχνες νά συμβολίσουν τήν πορεία τοῦ
ἀνθρώπου πρὸς τόν Χριστό διά μέσου τῆς Ἐκκλησίας καί "ταῖς πρε-
σβείαις" τῶν ἀγγέλων καί τῶν ἀγίων. Ἡ μορφή τοῦ Χριστοῦ μαζί μέ
τίς ἄλλες συμβολικές παραστάσεις εἶναι ὑφασμένη πάνω σ' ἕναν τε-
ράστιο τάπητα, τόν μεγαλύτερο τοῦ κόσμου. Ἐχει ὕφος περίπου 24

μέτρα καί πλάτος 13. Σχεδιάσθηκε ἀπό τόν Graham Sidherland καί
πράχθηκε στό Felletin τῆς γαλλικῆς Νορμανδίας μέ τήν οἰκονο-
μική ἀρωγή ἐνός ἀνώνυμου κατοίκου τοῦ Κοβεντρ.

(Συνεχίζεται)

Γ.Θ. Βαφόπουλος

Ἐξόσπασμα ἀπό ἄρθρο πού δημοσιεύτηκε στό περιοδικό "Νέα Ἐστία"
τῆς 1 Ἰουνίου 1965 (ἔτος ΛΘ', τόμ. 77ος, τεύχ. 910)

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ II: ΠΟΙΗΣΗ

ΑΦΙΕΩΜΑ ΣΤΟ ΝΤΑΝΤΕ

Ο ΔΑΝΤΗΣ, Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

Ὅλος ὁ κόσμος τιμᾷ τίς μέρες αὐτές τόν Ἰταλό ποιητή Ντάντε
Ἀλιγκέρι. Τά στρατόπεδα συγκεντρώσεως τοῦ Μπούχενβαλντ καί τοῦ
Θσβεντσίμ ἐπισκίασαν τή φρίκη τῆς δαντικῆς "Κόλασης", ἐνῶ ἡ
καμψη τῆς Χιροσίμα καί τοῦ Ναγκασάκι ἦταν φοβερώτερη κι ἀπό τή
εὐλογία ἐκεῖνη πού ἔκαλε τήν ψυχή τοῦ ποιητῆ. Ἀλλά τό μεγάλο βί-
βλίο του μᾶς συγκινεῖ καί σήμερα, γιατί μᾶς μιλά γιά τόν νέο ἀν-
θρώπο, πού καταδίκασε τόν παλιό κόσμο κι ἀναζητοῦσε λαίμαργα τήν
ἐπέντηση στά ἐρωτήματα πού τόν βασάνιζαν..

"Τό τέλος τοῦ φεουδαρχικοῦ μεσαίωνα κι ἡ ἔναρξη τῆς σύγχρο-
νης καπιταλιστικῆς ἐποχῆς - ἔγραφε ὁ Ἑνγκελς - σημειώθηκαν ἀπό
μιά γιγάντια μορφή. Εἶναι ὁ Ἰταλός Δάντης, ὁ τελευταῖος ποιη-
τής τοῦ μεσαίωνα καί σύγχρονα ὁ πρῶτος ποιητής τῶν νέων χρόνων".

Ὁ Ντουράντε Ἀλιγκέρι - αὐτό εἶναι ὁλόκληρο τ' ὄνομά του -
γεννήθηκε στή Φλωρεντία τό 1265. Τήν ἐποχή ἐκεῖνη ἡ φεουδαρχική
ἐξέλιξη πλησίαζε στήν κρίση της. Ἀρχίζε μιά νέα ἐποχή, πού προ-
οικονομίζεταν τή μεγάλη προοδευτική ἀνατροπή πού μπήκε στήν ἱστορία
μέ τήν ὀνομασία τῆς ἐποχῆς τῆς Αναγέννησης. Κήρυκας αὐτῆς τῆς
μεταβατικῆς περιόδου ἦταν χωρίς νά τό νοιώθῃ αὐτό ὁ Δάντης.

Γιός τῆς ἐλεύθερης Φλωρεντίας, τῆς πλούσιας καί δραστηρίας
κοινοῦτητας, πού διεξήγαγε ἐπίμονο ἀγῶνα κατά τῶν υπερασπιστῶν
τοῦ φεουδαρχικοῦ καθεστῶτος, ὁ Δάντης ἀγωνιζόταν γιά τά συμφέ-
ροντα τῆς γενέτειράς του μέ τό σπαθί καί μέ τήν πένα. Ἦταν
ποιητής, μαχητής τῆς ἐθνοφυλακῆς τῆς πόλης, κοινωνικός παράγον-
τας, διπλωμάτης.

Μετέχοντας στην πάλη τῶν πολιτικῶν ομάδων πού διεκδικοῦσαν τήν ἐξουσία στή Φλωρεντία, ὁ Δάντης βρέθηκε στήν ἐξορία. Τά πικρά χρόνια τῆς προσφυγιάς δέν τόν ἔσπασαν. Τά ποιητικά του σχέδια γίνονταν ὄλο καί πλατύτερα, ὄλο καί πιο μεγαλειώδη. Ὀνειροενοῦταν πιά ὄχι μόνο τό πάρα πέρα μεγαλεῖο τῆς πατρικῆς του Φλωρεντίας, ἀλλά καί τόν περιορισμό τῆς παπικῆς ἐξουσίας, τή συνένωση ὅλης τῆς Ἰταλίας, πού ἦταν χωρισμένη ἐκεῖνα τά χρόνια σέ πολυάριθμα ξεχωριστά κρατίδια, ἀρπαγμένα ἀνάμεσά τους καί παραδομένα στήν ἀλληλοσφαγή.

Ἄστεγος, ἐξαθλιωμένος, ἀποσπασμένος ἀπό τήν οἰκογένειά του πλανιόταν ὁ Δάντης στίς πόλεις καί τούς πύργους τῆς Ἰταλίας ἀναζητώντας μάταια τήν κατανόηση καί τήν υποστήριξη.

Τότε ἀκριβῶς εἶδε καί τίς βαρειές λεπτομέρειες τῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ του, γνώρισε τίς προσδοκίες καί τίς ἐλπίδες του, ἐκτίμησε τή σοφία καί τή δύναμή του, ἔνοιωσε τόν ἀνεξάντλητο πλοῦτο τῆς γλώσσας του.

Στά τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του ὁ ποιητής ἐγκατεστάθηκε στήν παλιά ἡσυχη πόλη Ραβέννα. Αὐτή ἡ ἐποχή ἀποδείχτηκε κι ἡ πιό ἐντατική, ἡ πιό καρποφόρα περίοδος τοῦ δημιουργικοῦ ἔργου τοῦ Δάντη.

Στήν Ραβέννα ὀλοκλήρωσε τή "Θεῖα Κωμωδία" του - τήν "ὄγκωδη αὐτή ἐποποιία" ὅπως τήν ἀποκάλεσε ὁ Ρῶσος Τσερνισέβσκι.

"Ἡ Θεῖα Κωμωδία" εἶναι ἡ κορυφή τοῦ δημιουργικοῦ δρόμου τοῦ Δάντη. Τώρα πιά τό πρῶτο βιβλίο του -- ἡ "Νέα Ζωή", πού τήν εἶχε γράψει στά νεανικά του χρόνια, πολύ καιρό πρῖν ἀπό τήν ἐξορία του - ἦταν βιβλίο ενός ποιητῆ πρωτόβαλτου. Ἡ σαγηνευτική μορφή τῆς Βεατρίκης, τῆς Φλωρεντινῆς κοπέλλας πού προκάλεσε τόν ἔρωτα στόν Δάντη, στάθηκε μιά ἀπό τίς μεγάλες ἀποκαλύψεις τῆς παγκόσμιας ποίησης.

Ἡ πάλη τοῦ νέου μέ τό παλιό, ἡ πάλη μέ τόν ἴδιο τόν ἑαυτό του, πού κατά πᾶσαν πιθανότητα τίς περισσότερες φορές δέν τήν ἀίσθανόταν, ἡ θαρραλέα ἐξόρμηση πρὸς τό νέο γίνονται μέ ἰδιαίτερη οὐξύτητα αἰσθητά στή "Θεῖα Κωμωδία".

Υπενθυμίζουμε ὅτι ὁ ἄγιος ὁ Δάντης δέν ἀποκαλοῦσε ἔτσι τό βιβλίο του. Αὐτός θεωροῦσε τό ποίημά του "κωμωδία", μιά κι αὐτό τέλειωνε "εὐχάριστα καί χαρούμενα", καθώς ἐπίσης κι ἐπειδή ἦταν γραμμένο στήν ἀπλή λαϊκή γλώσσα, καί - σέ σύγκριση μέ τό μεγαλεῖο τῶν "ἀρχαίων ποιημάτων" - σ' ἕνα στυλ συνηθισμένο, "νέο" καί σ' ὅλους κατανοητό.

Μόνο ἔπειτα ἀπό πολλά χρόνια, ὅταν τό ποίημα ἔγινε ἀντικείμενο θαυμασμοῦ, τό ἀποκάλεσαν "θεῖο", δηλαδή ἀπαράμιλλο, θαυμάσιο.

Ἡ "Θεῖα Κωμωδία" τοῦ Δάντη εἶναι ἕνα ποίημα βαθειά ἀλληγορικό, παραβολικό. Ὁ ποιητής ἀποκλίνει πρὸς τίς πλατείες καί τολ-

μηρές γενικεύσεις.

... Η "Θεία Κωμωδία" είναι η πρώτη αφήγηση στην παγκόσμια λογοτεχνία για την πνευματική ανάπτυξη του ανθρώπου, για τον δύσκολο, τόν γεμάτο κινδύνους δρόμο προς την αλήθεια, που άνοιξε για τον εαυτό του ο Δάντης μέσα στην αιώνια ζωντανή αρχή της αγάπης, που κινά όλο τό Σύμπαν.

Ναί, στην περίπτωση αυτή ορθώνεται μπροστά μας η μορφή που γεννήθηκε μέσα στη θρησκευτική συνείδηση του ανθρώπου του 14ου αιώνα. Αλλά πόσο σοβαρή σημασία έχει το γεγονός ότι πρόκειται για μία δημιουργική αρχή κι όχι για τους θείους κανόνες του χριστιανισμού προς τιμήν των οποίων έλαμπαν οι φωτιές της Ιερής εξέτασης κι έξοντώνονταν ολόκληροι λαοί.

... Τό πιό ζωντανό, τό πιό ρεαλιστικό μέρος στό ποίημα είναι ο ίδιος ο Δάντης. Τόν βλέπουμε ολόϊδιο κι όχι σαν άλληγορία.

Μπροστά μας ορθώνεται ο φλογερός, ο πιστός άνθρωπος στις πεποιθήσεις του εως τις τελευταίες μέρες της ζωής του, που βασανίζεται και καίγεται μέσα στη φωτιά των ανησυχιών και των αμφιβολιών, που μιλά διαρκώς και άπαρηγόρητα για τή θλιβερή τύχη της δυστυχισμένης πατρίδας του.

... Ο Δάντης όνειροπολούσε για μία λογοτεχνία που θα ικανοποιούσε τις πνευματικές ανάγκες του λαού. Κι' ο ίδιος δημιούργησε ένα από τά πρώτα έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας που εξέπληξαν αυτόν τόν προορισμό κι έχουν τό δικαίωμα νά αποκαλούνται αληθινά λαϊκά. Τό ποίημά του έγινε τό καμάρι του Ιταλικού λαού.

Δέν είναι τυχαίο ότι η "Θεία Κωμωδία" του Δάντη έγινε τό υπόδειγμα κι η σχολή, για τις νέες γενεές των ποιητών και των συγγραφέων της Ιταλίας. Τό ποίημά του έγινε η πηγή της λαϊκής σοφίας, που τήν αποκαλύπτει και τήν διακρινίζει ο ποιητής σε πολυάριθμους στίχους του, οι οποίοι μετατράπηκαν μέ τόν καιρό σε παροιμίες, σε επιγράμματα και σε αποφθέγματα.

Τόν μεγάλο Ιταλό ποιητή τόν ξερούν και τόν αγαπούν από παλιά οι λαοί της Σοβιετικής Ένώσεως. Ο Ποϋσκιν κι οι φίλοι του έβλεπαν στό πρόσωπο του "αύστηρου Δάντη" τόν θαρραλέο κριτή των βασιλιάδων και των Παπών. Οι ποιητές μας Μπλόκ και Μπριουσόφ τόν εξήγησαν.

Η μορφή του Δάντη ξαναγεννιέται κάθε τόσο στους στίχους των Σοβιετικών ποιητών. Η μετάφραση της "Θείας Κωμωδίας" που έγινε από τόν Μ. Λαζίνσκυ τιμήθηκε μέ τό κρατικό βραβείο. Τά βιβλία του Δάντη εκδίδονται στις γλώσσες όλων των λαών της Σοβιετικής Ένώσεως.

Ρ. Λαμάριν, σοβιετικός κριτικός. Αποσπάσματα από άρθρο δημοσιευμένο στην εφημερίδα Ισβέστια (από μετάφραση που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Νέα της 22 και της 23 Ιουνίου 1965).

ΑΠΟΣΜΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ "ΘΕΙΑ ΚΩΜΩΔΙΑ "

Α' Ω ΠΟΣΟΙ

"Ω πόσοι άπάνου έκει λογιούνται βασιλιάδες
τρανοί, πού έδω σάν χοϊροι θά σταθοῦν στή λάσπη
φριχτήν άφίνοντας όπίσω καταφρόνια.

Ντάντε Άλιγκέρι. Άπό τήν "Κόλαση" (Η'49-51)
Μετάφραση Γ. Καλοσγούρου

Β' ΝΙΚΑ

Ήρθε ο καιρός τήν τεμπελιά ν' άφήσεις
μιλά ο σοφός, σέ πούπουλα κανέννας
δέ βρήκε ή σέ παπλώματα τή δόξα.
Κι ο πού άδοξα τή ζήση σπαταλεύει
τόσο στή γής δικό του άχνάρι άφήνει
όσο τό κύμα άφρός, καπνός στό άγέρι.
"Ορτσα ψηλά, καί νίκα τήν άγκούσα
μέ τήν ψυχή πού κάθε έμπόδιο ρίχνει,
άν δέ λυγάζει μέ τό βαρύ κορμί της.

Ντάντε Άλιγκέρι. Άπό τήν "Κόλαση" (ΚΔ'46-54)
Μετάφραση Ν. Καζαντζάκη

Γ' ΑΓΓΕΛΙΚΟ ΚΑΛΕΣΜΑ

Τ' όμορφο πλάσμα κατά μάς έρχόταν
άσπροντυμένο κι έλαμπε η μορφή του
καθώς τρεμολαμπίζει τό μεράστρι.
Τά μπράτσα άνοιεί, τίσ φτέρουγες, καί λέει:
" Έλάτε, έδω κοντά τά σκαλοπάτια
καί βολικά ν' άνέβετε μπορεϊτε.
Περίσσια λίγοι άσκούν τό κάλεσμά μου,
ώ σοϊ τ' άνθρώπου νά πετᾶς πλάσμένο
ψηλά, γιατί μέ λίγο άγέρα πέφτεϊς;

Ντάντε Άλιγκέρι. Άπό τό "Καθαρήριο" (Ε'88-95)
Μετάφραση Ν. Καζαντζάκη

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΙΙΙ : ΜΥΘΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Ο ΚΡΙΣΝΑ

Έμφετός μύθος

συνέχεια από τό προηγούμενο Δελτίο

- Κάνσα, αίματόδιφε του Ταύρου γιέ,
καί σύ Νυσούμπα, κύρη του Φιδίου,
πού στήσατε τόν πόλεμο στά βάρη τῶν δασῶν
τῶν ἀχίους ρίσχους εἰωχνοντας,
ὁ γιός τῆς Ντεβακή δέν πέθανε
κι ὁ θρόνος σας λύγᾶ.

Μονάχος ὁ τυφλός ἄ βασιλιάς τῶν ρίσχων,
ὁ Βασίστας,
κρατώντας μιά ἀντιλόπη γιά ὀδηγό,
μέσ στ ἅγιο δάσος του Ξαναγυρνᾶ.

- Ποιός νάναι ὁ ἥρωας τοῦ Μεροῦ,
πού τῆς Καλί τό φίδι σώριασε νεκρό;
Κοντά μου φέρτε τόν προστάτη
τόν μάγο τόν Βασίστα νά σκοτώσει,
μαζί μέ τό παιδί τῆς Ντεβακή.

- Ἐλα κι ὁ Κάνσας Κρίσνα σέ προσμένει,
γιὰ ἀρματηλάτη σέ ζητᾶ.

- Ὁ Κάνσας, ὁ μέγανος βασιλιάς,
μήν εἶναι ἐκεῖνος πού ποτέ του δέν ἀλλάζει
καί θά μού πει τήν μάνα μου πού θά τή βρω;

"Ἐκλάβε τόν Κρίσνα φέρτε μου κοντά μου".

Τρεῖμον τά χερίᾶ τῆς Νυσούμπα
καί μάγισσα, μέ φίλτρα Ξαναγιωνεῖ.

- Ἡρθές κοντά μου ὦ ἥρωα τοῦ Μεροῦ.

Στό μέτωπό σου ἀτάραχη ἡ γαλήνη
ὡσαν τ ἀπάτητᾶ τά χιονία τοῦ Ἰμαβάτ.

Θῆρατε κι ἀνίκητε θάν τόν μέγανον Ἴντρα,
κι ἀγνώριστός ἀπ ὀλους κι ἀπό σένα
τή θῆρα στό κεφάλι σου κανένας δέν τή βλέπει.

Ἐλα, κ ἐγώ τό ἄρομο σου θ ἀνοίξω
κι ὁ κόσμος μπρός στά πόδια σου θά πέσει.

- Ὁ Μαχαντέβας ἀπ τό στόμα σου μιλεῖ;

Πες μου τή μάνα μου πού θά τή βρω;

Ποῦ νάναι κείνος πού ποτέ του δέν ἀλλάζει

καί πού θά Ξαναἰδῶ τόν ἅγιο γέροντα

πού στό πανύψηλο Μεροῦ μού μίλησε μιά μέρα;

Κουτέ, πού κυνηγᾷς μονάχα τὰ ὄνειρα,
δέ βλέπεις μπρός στά μάτια σου τούς θησαυρούς τῆς Γῆς;
Στόν υπνο του τόν βασιλιά τόν Κρίνα σκοτώσέ τον.

Τό στέμμα στό κεφάλι σου θά βάλω.

"Ἐλα, καί σ' ἀγαπῶ, σέ θέλω".

Τά χέρια τῆς τυλίξαν τόν λαιμό του,
μά ο Κρίνα μέσ στά μάτια πού ἄστραφταν

εἶδε τά φίδια τῆς Καλί

πού χόρευαν μέσ στήν ολόμαυρη σπηλιά.

Ποτέ. Τόν βασιλιά, πιστός προστάτης του,

ποτέ δέν θά προδώσω.

Ἐσύ εἶσαι ἡ κόρη τοῦ Φιδιοῦ

καί θά πεθάνεις.

(Συνεχίζεται)

Ἄγλ. Ζάννου

Ἀπό τή συλλογή "Ποιήματα"

Η ΜΙΚΡΗ ΣΕΙΡΗΝΑ

συνέχεια ἀπό τό προηγούμενο Δελτίο καί τέλος

"Δέ μ' ἀγαπᾷς πιά πολύ ἀπ' ὅλες τίς ἄλλες;" Νά τί μοιάζανε νά
λένε τὰ μάτια τῆς ἄμοιρης τῆς παιδούλας τήν ὥρα πού τήν πῆρε τό
ρηγόπουλο στήν ἀγκαλιά του καί τῆς ἔδωσε ενα φιλί στό μέτωπο.

- Καί βέβαια, ἀποκρίθηκε ο πρίγκηπας. Γιατί ἔχεις πιά καλή
καρδιά ἀπ' ὅλες τίς ἄλλες. Μοῦ εἶσαι πιά ἀφοσιωμένη καί μοιάζεις
μέ μιά κόρη πού εἶδα μιά μέρα, μά πού σίγουρα δέ θά τήν ξαναδῶ
ποτέ πιά. Βρέθηκα μέσα σ' ενα καράβι καί τό καράβι βούλιαξε. Τά
κύματα μέ ρίξανε στή στεργιά, κοντά σ' ενα μοναστήρι, όπου μέ-
νουνε παλλές κοπέλες. Ἡ μικρότερη ἀπ' ὅλες τους μέ βεῖκε στήν ἀ-
κροπελαγιά καί μοῦ γλίτωσε τή ζωή. Μά μόνο δυό φαρές τήν εἶδα.
Ποτέ στή ζωή μου δέ θά μπορέσω ν' ἀγαπήσω ἄλλη. Ἐ λοιπόν, τῆς
μοιάζεις. Ὅρες ὥρες μάλιστα ἡ εἰκόνα σου παίρνει τῆς δικιάς της
τή θέση στήν καρδιά μου.

- Ἀλίμονο, σκέφτηκε ἡ σειρηνούλα, δέν τό ξέρει πώς ἐγώ τόν
πῆρα ἀνάμεισ ἀπ' τά κύματα στό μοναστήρι. Ἀγαπᾷ ἄλλη. Ὅσῳ
κείνη ἡ κοπέλα εἶναι κλεισμένη στό μοναστήρι. Δέ βγαίνει ποτέ.
Μπορεῖ καί νά τήνε ξεχάσει γιά μένανε. Γιά μένανε
πού ὅσο ζῶ θά τόν ἀγαπᾶω καί θά τοῦ εἶμαι ἀφοσιωμένη.

"Τό πριγκηπόπουλο θά παντρευτεῖ μέ τοῦ γειτονικοῦ βασιλιά
τή χαριτωμένη τή θυγατέρα. Ἀρματώνει καράβι μεγαλόπρεπο γιά νά
τοῦ κάνει τάχατες ἐπίσκεψη, μά ἡ ἀλήθεια εἶναι πώς θά πάρει τήν
κόρη του γυναίκα".

Σάν τ' ἄκουσε ἡ σειρήνα, χαμογέλασε. Γιατί καλύτερά της κα-
θένας δέν ἤξερε τό τί σκεφτότανε τό βασιλόπουλο. Τῆς εἶχε πεῖ:
"Μιά κ' εἶν ἀπαίτηση τοῦ πατέρα μου καί τῆς μάνας μου, θά πάω
νά τήνε δῶ τήν ὁμορφη τή βασιλοπούλα. Μά ποτέ δέ θά μέ κάνουνε
μέ τό ζόρι νά τήνε πάρω γυναίκα. Δέ μοιάζει σάν κ' ἐσένανε μέ τό
καρδίτσα: τοῦ μοναστηριοῦ. Καί κάλλιο τόχω νά σέ πάρω ἐσένανε, δύ-
στυχη παιδούλα, πού δέν ξέρω πούθεν ἔρχεσαι, μά πούχεις μάτια
τόσο ἐκφραστικά, ἐσένανε κι ἄς μήν ἔχεις φωνή".

"Ἐφυγε τό βασιλόπουλο.

Τήν ὥρα πού τῆςμίλαγε, τῆς φίλησε τά μακριά της τά μαλλιά,
"Ἐλπίζω νά μήν τή φοβῆσαι τή θάλασσα", τῆς εἶπε στό καράβι
τοῦ τούς πῆγαινε.

Υστερα τῆςμίλησε γιά τίς φουρτούνες, γιά τή θάλασσα τήν ἀ-
γειμενή, γιά τά παραξένα τά ψάρια καί γιά ὅλα ὅσα βρίσκουν οἱ
βουτηχτάδες στό βυθό. Αὐτά τά λόγια τήν κάνανε νά χαμογελάσει
γιατί τό βυθό σίγουρα τόν ἤξερε καλύτερα ἀπό τόν καθένανε.

Κάτου ἀπ' τό φεγγαρόφωτο καθότανε στήν κουπαστή, τήν ὥρα πού
ἦταν οἱ ἄλλοι κοιμισμένοι, καί βύθιζε τή ματιά της μέσ στό διά-
φανο τό νερό. Τῆς φαινότανε πώς ξεχώριζε τό παλάτι τοῦ πατέρα
της καί τή γριά τή γιαγιά της νάχει τά μάτια της καρφωμένα
στήν καρίνα. Μιά νύχτα παρουσιάστηκανε μπροστά της οἱ ἀδερφάδες
της. Τήν κοιτούσανε λυπημένες καί χτυπούσανε τό στήθος τους. Ἡ
σειρηνούλα τούς ἔγνεψε νά πᾶνε κοντά της. Γύρευε νά τούς δώσει
νά καταλάβουνε πώς ὅλα πηγαίνανε καλά. Μά κείνη τή στιγμή σίμωσε
ὁ μοῦτσος κ' οἱ σειρήνες χαθήκανε ἀπό μπρός του. Καί τοῦ ναυτο-
πουλου τοῦ φάνηκε πώς εἶδε μονάχα τόν ἀφρό τῆς θάλασσας.

Τήν ἄλλη μέρα μῆκε τό καράβι στό λιμάνι τῆς πολιτείας ὅπου
βασίλευε ο γειτονικός βασιλιάς. Σημάνανε ὅλες οἱ καμπάνες. Ἀπ'
τά καμπαριὰ ἀντιλαλήσε ὁ ἄχος τους. Κι' οἱ στρατιῶτες μῆκανε
στή γραμμή κάτου ἀπ' τίς σημαῖες τους, πού κυματίζανε. Κάθε μέρα
εἶχανε πανηγύρια καί χορούς καί βεγγέρες. Μά ἡ βασιλοπούλα ἀκό-
μα δέν εἶχε γυρίσει ἀπ' τό μοναστήρι, ὅπου τῆς εἶχανε δώσει μόρ-
τωση ἐξαιρετική.

Ἡ σειρηνούλα εἶχε μεγάλη περιέργεια νά δεῖ τῆς βασιλοπούλας
τήν ὁμορφιά. Ἐπί τέλους τήν εἶδε. Αναγκάστηκε νά παραδεχτεῖ πώς
ποτέ της δέν εἶχε δεῖ τόσο ὁμορφο πρόσωπο, τόσο ἄσπρου δέρμα καί
τόσο γοητευτικά μάτια μαῦρα καί μεγάλα.

"Ἐσύ εἶσαι. βροντοφώναξε τό βασιλόπουλο, μόλις εἶδε τή βασι-
λοπούλα. Ἐσύ μου γλίτωσες τή ζωή στήν ἀκροπελαγιά." Ἐσφιξε στήν
ἀγκαλιά του τήν ἀρραβωνιαστικιά του, πούχε κοκκινήσει. Ἀφάντα-
στη εἶν ἡ εὐτυχία μου. Ξακολούθησε γυρνώντας κατά τή μικρή σει-
ρήνα. Ὁ μεγαλύτερός μου πόθος ξεπληρώθηκε, θάσαι κ' ἐσύ μαζί μου
εὐτυχισμένη, γιατί ἀπ' ὅλους πιότερα ἐσύ μ' ἀγαπᾶς".

Ἡ κόρη τῆς θάλασσας φίλησε τὸ χέρι τοῦ βασιλόπουλου, κι ἄς
εἶγισ' ἡ καρδιά της.

Τῆ μέρα πού θάνανε τό γάμο του ὁ νιός π' ἀγαποῦσε, θά πέθαινε κείνη καί θά γινόταν ἀφρός.

Ἡ χαρά βασίλευε παντοῦ. Οἱ κράχτες διαλαλήσανε τ' ἀρραβωνιάσματα σ' ὅλους τούς δρόμους μέ τρουμπέτες. Λέδι μοσκομύριστο ἔκαφε μέσ σ' ἀσημοκάντηλα τῆς μεγάλης ἐκκλησιᾶς. Οἱ παπάδες κουνούσανε τά λιβανιστήρια. Οἱ δύο μελλόνουφοι πιαστήκανε ἀπ' τό χέρι καί πήρανε τήν εὐλογία τοῦ δεσπότη. Ντυμένη στό μετάξι καί στό χρυσάφι ἡ μικρή σειρήνα παραβρισκότανε στήν τελετή. Μά τίποτα ἄλλο δέ σκεφτότανε παρά τό θάνατό της, πού ζύγωνε, κι ὅλα ὅσα εἶχε χάσει σ' ἐτοῦτο τόν κόσμο.

Τό ἴδιο βράδυ οἱ νιοπαντροὶ μαρκάρανε. Πέσανε κανονιές. Ὁ-λες οἱ παντιέρες ἀρμενίζανε στόν ἀέρα. Μέσ στή μέση τοῦ карабиού ἦτανε στημένη μιὰ βασιλική σικηνή ἀπό μάλαμα καί πορφύρα. Ἐκεῖ μέσα εἶχαν ετοιμάσει ἕνα βαρύτιμο κρεβάτι. Τά πανιά φουσκώσανε καί τό καράβι ἀνάλαφρο γλίστρησε πάνω στή θάλασσα τῆ διάφανη.

Κόντευε νά νυχτώσει. Ἀνάφανε τά πολύχρωμα φανάρια. Κ' ἰοὶ νά-τες χαρούμενοι στήσανε τό χορό στήν κουβέρτα τοῦ карабиού. Ἡ μικρή σειρήνα θυμήθηκε τότες τῆ βραδυά πού πρωτοεἶδε τόν κόσμον τῶν ἀνθρώπων. Μπήκε κι αὐτή στό χορό ἀνάλαφρη σάν τό χελιδόνι κι ὁ-λος ὁ κόσμος τήν κοιτοῦσε σαστισμένος καί τήν ἔπαιρνε γιά πλάσμα υπεράνθρωπο. Μά γλώσσα δέ μπορεῖ νά πεῖ τό τί γινότανε στήν καρδιά της. Κεῖ πού χόρευε συλλογιότανε κείνονε πού γιά χάρη του ἀπαράτησε τῆ φιλία της καί τήν πατρίδα της, θυσίασε τῆ φωνή της τῆ μαγευτική καί τραβήξε ἀνείπωτα βάρσανα. Κείνη ἡ νύχτα ἦ-τανε ἡ στερνὴ πού ἀνάσαινε ἡ σειρήνα τόν ἴδιο ἀέρα μέ τό βασιλό-πουλο, ἡ στερνὴ νύχτα πού μποροῦσε νά θωρεῖ τῆ θάλασσα τῆ βαθιά καί τόν οὐρανό μέ τ' ἀστρα. Νύχτα παντοτινὴ τήν καρτεροῦσε, νύ-χτα δίχως ὄνειρα, ἀφοῦ ψυχὴ ἀθάνατη ἀκόμα δέν εἶχε. Ἰσαμε τῆ νύ-χτα βασίλεφε ἡ χαρά, βασίλεφε τό κέφι. Ὡς κ' ἡ σειρήνα γελοῦσε καί χόρευε. Μά εἶχε τό θάνατο στήν καρδιά της.

Στό τέλος ὁ πρίγκηπας κι ἡ πριγκηπέσσα ἀποτραβηχτήκανε στή σικηνή τους. Ὁλα σιωπάσανε. Κι ὁ τιμονιέρης ἔμεινε μόνος του, ὄρ-θιος μπροστά στό τιμόνι. Ἡ μικρὴ σειρήνα ἀκουμπῶσε τ' ἄσπρα της τά μπράτσα καί κοιτοῦσε κατὰ τ' ἀνατολικά, κατὰ τήν αὐγή. Τόξε-ρε πῶς ἡ πρώτη ἡλιαχτίδα θά τῆ σκότωνε.

Ἐάφνου βγήκαν οἱ ἀδερφάδες της ἀπ' τῆ θάλασσα. Κατὰ χλωμες ἦ-τανε κι αὐτές, ὅπως ἦτανε κ' ἡ μικρὴ σειρήνα. Τά μακριά τους τά μαλλιά δέν ἀνεμίζανε πιά στόν ἀέρα. Τηὺς τάχανε κόψει.

"Τά δώσαμε τῆς μάγισσας, εἶπανε. Τῆς τά δώσαμε γιά νά σε σώ-σει ἀπό τό θάνατο. Μᾶς ἔδωσε ἕνα μαχαίρι πολὺ τροχισμένο. Νά το. Πρὶν νά βγεῖ ὁ ἥλιος, πρέπει νά τό μπήξεις στήν καρδιά τοῦ πρίγκηπα. Κι αἶμα πέσει πάνω στά πόδια σου τό αἶμα του τό ζεστό ἀκό-μα, θά σμιξοῦνε καί θά γίνουνε φαροουρά. Θά ξαναγίνεις σειρήνα. Θά μπορέσεις νά ξαναμπεῖς στό νερό μαζί μας. Καί μόνο σά φτάσεις

στά τρακόσα σου χρόνια θά χαθεῖς, θά γίνεις ἀφρός. Μά κάνε γλήγορα. Γιατί πρὶν νά βγεῖ ὁ ἥλιος, πρέπει ὁ ένας ἀπ' τούς δύο σας νά πεθάνει. Σκότωσέ τονε καί ξαναγύρισε κοντά μας. Τή βλέπεις κείνη τήν κόκκινη γραμμή στό θαλασσόφουδο; Μέσα σέ λίγα λεπτά θά φανεῖ ὁ ἥλιος κι ὅλα θά τελειώσουνε γιά σένανε".

Βαρουναστενάζοντας βουτήξεανε στή θάλασσα.

Ἡ μικρή σειρήνα τράβηξε τήν κουρτίνα τῆς σκηνῆς κ' εἶδε τή νιόνυφη νά κοιμάται μέ τό κεφάλι της ἀκουμπισμένο στό στῆθος τοῦ πρίγκηπα. Πῆγε σιμά τους. Ἐσκυψε καί φίλησε τό μέτωπο κεινοῦ πού τόσο τόν ἀγάπησ' ἡ καρδιά της. Ὑστερα γύρισε κ' εἶδε τήν ἀνατολή ὅλο καί περσότερο νά λάμπει. Κοίταξε πρῶτα τό κοφτερό μαχαίρι κ' ἔπειτα τόν πρίγκηπα, πούλεγε σ' ὄνειρό του τ' ὄνομα τῆς γυναίκας του. Μέ χέρι τρεμάμενο σήκωσε τό μαχαίρι καί... τό πέταξε στή θάλασσα μακριά. Κεῖ πούπεσε τό μαχαίρι, θαρρεῖς καί ξεπετάχτηκαν ἀπ' τό νερό σταλαματιές αἶμα. Ἡ σειρήνα κοίταξε ἀλη μιὰ φορά τόν πρίγκηπα καί ζίχτηκε στή θάλασσα. Ἐκεῖ ἔνιωσε τό κορμί της νά λιώνει, νά γίνεται ἀφρός.

Κείνη τή στιγμή βγήκε ὁ ἥλιος μέσ' ἀπ' τῆς θάλασσας τά κύματα. Οἱ ἀχτίδες του γλυκές κ' εὐεργετικές πέφτανε πάνου στόν κρῦν τόν ἀφρό κ' ἡ μικρή σειρήνα δέν ἔνιωθε τόν εαυτό της πεθαμένο. Εἶδε τόν ἥλιο τόν ὀλόλαμπρο, τά σύγνεφα τά πορφυρόχρωμα. Ἀπό πᾶνου της πετούσανε χιλιάδες πλάσματα διάφανα, οὐράνια. Οἱ φωνές τους σχηματίζανε μελωδία μαγευτική, μά τόσο λεπτή πού ἀφτί ἀνθρώπινο δέ μπορούσε νά τήν ἀκούσει, ὡπως καί δέ μπορούσε ἀνθρώπινο μάτι νά τά δεῖ κείνα τά πλάσματα. Ἡ κόρη τῆς θάλασσας εἶδε πῶς εἶχε κορμί ὁμοιο μέ τά δικά τους καί πῶς αὐτό τό κορμί λίγο λίγο ξεκολλοῦσε ἀπ' τόν ἀφρό.

"Ποῦ εἶμαι; ρώτησε. Τή φωνή της καμιά μουσική δέ μπορεῖ νά μᾶς κάνει νά τή φανταστοῦμε.

"Μέ τίς κόρες τοῦ ἀέρα, ἀποκριθήκαν οἱ ἄλλες. Ἡ σειρήνα δέν ἔχει ἀθάνατη ψυχή καί μόνο μέ τήν ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου μπορεῖ ν' ἀποκτήσει. Ἡ αἰώνια ζωή της κρέμεται ἀπό ξένη δύναμη. Ὅπως ἡ σειρήνα ἔτσι κ' οἱ ἀεροκόρες ἀθάνατη ψυχή δέν ἔχουνε. Μά μπορούνε νά τήν κερδίσουνε μέ τίς καλές τους πράξεις. Πετᾶμε στούς τόπους τούς ζεστούς ὅπου ὁ ἀέρας ὁ μολεμένος σκοτύνει τούς ἀνθρώπους. Τούς πᾶμε τή δροσιά. Σκορπάμε στήν ἀτμόσφαιρα τή μοσκοβολιά τῶν λουλουδιῶν. Ὅπου περνᾶμε φέρνουμε βοήθεια, ξαναφέρνουμε τήν υἰεῖα. Ἀμα κάνουμε τό καλό τρακόσα χρόνια, μάς δίνεται ψυχή ἀθάνατη γιά νά πάρουμε κ' ἐμεῖς μέρος στῶν ἀνθρώπων τήν εὐτυχία τήν παντοτινή. Δύστυχη σειρηνοῦλα. ἔκανες μ' ὅλη σου τήν καρδιά τίς ἴδιες προσπάθειες μ' ἐμᾶς, σάν κ' ἐμᾶς πόνεσες. Κι ἀφοῦ νίκησες τίς δοκιμασίες σου, ἀνέβηκες ἴσαμε τον κόσμον ὅπου ζοῦνε τ' ἀέρια τά πνεύματα. Κ' ἐδῶ στό χέρι σου εἶναι μέ τά καλά σου τά ἔργα νά κερδίσεις ἀθάνατη ψυχή".

Κ' ἡ μικρή σειρήνα σήκωσε τά χέρια της πρὸς τόν οὐρανό καί

για πρώτη φορά στη ζωή της ἔχυσε δάκρυα. Πάλι ἀκουστήκανε στο καράβι χαρούμενες φωνές. Μά εἶδε τόν πρίγκηπα καί τήν ὀμορφή τή γυναίκα του μελαγχολικά νά κοιτᾶνε τό κύμα τ' ἀφρισμένο. Ἀές καί τό ἔξερανε πώς εἶχε ριχτεῖ στή θάλασσα ἡ σειρήνα. Ἀθώρητη κείνη φίλησε τή γυναίκα τοῦ πρίγκηπα, χαμογέλασε στόν ἄντρα τό νιοπάντρο καί ἔπειτα μαζί μέ τ' ἄλλα τά παιδιά τοῦ ἀέρα ἀνέβηκε σ' ἕνα τριανταφυλλένιο σύγγεφο. Καί τό σύγγεφο τήν πῆγε φηλά στόν οὐρανό. (Τέλος)

Χάνς Κρίστιαν "Ἀντερσεν (1802-1857). Ἀπό τά "Παραμύθια"
Μετάφραση Μαρίας Γ'. Οἰκονόμου

ΘΑΝΑΤΟΣ ΚΑΙ ΑΘΑΝΑΣΙΑ

Α' ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΚΥΚΝΩΝ

Όταν ὁ Σωκράτης ἄκουσε τό Σιμμία νά μιλάει ἔτσι, χαμογέλασε ἤρεμα καί ἀποκρίθηκε: Ἀλίμονο Σιμμία, μιᾶς καί δυσκολεύομαι ἀκομα καί σᾶς νά καταφέρω νά μέ πιστέψετε, θά βρῶ μεγάλη δυσκολία νά πείσω τοὺς ἀνθρώπους πώς κάθε ἄλλο παρά γιά συφορά λογιάζω τήν τωρινή μου τύχη. Πώς δέ βρίζομαι σέ πιο δυσάρεστη θέση σήμερα παρά στήν περασμένη μου ζωή. Μοιάζει νά μέ παίρνετε γιά πιο παρακατιανό στή μαντική ἀπό τοὺς κύκνους. Αὐτοί σά νοιώσουνε νά σιμώνει τό τέλος τους δέν παύουν νά τραγουδοῦν. Μά τότε βέβαια πιο κεφάλτα καί πιο ὀμορφα. Εἶναι γεμάτοι χαρά γιατί πᾶνε στό θεό πού βοηθοῖ του εἶναι. Μά οἱ ἀνθρωποι πού φοβοῦνται τό θάνατο φτάνουνε νά κακολογοῦνε, ν' ἀβανιάζουν ως καί τοὺς κύκνους καί νά λένε πώς τάχατες ἀπό θλίψη τους τραγουδᾶνε λυπητερά γιατί βρίζονται σιμά στό θάνατο. Δέ σκέφτονται λίγο πώς κανένα πουλί δέν τραγουδάει σά νοιώθει κρύο ἢ πείνα ἢ πόνο. Κι αὐτό εἶναι σωστό καί γιά τ' ἀηδόνι καί γιά τό χελιδόνι, ἀκομα καί γιά τόν ἀγριοπετεινό, πού ἡ παράδοση λέει πώς ἀπό λύπη τραγουδᾶνε μέ τόνους θρηνητικούς. Μά ἐμένα μοῦ φαίνεται πώς αὐτό δέν εἶναι ἀλήθεια οὔτε γι αὐτά τά πουλιά οὔτε γιά τοὺς κύκνους.

Ἡ γνώμη μου εἶναι πώς οἱ κύκνοι σάν πουλιά ἱερά τοῦ Ἀπόλλωνα ἔχουνε τό χάρισμα τῆς μαντικῆς. Κ' ἐπειδή ἀπό παλιά τά ἔξερουν τά καλά τοῦ Ἄδη, τή μερα τοῦ θανάτου τους εἶναι εὐχαριστημένα καί τραγουδοῦν ἀλλιῶτικα καί πιο καλά. Μά ἐγώ θαρρῶ πώς ὑπηρετῶ τόν ἴδιο μέ τοὺς κύκνους θεό. Πώς στόν ἴδιο θεό ἀνήκω. Καί πώς ὁ Ἀπόλλωνας μούμαθε τή μαντική τέχνη ὄχι πιο λίγο παρά σ' αὐτούς. Νά γιατί πεθαίνοντας δέ νοιώθω πιο μεγάλη στεναχώρια ἀπ' τοὺς κύκνους.

Πλάτ. Φαίδ. 84 - 85. Μετάφραση Δημήτρη Θεοδωρίδη

1. Σημ. σύντ. Βλ. Μαρίας Οἰκονόμου "Ὁ Ἀντερσεν καί τό μυθικό παραμύθι" (τεῦχος 26 - "Ἀνοιξη 1965 σελ. 39)

Β' ΣΚΕΨΕΙΣ

α. Νομίζω πώς όταν ο θάνατος τά μάτια μας κλείσει, σ' ένα φῶς θά βρεθοῦμε πού τοῦ ἡλίου μας τό φῶς ἡ σκιά του μόνο εἶναι.

Ἄρ. Σοπενχάουερ (Ar. Schopenhauer), γερμανός φιλόσοφος
Μετάφραση Χρυσῆς Καφαλοπούλου

β. Ὁ θάνατος εἶναι καλός καί χαρούμενος γιά ὅσους ἔχουνε ψυχική ὠριμότητα.

Χάλντορ Λάξνες (Halldor Laxnes) σύγχρονός μας ἰσλανδός λογοτέχνης (βραβεῖο Νόμπελ 1955). Ἀπό τό μυθιστόρημα "Τό φῶς τοῦ κόσμου". Μετάφραση Ἄρη Δικταίου, ἐκδόσεις "Παρθενών" σελ. 236

Γ' ΠΕΡΗΦΑΝΟΣ ΜΗΝ ΕΙΣΑΙ ΧΑΡΟΝΤΑ

Μή νοιώθεις περηφάνεια Χάροντα
κι ἄς σοῦ παν κάποιοι λαθεμένα
πώς εἶσαι δυνατός καί φοβερός.
Ἄλλοι καί τρισαλλοί γιά σένανε
καημένε μου, δέν εἶσαι,
γιατί ὅλοι κείνοι πού σύ νόμισες πώς νίκησες
Χάροντα κακομοίρη μου δέν πέθαναν.
Τή μάσκα νά φορέσεις μοναχά
μπορεῖς σ' αὐτούς τοῦ ἀναπαμοῦ καί τοῦ ὕπνου.
Κι ἔτσι τρανή χαρά τούς δίνεις
κι ἀκόμα πιό πολύ
στά κόκκαλα ξεκούραση
καί στίς ψυχές τή λύτρωση.
Στή μοίρα καί στήν τύχη,
στούς βασιλιάδες τούς καταχτητές
καί στούς σκληρόκαρδους τούς μακελλάρηδες
σκληρός σκληρά γιά πάντα θά δουλεύεις
κι ἄρματα θά χεις γιά νά πολεμᾶς,
τόν πόνο, τήν ἀρρώστεια, τίς πληγές καί τό φαρμάκι.
Τό γλάρωμα μποροῦν νά φέρουνε στά μάτια μας
πιό γρήγορα καί πιό καλά ἀπό σένανε
τῆς καπαρούνας τό ζουμί, τά μαγικά τά φίλτρα.
Γιατί λοιπόν περήφανα σά βάτραχος φουσκώνεις;
Σά ῥθεῖς, λιγάκι θά γλαρώσουμε
κι υστερα θά ξυπνήσουμε γιά πάντα
κι ὄχι ἄλλο θάνατο γιά μᾶς.
Χάροντα τότες μάθε θά πεθάνεις σύ.

Τζών Ντόν (John Donne, 1572-1631), ἄγγλος ποιητής καί θεολόγος

Λεύτερη ἀπόδοση Δημήτρη Θεοδωρίδη

ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ

Κυκλοφόρησε τό βιβλίον "Πίστις - Σοφία", από τά βιβλία του Σωτήρα Ιησού Χριστού, όπου έχουν προστεθει περικοπές από παραπλήσια φιλολογία και είσαγωγή στό γνωστικισμό, σέ μετάφραση και μέ προλεγόμενα και σχόλια του άδ. Λεωνίδα Πολυμερόπουλου. Απαραιήτη βοήθημα κάθε αδελφού. Τό περίφημο αυτό γνωστικό μετά την Ανάσταση Ευάγγελιο της Αποκάλυψης είναι τό μόνο Ευάγγελιο της Χριστιανικής Γνώσης που είναι φανερό πώς σώζεται ολόκληρο.

Πωλείται στά γραφεία της Θ.ΕΝ. και στά Βιβλιοπωλεία Σιδέρη και Έλευθερουσάκη δρχ. 400. Γιά τά μέλη της Θ.ΕΝ δρχ.300.

ΠΑΡΑΣΗΜΟΦΟΡΙΑ

Ο Πάπας και Πατριάρχης Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής "έδωσε στό φίλτατο αδελφό μας Λεωνίδα Πολυμερόπουλο τό άνωτατο παράσημο του Αποστόλου Ευαγγελιστή και Αγίου Μάρκου.

Θερμότατα συγχαρητήρια.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΘΥΡΣΟΣ

"Αν. Μπέζαντ	Οί βασικοί νόμοι της θεοσοφίας		
	Μετάφραση Τίμου Βρατσάνου	δρχ.	35
Μείμπελ Κόλλινς	Φωνή από μακριά		
	Μετάφραση Μαρίας Οικονόμου	"	15
Αίμέ Μπλέκ	Στούς πονεμένους		
	Μετάφραση Μαρίας Οικονόμου	"	25
Τίμου Βρατσάνου	Ο επτασύνθετος άνθρωπος	"	15
Καλ.Κουτσογιάννη	Θεοσοφικάί ομιλίαί τόμ. Α'	"	30
"Αν. Μπέζαντ	Η άρχαία σοφία		
	Μετάφραση Τίμου Βρατσάνου	"	75
Καλ. Κουτσογιάννη	Θεοσοφικάί ομιλίαί τόμ. Β'	"	25
Δημ. Νομικού	Θεοσοφικάί μελέται	"	30

ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Α. Πολυμερόπουλου	Η ροδοσταυρική θεραπεία	"	15
"Έμμετ Φόξ	Η επί του Όρους Ομιλία και η Κυριακή Προσευχή		
	Μετάφραση Κώστα Πάγκαλου	"	30
Μείμπελ Κόλλινς	Φώς επί της άτραπου	"	5
	Είσαγ. μετάφρ. και σχόλια Κ.Στεφανίδη	"	35
Α. Πολυμερόπουλου	Οί κύλινδροι της Έρυθρας θαλάσσης	"	40
	Φαράνα Μαχαρσί		
	Μετάφραση-διασκευή Κ.Στεφανίδη	"	80
"Αλ.Α.Μπαίηλυ	Πραγματεία επί της λευκής μαφείας	"	60
Σάν Στήβενσον	Αποδείξεις επιβίωσης	"	20
-	Τό φαινομενον του θανάτου	"	10

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

(συνέχεια)

ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

		σελ.
Π. Τεγιάρ ντέ Σαρντέν	Ἡ δράση, μέσο ἐπικοινωνίας μέ τό θεό	30
Ντάγκ Χάμερσελντ Ζυλιέν Γκράν	Σκέψεις	31

ΜΥΣΤΙΚΙΣΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Τζαλαουντίν Ρούμι	Τό μυστικό στρατί (ποίημα)	31
Ούίλλιαμ Μπ. Γέητς	Τό κρυφό ρόδο (ποίημα)	32
"Ολγας Βότση	Βυθέ μυστικέ τῆς καρδιᾶς μου (ποίημα)	33
Αίμιλίας "Ιβου	Ράϊνερ Μαρία Ρίλκε	33

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ I: ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Γ. Θ. Βαφόπουλου	Ὁ καθεδρικός ναός τοῦ Κόβεντρν	37
------------------	--------------------------------	----

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ II: ΠΟΙΗΣΗ-ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ ΝΤΑΝΤΕ

Ρ. Σαμάριν	Ὁ Δάντης, ὁ μέγας ποιητής τῆς Ἰταλίας	41
Ντάντε Ἀλιγκέρι	Ἀποσπάσματα ἀπό τή "Θεία Κωμωδία"	44

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ III: ΜΥΘΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Ἄγλ. Ζάννου	Ὁ Κρίσνα (ἕμμετρος μῦθος)	45
Χ. Κρ. Ἀντερσεν	Ἡ μικρή σειρήνα(παραμῦθι)	46

ΘΑΝΑΤΟΣ ΚΑΙ ΑΘΑΝΑΣΙΑ

Πλάτωνα	Τό τραγούδι τῶν κύκνων	50
Ἄρ. Σοπενχάουερ	Σκέψεις	51
Χάλντορ Λάξενς Ρζών Ντόν	Περήφανος μήν εἶσαι Χάροντα (ποίημα)	51

Ε Ι Κ Ο Ν Ε Σ

		σελ.
Ἄντρεά Μαντένια	Ἡ προσκύνηση τῶν Μάγων	4
-	Ρ. Κίπλινγκ	21

